

PACT

PACT PROJECT

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΑΚΤΙΒΙΣΜΟΣ

&

ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

POWER TO THE
PEOPLE
!!!

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

PACT - Political Activism & Critical Thinking

Co-funded by the European Union under the ERASMUS+ Programme.

Project Reference: 2020-1-AT01-KA204-078073

Start: 01-09-2020 - End: 31-08-2022

Website: <http://www.political-activism-critical-thinking.eu>

Front Page photo by Ehimetalor Akhere Unuabona on Unsplash

Designed by MOSAIC // Culture & Creativity (2021)

Further use as OER explicitly permitted: This work and its contents are - unless otherwise stated - licensed under CC BY 4.0. Please cite according to TULLU rule as follows: "PACT-PROJECT Political Activism & Critical Thinking" by PACT - Political Activism & Critical Thinking, licence: CC BY 4.0. The licence agreement is available here: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.de> The work is available online at: <https://www.political-activism-critical-thinking.eu>

Περιεχόμενα

1/ ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
1.1 Ιδέα προγράμματος.....	5
1.2.1 ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ ΈΡΓΟΥ ΚΑΙ ΕΤΑΙΡΟΙ	6
1.2.1.1 Akademie für Politische Bildung und demokratiefördernde Maßnahmen	6
1.2.1.2 Miteinander in Europa E.V.....	7
1.2.1.3 LUETEC - Libera Università Europea Luetec.....	8
1.2.1.4 MOSAIC	9
1.2.1.5 UG Klara i Rosa.....	10
<u>2/ ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΑΚΤΙΒΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ</u>	<u>14</u>
2.2.1 ΟΡΙΣΜΟΙ.....	14
2.2.2 ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΑΚΤΙΒΙΣΜΟΣ - ΑΚΤΙΒΙΣΜΟΣ - ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΣ ΑΚΤΙΒΙΣΜΟΣ	15
<u>3/ ΣΕ ΠΟΙΟ ΒΑΘΜΟ Ο ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΑΚΤΙΒΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ ΑΛΛΗΛΟΕΞΑΡΤΩΝΤΑΙ; Ο ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΑΚΤΙΒΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ ΩΣ ΣΥΝΥΠΑΡΞΗ;.....</u>	<u>32</u>
3.1 Παραδείγματα συνύπαρξης πολιτικού ακτιβισμού και κριτικής σκέψης	33
<u>4/ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΑΚΤΙΒΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ</u>	<u>36</u>
4.1 Πολιτικός ακτιβισμός στην Ευρώπη	36
4.2 Τρέχουσα κατάσταση στις επιμέρους χώρες	38
4.2.2 ΒΕΛΤΙΣΤΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΤΟΥ ΈΡΓΟΥ.....	42
<u>5/ ΠΟΙΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ;.....</u>	<u>51</u>
5.1 Εκπαίδευση (γνώση ιστορικών γεγονότων, μέσα προπαγάνδας, νεολαικισμός)	52
Γραμματισμός στα μέσα ενημέρωσης (ψευδείς ειδήσεις, μέσα μαζικής ενημέρωσης, νέα μέσα) .	53
5.2 Το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο ως σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει την κριτική σκέψη	56
<u>6/ ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ - Η ΜΗΧΑΝΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΑΚΤΙΒΙΣΜΟΥ;.....</u>	<u>60</u>
<u>7/ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΩΣΤΕ ΝΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ</u>	<u>63</u>
<u>8/ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ.....</u>	<u>66</u>
8.1 Επόμενα βήματα: βλέψεις και βιωσιμότητα του έργου	66
<u>9/ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	<u>68</u>

1/ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Ιδέα προγράμματος

Ένας από τους μεγαλύτερους κινδύνους που αντιμετώπισαν τα τελευταία χρόνια οι άνθρωποι είναι η αυξανόμενη ριζοσπαστικοποίηση στο εσωτερικό της Ευρώπης. Η ενεργός συμμετοχή των Ευρωπαίων στην πολιτική ζωή μειώνεται και, από την άλλη πλευρά, οι ριζοσπαστικές πολιτικές ιδέες κερδίζουν όλο και περισσότερους υποστηρικτές. Αυτές οι τάσεις γίνονται ακόμη πιο ορατές σε περιόδους κρίσης. Ειδικά κατά την κρίση του covid-19, όταν οι άνθρωποι βιώνουν σοβαρές περικοπές στην άσκηση των προσωπικών τους θεμελιωδών δικαιωμάτων, γίνονται ιδιαίτερα ευάλωτοι σε διαδικασίες ριζοσπαστικοποίησης. Αυξάνονται οι ομάδες ή τα άτομα που αντιπροσωπεύουν μονόπλευρη πολιτική άποψη μέσω της ριζοσπαστικής συμπεριφοράς τους και δύσκολα επιτρέπουν κάποια άλλη γνώμη.

Το φαινόμενο της ριζοσπαστικοποίησης είναι εμφανές στον 21ο αιώνα μέσω της τρομοκρατίας και του βίαιου εξτρεισμού. Μια ανασκόπηση της ευρωπαϊκής ιστορίας δείχνει ότι όλοι οι τομείς της κοινωνικής ζωής έχουν πολιτικά κίνητρα. Τα ερεθίσματα για διάφορες ριζοσπαστικές πράξεις προκύπτουν από το γεγονός ότι οι κοινωνικοοικονομικές ανισότητες και οι διακρίσεις εις βάρος μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού, τα οποία στη συνέχεια ριζοσπαστικοποιούνται. Για να αντιμετωπιστεί αυτό, πρέπει να εξεταστεί περισσότερο ο ρόλος της πολιτικής εκπαίδευσης, η αναγνώριση των δικαιωμάτων και η ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνεργασίας. Ποιοι είναι οι κύριοι λόγοι της ριζοσπαστικοποίησης και πώς λειτουργούν οι διαδικασίες ριζοσπαστικοποίησης;

- Ποιοί είναι οι παράγοντες;
- Πώς διαδίδεται η ριζοσπαστικοποίηση;
- Πώς μπορούν να διαδοθούν επικοινωνιακά και να υλοποιηθούν οι δημοκρατικές αξίες;
- Ποιά δημοκρατικά μέσα είναι διαθέσιμα για την υλοποίηση πρωτοβουλιών;
- Πώς λειτουργεί η πολιτική συμμετοχή;
- Ποιές δεξιότητες χρειάζονται για τη συμμετοχή σε κοινωνικά ζητήματα;

Στόχος αυτού του έργου είναι να διαπιστωθεί πώς τα άτομα που ενδέχεται να διατρέχουν κίνδυνο ριζοσπαστικοποίησης μπορούν να ενδυναμωθούν με μεθοδικό τρόπο ώστε να συμμετέχουν σε κοινωνικά ζητήματα σε πολιτικό επίπεδο. Ως αποτέλεσμα, θα δημιουργηθεί ένα διαδικτυακό άρθρο, ένας οδηγός και ένα πακέτο με προτεινόμενες μεθόδους. Το έργο έχει επίσης στόχο να αποδείξει πως οι άνθρωποι μπορούν να εγκαταλείψουν επιτυχώς ριζοσπαστικές ομάδες και να επιστρέψουν στην κοινωνική ζωή και πως μπορεί να ενισχυθεί η ενεργός συμμετοχή στην κοινωνική και πολιτική ζωή. Όσον αφορά την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών, εργαλείων και μεθόδων για την ανάπτυξη κριτικής σκέψης και πολιτικού ακτιβισμού, θα διδάσκονται μέσω συγκεκριμένων εργαλείων και προσεγγίσεων. Τα αποτελέσματα του έργου θα υλοποιηθούν ως μέθοδοι εργασίας των συμμετεχόντων ιδρυμάτων με σκοπό τον εμπλουτισμό των εκπαιδευτικών προγραμμάτων τους. Ταυτόχρονα, άλλοι οργανισμοί και ιδρύματα εκπαίδευσης ενηλίκων θα επωφεληθούν από τις γνώσεις και τα αποτελέσματα του έργου, καθώς θα ενσωματωθούν στην κατάρτιση και θα λάβουν περαιτέρω εκπαίδευση από το περιεχόμενο του έργου που θα διανεμηθεί. Αναμένεται ότι τα αποτελέσματα του έργου θα οδηγήσουν σε περαιτέρω ευαισθητοποίηση και δέσμευση με το υπό εξέταση θέμα.

1.2 Εταίροι του έργου

1.2.1 Συντονιστής έργου και εταίροι

Η κοινοπραξία του έργου αποτελείται από πέντε εταίρους, με συντονιστή **τον Αυστριακό εταίρο "Akademie für Politische Bildung und demokratiefördernde Maßnahmen"**, με την υποστήριξη εταίρων από την Ιταλία **"LUETEC"**, τη Γερμανία **"MITEINANDER IN EUROPA E.V."**, την Ελλάδα **"MOSAIC"** και τη Σερβία **"UG Klara i Rosa"**.

1.2.1.1 Akademie für Politische Bildung und demokratiefördernde Maßnahmen

Η Akademie für Politische Bildung und demokratiefördernde Maßnahmen με έδρα το Λιντς είναι μια ένωση για την αγωγή του πολίτη και τη δημοκρατία που προωθεί μέτρα. Η Akademie für Politische Bildung und demokratiefördernde Maßnahmen ιδρύθηκε το 2017 με σκοπό την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών. Μέσα από τη διεθνή συνεργασία και τις ποικίλες εκπαιδευτικές προσφορές του σε σχολεία, εταιρείες και δημόσιους φορείς, στηρίζουμε την προσωπική, σχολική και ακαδημαϊκή ανάπτυξη παιδιών και ενηλίκων. Αναπτύσσουμε και υλοποιούμε έργα στον τομέα της αγωγής του πολίτη για να διασφαλίσουμε τη δυνατότητα συμμετοχής των ευρωπαίων πολιτών σε κοινωνικά ζητήματα.

Με ποιόν τρόπο το συγκεκριμένο έργο είναι σημαντικό για το Akademie für Politische Bildung und demokratiefördernde Maßnahmen;

Είναι πολύ σημαντικό για να δείξει τη σημασία του πολιτικού ακτιβισμού και της κριτικής σκέψης. Έτσι, θέλουμε να συγκεντρώσουμε ένα μείγμα μεθόδων για εκπαιδευτικούς για την αντιμετώπιση των ζητημάτων της πολιτικής συμμετοχής, της ριζοσπαστικοποίησης, της δημοκρατίας και των συναφών θεμάτων, αποσκοπώντας στην ευαισθητοποίηση των ανθρώπων σχετικά με αυτά.

Πώς θα χρησιμοποιήσει τα αποτελέσματα του έργου το Akademie für Politische Bildung und demokratiefördernde Maßnahmen;

Το Akademie für Politische Bildung und demokratiefördernde Maßnahmen θα διοργανώσει εργαστήρια βασισμένα στις μεθόδους που δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο του έργου και θα τα προσφέρει σε σχολεία, ιδρύματα εκπαίδευσης ενηλίκων και όλους τους προηγούμενους εταίρους του.

Σύνθημα σε σχέση με το έργο:

Συμμετέχετε ενεργά // Σκεφτείτε κριτικά // Να είστε υπεύθυνοι πολίτες

1.2.1.2 Miteinander in Europa E.V.

Το Miteinander in Europa E.V. εδρεύει στο Lüneburg και έχει ως στόχο να προωθήσει την ευρωπαϊκή ιδέα μέσω της συζήτησης και της κοινωνικής δέσμευσης. Στο επίκεντρο βρίσκεται η εκπαίδευση και η προώθηση της δικτύωσης και της εκμάθησης ιδεών σε όλους τους τομείς της ζωής εντός της ευρωπαϊκής κοινότητας.

Το Miteinander in Europa E.V αντιπροσωπεύει τις ευρωπαϊκές αξίες - ιδιαίτερα τη δημοκρατία. Σήμερα, μια ανοικτή, πλουραλιστική και φιλελεύθερη δημοκρατία είναι φυσικά το κεντρικό ζήτημα. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο το MITEINANDER IN EUROPA είναι ιδιαίτερα αφοσιωμένο στις δραστηριότητες προώθησης της δημοκρατίας και προσπαθεί να εξουδετερώσει τη ριζοσπαστικοποίηση, ιδίως τον δεξιό ριζοσπαστισμό.

Με ποιόν τρόπο το συγκεκριμένο έργο είναι σημαντικό για το MITEINANDER IN EUROPA;

Το έργο PACT εντοπίζει προβλήματα που μπορεί να προκύψουν από τη ριζοσπαστικοποίηση και δείχνει τρόπους αντιμετώπιζόντάς το. Για το σκοπό αυτό, εξετάζει τη μέθοδο της κριτικής σκέψης, η οποία πρέπει να αγκυροβολήσει βαθύτερα στον τομέα της εκπαίδευσης. Στο πλαίσιο του έργου, δοκιμάζονται και εκπονούνται μέθοδοι εκδημοκρατισμού και μάθησης κριτικής σκέψης. Είναι σημαντικό να εξεταστεί το θέμα σε αυτό το έργο προκειμένου να προωθηθεί το MITEINANDER IN EUROPA.

Πώς θα χρησιμοποιήσει το MITEINANDER IN EUROPA τα αποτελέσματα του έργου;

Το MITEINANDER IN EUROPA θα συμβάλλει στην ανάπτυξη του έργου εντός των αρμοδιοτήτων του με στόχο την οικοδόμηση της δημοκρατίας. Το προσωπικό και οι εθελοντές θα αποκτήσουν μεθοδολογικές δεξιότητες που θα πληρούν τις προϋποθέσεις για να διενεργηθούν μελλοντικά εργαστήρια σε τοπικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο.

Σύνθημα σε σχέση με το έργο:

Η εκπαίδευση δημιουργεί ευκαιρίες για ενεργό συμμετοχή στα κοινά και τη δημοκρατία.

1.2.1.3 LUETEC - Libera Università Europea Luetec

Το LUETEC ιδρύθηκε στη Νάπολη (IT) το 2000 ως ευρωπαϊκό πανεπιστήμιο τρίτης ηλικίας και έχει εξελιχθεί με την πάροδο των ετών σε κέντρο διά βίου μάθησης, σημείο αναφοράς για τους Ναπολιτάνους πολίτες. Οι κύριοι στόχοι του είναι η προώθηση των ευρωπαϊκών αξιών και η από κοινού ενίσχυση της δημοκρατίας και του αμοιβαίου σεβασμού μεταξύ των ευρωπαίων πολιτών.

Το LUETEC είναι επίσης ένα κέντρο σχεδιασμού ευρωπαϊκών έργων, αναγνωρισμένο στην Ευρώπη ως εταίρος και συντονιστής πολλών έργων τόσο στον τομέα της εκπαίδευσης των νέων και των ενηλίκων όσο και στην επαγγελματική κατάρτιση: Στην πραγματικότητα, το LUETEC έχει συμμετάσχει σε περισσότερα από 50+ έργα και εταιρικές σχέσεις, όπως το Leonardo da Vinci, το Socrates, το Grundtvig, το Youth in Action και επί του παρόντος το πρόγραμμα Erasmus+.

Το LUETEC συνεργάζεται με πολλούς ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς: Δήμους, Κοινοτικές Κοινοπραξίες, Σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμια, Κολέγια Τρίτης Ηλικίας, ΜΚΟ, Ιδρύματα και άλλους οργανισμούς εκπαίδευσης ενηλίκων σε όλη την Ιταλία και την Ευρώπη, οι περισσότεροι από τους οποίους είναι φορείς αναφοράς για αυτό το έργο.

Εργαζόμαστε σε διαφορετικά εκπαιδευτικά πλαίσια (τυπικά και μη τυπικά) και εστιάζουμε κυρίως σε άτομα χαμηλής εξειδίκευσης και σε άτομα με μειωμένες ευκαιρίες.

Το προσωπικό του LUETEC είναι έμπειρο στο σχεδιασμό και την παραγωγή πνευματικών προϊόντων, στην ανάπτυξη εκπαιδευτικών εργαλείων για εκπαιδευτές ενηλίκων, όπως εγχειρίδια, ηλεκτρονικά μαθήματα, μαθήματα βίντεο, εργαλειοθήκες και ηλεκτρονικά βιβλία και άλλα εργαλεία ηλεκτρονικής μάθησης. Με την πάροδο των ετών, εργαστήκαμε ιδίως για την προώθηση της ιδιότητας του ευρωπαίου πολίτη και την εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα για τους νέους και τους ενήλικες.

Πιο πρόσφατα, ασχοληθήκαμε με την ανάπτυξη κριτικής σκέψης μεταξύ των ηλικιωμένων σχεδιάζοντας εργαστήρια και συνέδρια για την παραπληροφόρηση και τις ψευδείς ειδήσεις (πώς να την αναγνωρίσουμε και να την αποτρέψουμε).

Σε αυτό το πλαίσιο, το LUETEC είναι συνεργάτης συγγραφής πολλών εγχειριδίων που απευθύνονται σε εκπαιδευτές ενηλίκων για την εκπαίδευση ανοχής, την πρόληψη της ρητορικής μίσους και την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς για τους μετανάστες. Χάρη στη συμμετοχή σε αυτό το έργο, θέλουμε να τονώσουμε την τοπική συζήτηση για τον πολιτικό ακτιβισμό στην πόλη μας με τη συμμετοχή των μεγαλύτερων μαθητών μας σε τοπικές δραστηριότητες που σχετίζονται με την εμπειρία του PACT.

Σύνθημα σε σχέση με το έργο

Η εκπαίδευση δημιουργεί ευκαιρίες για ενεργό συμμετοχή στα κοινά και τη δημοκρατία.

1.2.1.4 MOSAIC

Το MOSAIC // Culture & Creativity είναι μια ελληνική κοινωνική επιχείρηση με κύριο στόχο την υποστήριξη της πολιτιστικής και κοινωνικής καινοτομίας και της δημιουργικότητας. Παρέχει καθοδήγηση και στήριξη των δημιουργικών ιδεών και έργων, επιχειρηματιών, νεοφυών επιχειρήσεων, των νέων και των δημιουργικών συνεργειών σε όλη την Ευρώπη.

Με ποιόν τρόπο το συγκεκριμένο έργο είναι σημαντικό για το MOSAIC;

Συμμετέχοντας σε αυτό το έργο, θέλουμε να παρατηρήσουμε, να μελετήσουμε και τελικά να παρουσιάσουμε τις πιο σημαντικές καλές πρακτικές του πολιτικού ακτιβισμού και της κριτικής σκέψης που έχουν λάβει χώρα στην Ελλάδα όλα αυτά τα χρόνια, ειδικά από πολιτιστική και εκπαιδευτική άποψη.

Πώς θα χρησιμοποιήσει το MOSAIC τα αποτελέσματα του έργου;

Κατά συνέπεια, θέλουμε να υψώσουμε τη φωνή μας ενάντια στις τάσεις ριζοσπαστικοποίησης που θα μπορούσαν τελικά να προκαλέσουν βαθιά τραύματα στη διαδικασία της διαρκώς εξελισσόμενης ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Θα λάβουμε υπόψη τις ορθές πρακτικές που παρουσιάζονται στο έργο PACT όχι μόνο ως θετικά θεωρητικά παραδείγματα πολιτιστικής και γενικής πολιτικής αντίστασης, αλλά και ως πρακτική έμπνευση για τις μελλοντικές μας πρωτοβουλίες. Στο εγγύς μέλλον, η MOSAIC θα ήθελε να προσαρμόσει και να αναπαράγει τις πιο αποτελεσματικές ορθές πρακτικές μέσω εργαστηρίων, σεμιναρίων και άλλων πολιτιστικών πρωτοβουλιών (π.χ. θεατρικά έργα, καλλιτεχνικές εγκαταστάσεις κ.λπ.) για την ευαισθητοποίηση των πολιτών της περιοχής και της χώρας μας με μεθοδικό και δημιουργικό τρόπο. Το PACT θα μπορούσε να αποτελέσει πηγή έμπνευσης για διάφορες δημιουργικές πρωτοβουλίες πολιτικού ακτιβισμού σε μια προσπάθεια επίτευξης μιας αέναης διαδικασίας εκδημοκρατισμού.

Σύνθημα σε σχέση με το έργο:

Πολιτισμός για ανοιχτόμυαλους και ενεργούς πολίτες

1.2.1.5 UG Klara i Rosa

Η ζωή σε ένα πολυεθνικό περιβάλλον με ισχυρή επιρροή εθνικών και παραδοσιακών στοιχείων μας ενθάρρυνε να δημιουργήσουμε μια εταιρία με την αποστολή να δημιουργήσουμε έναν ανεξάρτητο χώρο ελευθερίας της έκφρασης, της ανταλλαγής και της δημιουργίας. Μέσα από τον πολιτισμό και την τέχνη συνδέουμε διαφορετικές κοινωνικές ομάδες, επαναπροσδιορίζουμε τον δημόσιο χώρο και εργαζόμαστε για να συμβάλουμε στην κοινωνική αλλαγή της τοπικής κοινωνίας. Η UG Klara i Rosa είναι επίσης ο εμπνευστής της ίδρυσης του οργανισμού ομπρέλα Center for Contemporary Culture and Art, Subotica, μια πλατφόρμα που συγκεντρώνει καλλιτέχνες και εργαζόμενους στον πολιτισμό και εργάζεται για την ενίσχυση αυτών των φορέων, μέσω της προώθησης, της εκπαίδευσης και άλλων μορφών υποστήριξης.

Με ποιόν τρόπο το συγκεκριμένο έργο είναι σημαντικό για την UG Klara i Rosa;

Η συμμετοχή στο έργο PACT συμβάλλει στην ανάπτυξη γνώσεων και δεξιοτήτων που ενισχύουν περαιτέρω τον ακτιβισμό και την κριτική προσέγγιση διαφόρων παραγόντων. Εστιάζουμε ιδιαίτερα στους νέους στην κοινότητά μας και εργαζόμαστε για τη βελτίωση των υφιστάμενων συνθηκών.

Η έρευνα της Ένωσης Νέων της Σερβίας «Εναλλακτική έκθεση για την κατάσταση και τις ανάγκες των νέων στη Σερβία το 2018» αναφέρει ότι το 71% των ερωτηθέντων εξέφρασαν την επιθυμία να εγκαταλείψουν τον τόπο όπου ζουν και ότι οι περισσότεροι από αυτούς θέλουν να πάνε σε χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Η ίδια έρευνα αναφέρει ότι το 49% των νέων πιστεύει ότι η Σερβία χρειάζεται μια ισχυρή ηγεσία που θα ακολουθήσει ο λαός, και από αυτό μπορούμε να συμπεράνουμε ότι στην κοινωνία μας υπάρχει η πεποίθηση ότι το άτομο δεν πρέπει να βασίζεται στις ικανότητές του, αλλά να περιμένει παθητικά έναν σωτήρα που θα λύσει τα προβλήματα. Η πρωτοβουλία μας προωθεί την ιδέα της ανεξαρτησίας, της ενεργοποίησης και της σύνδεσης.

Η ανάγκη ενεργοποίησης και συμμετοχής των νέων στις κοινωνικές ροές επιβεβαιώνεται από την έρευνα «Νεολαία - Το παρόν μας - Διερεύνηση κοινωνικών βιογραφιών των νέων στη Σερβία», υποδεικνύοντας χαμηλά επίπεδα κοινωνικού ακτιβισμού μεταξύ των νέων (ενεργό 6,2%, μερικώς παθητικό 14,81% και παθητικό 78,99%).¹

Πώς θα χρησιμοποιήσει τα αποτελέσματα του έργου η UG Klara i Rosa;

Θα διαδώσουμε τις αποκτηθείσες γνώσεις και τα αποτελέσματα αυτού του έργου μέσω εργαστηρίων για νέους, αλλά και μέσω εκπαίδευσεων για καθηγητές, καθηγητές γυμνασίου, δασκάλους, εργαζόμενους στον τομέα της νεολαίας, με στόχο να φέρουμε αυτή τη νέα μεθοδολογία ως χρήσιμο εργαλείο για τους εκπαιδευτικούς στην αγωγή του πολίτη.

Σύνθημα σε σχέση με το έργο:

Καθοδηγούμενος από τις σκέψεις του Γκάντι:

"Να είσαι η αλλαγή που θέλεις να δεις στον κόσμο".

¹ Tomanovic, Smiljka; Stanojevic, Dragab: MLADI – NASA Sadasnjost. Istrazivanje socialnih biografija mladih u Srbiji. 2012. Available under: <https://isi.f.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2019/04/Smiljka-Tomanovic-et-al-Mladi-nasa-sada%C5%A1njost.pdf>. Last accessed on 23rd September 2021.

Κινούμαστε προσεκτικά, σχεδιασμένα, θαρραλέα προς τον στόχο μας να δημιουργήσουμε έναν ανεξάρτητο χώρο ελευθερίας της έκφρασης όπου όλοι οι κοινωνικοί παράγοντες μπορούν να δράσουν εκ των προτέρων.

Πολιτικός
Ακτιβισμός
και
Κριτική
Σκέψη

2/ ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΑΚΤΙΒΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

2.2 Πολιτικός ακτιβισμός

2.2.1 Ορισμοί

*"Ο ακτιβισμός ως μορφή πολιτικής δράσης - να μπαίνεις στο σύστημα, να το αναμορφώνεις ή να διαμαρτύρεσαι από έξω, εφιστώντας την προσοχή σε παράπονα με πράξεις και αλλάζοντας τις; Τι είναι ο ακτιβιστής; Τι είναι ο ακτιβισμός; Οδηγεί στο στόχο, ή μάλλον στο δρόμο της ολοκλήρωσης; Ο ακτιβισμός ως αντίβαρο στην παθητική αποδοχή."*²

*"Ο ακτιβισμός είναι αυτός που επιφέρει κοινωνική αλλαγή. Είναι τρόπος δράσης. Ο ακτιβισμός εμφανίζεται σε διαφορετικές μορφές. Σε γενικές γραμμές, ωστόσο, αγωνίζεται πάντα για έναν συγκεκριμένο στόχο που περιλαμβάνει την αλλαγή μέρους της κοινωνίας".*³

*"ενεργή συμπεριφορά (προοδευτική) αποφασιστική δράση, παρότρυνση να είμαστε δραστήριοι // (περίπου από το 1915 έως το 1920) διανοητικό-πολιτικό κίνημα που κατανόησε τη λογοτεχνία ως μέσο για την επίτευξη ορισμένων στόχων."*⁴

Αυτοί οι επιλεγμένοι ορισμοί του ακτιβισμού, από τους οποίους υπάρχουν πολλοί περισσότεροι, δείχνουν ότι ο ακτιβισμός ενώνει πολλά διαφορετικά πεδία. Ως επί το πλείστον, η τέχνη χρησιμεύει ως ο λεγόμενος πομπός για αυτές τις δράσεις προκειμένου να ξεκινήσουν διαδικασίες πολιτικού-κοινωνικού μετασχηματισμού. Με αυτόν τον τρόπο, ο ακτιβισμός συμμετέχει σε μια μάχη που προκαλείται από παράγοντες πολλαπλών αιτιών που επηρεάζουν τους τομείς της πολιτικής, της κοινωνίας, της τέχνης κ.λπ.

² Ulrich Würdemann: Aktivismus – das ist was?. 28th November 2020. Available under: <https://www.2mecs.de/wp/2013/08/aktivismus/>. Last accessed on 2nd June 2021.

³ Sarah Hamer: Was ist eigentlich ... Aktivismus?. In: frauenseiten.bremen. mitschreiben. mitreden. 24th November 2020. Available under: <https://frauenseiten.bremen.de/blog/was-ist-eigentlich-aktivismus/>. Last accessed on 2nd June 2021.

⁴ Duden. Available under: <https://www.duden.de/rechtschreibung/Aktivismus>. Last accessed on 2nd June 2021.

2.2.2 Πολιτικός ακτιβισμός - ακτιβισμός - καλλιτεχνικός ακτιβισμός

Το γεγονός αυτό διερευνάται επίσης σε ένα επιστημονικό άρθρο που δημοσιεύθηκε στο H/SOZ/KULT με τίτλο "Πολιτιστικός και Πολιτικός Ακτιβισμός". Καλλιτεχνικά σχεδιασμένα πανό, φυλλάδια κλπ οριοθετούν τα πολιτικά πλαίσια και τα βελτιστοποιούν για να τα παρουσιάσουν. Αυτή η καλλιτεχνική μορφή βρίσκεται επίσης σε τραγούδια και λογοτεχνικά κείμενα. Το θέατρο προσφέρει επίσης χώρο για ακτιβισμό, καταγγέλλει παράπονα και συχνά παρέχει λύσεις. Στη συνέχεια, αυτή η σύγκρουση μεταξύ κοινωνικών κινήματων και καλλιτεχνών και οι υπερβολές της πολιτικής ανυπακοής θα συζητηθούν λεπτομερέστερα. Ειδικά σε συγκεντρώσεις αλληλεγγύης, όπως οι διαμαρτυρίες σε σχέση με τη μεταναστευτική πολιτική, οι καλλιτέχνες ενώνονται για να χρησιμοποιήσουν την τεχνογνωσία τους σχετικά με το σχεδιασμό και την εφαρμογή διαμαρτυριών ή μεθόδων παρέμβασης.⁵

Η τέχνη βοηθά έτσι τον ακτιβισμό να πάρει ποικίλες μορφές και σχήματά. Αλλά τι σημαίνει πολιτικός ακτιβισμός;

Σύμφωνα με τους πολιτικούς επιστήμονες Feldmann-Wojtachnia και Glab, είναι μια "άμεση πολιτική μορφή άρθρωσης με την οποία εκφράζεται δυσανεξία για τις τρέχουσες πολιτικές ή πολιτικά αιτήματα".⁶

Ο ακτιβισμός και ο πολιτικός ακτιβισμός μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν ως συνώνυμα.

Ο ακτιβισμός νοείται ως μια μορφή πολιτικής συμμετοχής και ο πολιτικός ακτιβισμός νοείται ως μια μορφή πολιτικής συμμετοχής που επηρεάζει τις πολιτικές διαδικασίες.⁷

Καταρχήν, η πολιτική επιστήμη περιγράφει τις μορφές πολιτικής συμμετοχής με βάση τις ατομικές και συλλογικές δράσεις. Επιπλέον, αναλύεται σε ποιο επίπεδο και σε ποιον τομέα του πολιτικού συστήματος πραγματοποιούνται αυτά και πάνω απ' όλα, πόσο συχνά εξαπλώνονται. Επιπλέον, η πολιτική συμμετοχή μπορεί να πραγματοποιηθεί συμβατικά ή μη συμβατικά. Η συμβατική συμμετοχή νοείται ως «μορφές συμμετοχής ενσωματωμένες σε ένα θεσμικά καθορισμένο πλαίσιο, όπως οι εκλογές, η οργάνωση σε κόμματα και ομάδες συμφερόντων» και η μη συμβατική συμμετοχή θεωρείται ως «μορφές δράσης που δεν θεσμοθετούνται επίσημα». Επιπλέον, μπορούν να διακριθούν περαιτέρω μορφές συμμετοχής, όπως νομικές και παράνομες μορφές συμμετοχής, καθώς και άμεσες και έμμεσες βίαιες ενέργειες.

Στη διατριβή της, η Mirjam Pot παραθέτει τον Hans-Martin Uehlinger, ο οποίος έχει δημοσιεύσει αρκετές φορές σχετικά με το θέμα της πολιτικής συμμετοχής, λέγοντας ότι η πολιτική συμμετοχή μπορεί να συνοψιστεί σε πέντε διαφορετικές μορφές:

- Εκλογές
- συμμετοχή προσανατολισμένη στο κόμμα,
- Συμμετοχή προσανατολισμένη στα προβλήματα (για παράδειγμα, πρωτοβουλίες και διαδηλώσεις πολιτών)
- Πολιτική ανυπακοή (παράνομη αλλά όχι άμεσα βίαιη, για παράδειγμα κατάληψη)
- Άμεση πολιτική βία»⁸

⁵ Kultureller und politischer Aktivismus. In: H-Soz-Kult, 5th February, 2016. Available under: <https://www.hsozkult.de/event/id/event-79951> Last accessed on 2nd June 2021.

⁶ Mirjam Pot: Affirmative Überidentifikation als Taktik der Kritik. Am Beispiel der Freunde des Wohlstands. Masterarbeit Wien 2015. Page 16 ff., Available under: http://othes.univie.ac.at/40241/1/2015-11-03_0702883.pdf, Last accessed on 28th February 2021.

⁷ Mirjam Pot: Affirmative Überidentifikation als Taktik der Kritik. Am Beispiel der Freunde des Wohlstands. Masterarbeit Wien 2015. Page 16 ff., Available under: http://othes.univie.ac.at/40241/1/2015-11-03_0702883.pdf, Last accessed on 28th February 2021.

⁸ Hans-Martin Uehlinger (1988: 67) zitiert in: Mirjam Pot: Affirmative Überidentifikation als Taktik der Kritik. Am Beispiel der Freunde des Wohlstands. Masterarbeit Wien 2015. Page 16 ff., Available under: http://othes.univie.ac.at/40241/1/2015-11-03_0702883.pdf, Last accessed on 28th February 2021.

Κατά συνέπεια, ο ακτιβισμός είναι μια μη διαμορφωμένη, προσανατολισμένη στα προβλήματα συμμετοχή.

2.2.3 Πολιτικός ακτιβισμός - για χάρη της δημοκρατίας; Η δημοκρατία κινδυνεύει;

Στο "Im Blickwinkel: Politische Erwachsenenbildung in Österreich", το οποίο δημοσιεύθηκε από την Österreichische Gesellschaft für Politische Bildung (Αυστριακή Εταιρεία Πολιτικής Εκπαίδευσης), μια μη κερδοσκοπική ένωση που αποσκοπεί στην προώθηση της πολιτικής εκπαίδευσης στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων, δημοσιεύθηκε ένα άρθρο από τον Hakan Gürses, ο οποίος ενεργεί ως επιστημονικός διευθυντής του ÖGPB και δημοσιεύει σε πολυάριθμα ερευνητικά προγράμματα σχετικά με αυτό ακριβώς το θέμα, συμπεριλαμβανομένου του άρθρου "Δημοκρατία, Πολιτική και Πολιτική Αγωγή του Πολίτη". Αυτό το άρθρο ασχολείται με το πρόβλημα του καθορισμού της έννοιας της δημοκρατίας. Ο τίτλος του πρώτου κεφαλαίου «Δημοκρατία ως φάντασμα» δείχνει ήδη πόσο πολεμική είναι η προσέγγιση του Hakan Gürse για τον εννοιολογικό περιορισμό της δημοκρατίας και έτσι το ερώτημα αν η δημοκρατία ως εννοιολογικός ορισμός υπάρχει, φαίνεται να αιωρείται πάνω από τον αναγνώστη του κειμένου σαν σπαθί του Δαμοκλή και σίγουρα δεν είναι απτό.⁹

Ο Hakan Gürses περιγράφει τα δημοκρατικά κινήματα ως κύματα με διαφορετικές μορφές. Η δημοκρατία στην προέλευσή της ως κάτι για το οποίο αγωνιζόμαστε, που χαρακτηρίζεται από εξεγέρσεις, παρουσιάζεται πιο πρόσφατα ως μια μη βίαιη μορφή αντίστασης, όπως η κατοχή, η επανερμηνεία και η επαναλειτουργία των δημόσιων χώρων, ως μια ανάπτυξη πολιτικής δράσης. Εκτός από αυτά τα κινήματα του δήμου, ο Gürses βλέπει δύο νέες μορφές "δημοκρατικού αγώνα", δηλαδή τις πρωτοβουλίες συμμετοχής των πολιτών, τους υποστηρικτές της άμεσης δημοκρατίας και τις πρωτοβουλίες do-it-yourself που θέλουν να σχεδιάσουν νέα κοινωνικά και οικονομικά μοντέλα.

Αλλά πόσο δημοκρατικά είναι αυτά τα κινήματα;

Σε αυτό το πλαίσιο, ο Gürses αναφέρεται στον Βοναπάρτη, ο οποίος διαμόρφωσε τη μεταεπαναστατική Γαλλία και ακόμα και σήμερα, τρομάζει ως νεο-βοναπαρτισμός.

Ο Hakan Gürses διερευνά το ερώτημα του κατά πόσον η δημοκρατία αποτελεί ένα είδος υποκατάστατου της πολιτικής και πώς η πολιτική και η δημοκρατία είναι αγκυροβολημένες στον τομέα της αγωγής του πολίτη. Ο Hakan Gürses είναι ιδιαίτερα επικριτικός για την πλημμύρα μεθόδων που ωθούν το "πραγματικό" ζήτημα στο περιθώριο, δηλαδή τα λεγόμενα politics. Η πολιτική (με την έννοια του politics) δεν θεωρείται ως κάτι ανεξάρτητο, αλλά κάτι πολιτικό αναγνωρίζεται σε όλα. Ως αποτέλεσμα, η πολιτική χωρίζεται σε κάτι οριοθετημένο (πολιτικό σύστημα) και σε μια ευρεία έννοια (οτιδήποτε άλλο εκτός από την επίσημη διαδικασία, όπως η δημοκρατία).

Αυτό θα οδηγούσε στο ακόλουθο συμπέρασμα:

"Τα politics περιλαμβάνουν περισσότερα από τον τομέα της κοινωνίας, ο οποίος στην καθημερινή ζωή ονομάζεται απλά "πολιτική". Περιλαμβάνει την κοινωνία στο σύνολό της. Η δημοκρατία, από την άλλη πλευρά, που είναι τόσο ο στόχος όσο και το θεμέλιο της πολιτικής, δεν «επιτυγχάνεται» και δεν εξαντλείται στον επίσημο ορισμό. Περιλαμβάνει πολύ περισσότερα, δηλαδή τη ζωή στο σύνολό της... Όλα είναι πολιτικά και η δημοκρατία πρέπει να περιλαμβάνει τα πάντα".¹⁰

Έτσι, φαίνεται εύλογο να κατανοήσουμε την πολιτική εκπαίδευση ως τρόπο εκμάθησης της δημοκρατίας. Ποιες προσεγγίσεις επιτρέπουν τώρα την αποσύνδεση της πολιτικής από τα δεσμά της δημοκρατίας; Τι είναι η πολιτική και τι είναι πολιτικό;

Ο Hakan Gürses προσπαθεί να αναλύσει αυτά τα ερωτήματα και περιγράφει την πολιτική ως θεσμική, κανονιστική, νομιμοποιημένη καθώς και με τη θεσπισμένη με βάση τον κανόνα.

⁹ https://www.wien.gv.at/wiki/index.php?title=Hakan_G%C3%BCrsbs, 3rd June 2017.

¹⁰ Available under : https://moodle.jku.at/jku2015/pluginfile.php/178409/mod_resource/content/1/Artikel%20G%C3%BCrses.pdf, Page 22 f., Last accessed on 09th June 2017.

Αυτό που είναι πολιτικό δεν μπορεί να καθοριστεί από την αρχή και η κοινωνική δυναμική υπόκειται σε συνεχείς αλλαγές. Αυτό σημαίνει ότι προκύπτουν πάντα νέες συγκρούσεις, οι οποίες πρέπει να επιλυθούν.

Για τον λόγο αυτό, ο Gürses αποδίδει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά στην πολιτική:

- Απροσδιόριστη
- Συγκρουσιακή
- Παράγει γεγονότα

Στην περίπτωση μιας διαδικασίας μετασχηματισμού της πολιτικής διαφοράς, η αγωγή του πολίτη θα πρέπει να αναγνωρίσει την αλλαγή της πολιτικής και να επικεντρωθεί στην πολιτική ικανότητα. Η αγωγή του πολίτη εξηγεί τις δημοκρατικές διαδικασίες και θα πρέπει να βοηθήσει στην κατανόηση της πολιτικής και να "αμφισβητήσει τα σύνορα έθνους-κράτους, τα όρια της τρέχουσας διαμόρφωσης της πόλης".¹¹

Τι γίνεται με την έννοια της δημοκρατίας - είναι η δημοκρατία φάντασμα;

Ο κύκλος του Hakan Gürses κλείνει και αιτιολογείται το με τη χρήση του παραδείγματος του νεο-βοναπαρτισμού.

Απόσπασμα:

Βοναπάρτης: Το κόμμα των υποστηρικτών του Βοναπάρτη (1815 - 1848) κατάφερε να κυριαρχήσει στις ταραχές που έλαβαν χώρα στη Γαλλία και έτσι να καταλάβει την εξουσία. Συνεπώς, ο όρος αυτός αντιπροσωπεύει μια μορφή διακυβέρνησης σε μια συγκεκριμένη κατάσταση. Ο Λουδοβίκος Ναπολέων Βοναπάρτης κάλυψε ένα κενό εξουσίας σε αυτή τη δύσκολη κατάσταση και παρουσιάστηκε ως μη κομματικός, νομιμοποιημένος από το λαό.

Στις μετακομμουνιστικές χώρες (π.χ. στη Ρωσία):

- Εθνικός έλεγχος των μέσων ενημέρωσης
- Εθνικοποιήσεις
- Σχεδόν καμία πλήρης απαγόρευση
- Δύσκολοι νόμοι, επομένως καμία πραγματική αντιπολίτευση
- Δημιουργία ΜΚΟ φιλικά προσκείμενες στην κυβέρνηση ή μόνο ΜΚΟ μόνο φιλανθρωπικού χαρακτήρα
- Φόρουμ για τους πολίτες

Σε χώρες με μικρή εμπειρία στη δημοκρατία (π.χ. Αίγυπτος):

- Καθιέρωση ολοκληρωτικού καθεστώτος εξασφαλισμένου με δημοψήφισμα

Στις δυτικές δημοκρατίες:

- Τεχνικοποίηση της πολιτικής
- Στελέχωση του κοινοβουλίου
- Κυβέρνηση από ειδικούς αντί για πολιτικούς

¹¹ Διατίθεται στην ενότητα: https://moodle.jku.at/jku2015/pluginfile.php/178409/mod_resource/content/1/Artikel%20G%C3%BCrses.pdf, Σελίδα 30, Τελευταία πρόσβαση στις 09th Ιούνιος 2017.

- Λόμπινγκ
- Κόμματα με σχεδόν πανομοιότυπο περιεχόμενο¹²

Σύμφωνα με τον Gürses, μια τέτοια παρουσίαση του νεο-βοναπαρτισμού μπορεί να αποσαφηνίσει καλύτερα την έννοια της πολιτικής λόγω του πολιτικού. Έτσι, παρουσιάζει όπως η σύγκριση της δικτατορίας και της δημοκρατίας είναι αντιπαραγωγικές, καθώς τα συστήματα αυτά βιώνονται κατ' αυτόν τον τρόπο.

Ο Gürses επισημαίνει επίσης τους κινδύνους των κινημάτων συμμετοχής των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των μορφών ενεργού πολιτικής συμμετοχής. Σε αυτό το πλαίσιο, κάνει λόγο για έναν σοβαρό κίνδυνο που αναδύεται.

Η δημοκρατία μπορεί έτσι να εκφυλιστεί σε φάντασμα! Συνεπώς, η πολιτική εκπαίδευση είναι ένα μέσο αντίστασης στον νεο-βοναπαρτισμό.

Ο βοναπαρτισμός σε σχέση με τις σύγχρονες μορφές δημοκρατίας δείχνει πόσο εύθραυστη είναι στην πραγματικότητα η δημοκρατία.

Εξετάζοντας τις πολιτικές συνθήκες στην Αυστρία - δηλαδή την πολιτική - φαίνεται να υπάρχουν πολλές περιγραφές του βοναπαρτισμού:

- ένα κομματικό τοπίο με λίγες πολιτικές διαφορές
- μη κομματικές φιλοδοξίες ορισμένων στην πολιτική
- ζήτηση για ειδικούς στην πολιτική
- λόμπι - μικρό αλλά παρόν
- αύξηση των πρωτοβουλιών των πολιτών

¹² Διατίθεται στην ενότητα : https://moodle.jku.at/jku2015/pluginfile.php/178409/mod_resource/content/1/Artikel%20G%C3%BCrses.pdf, Σελίδα 33, Τελευταία πρόσβαση στις 09th Ιούνιος 2017.

2.2.4 Μορφές πολιτικού ακτιβισμού

Αυτές οι διαδικασίες εντός των δημοκρατιών, όπως περιγράφονται από τον Gürses, είναι ιδιαίτερα εμφανείς ως προς τη μείωση του πολιτικού ενδιαφέροντος για τα συμβατικά κομματικά συστήματα, στην απόρριψη συμβατικών μορφών συμμετοχής, όπως η συμμετοχή στις εκλογές ή η μείωση των μελών των κομμάτων. Από την άλλη, οι αντισυμβατικές μορφές συμμετοχής στην πολιτική ζωή αυξάνονται σταθερά.¹³

Διαδηλώσεις, αγρυπνίες, αναφορές, περίπτερα ενημέρωσης, καλλιτεχνικές δράσεις, ανθρώπινες αλυσίδες, καταλήψεις, εκκλήσεις για μποϊκοτάζ, απεργίες, flash mobs, βιώσιμος ακτιβισμός, ακτιβισμός 2,0 // διαμαρτυρίες στο διαδίκτυο κ.λπ., πραγματοποιούνται συνεχώς.

Αυτές οι μορφές ζωντανής δημοκρατίας προτιμώνται κυρίως από ανθρώπους που θέλουν να ξεκινήσουν νέες πολιτικές και κοινωνικές διαδικασίες στο δρόμο και στο διαδίκτυο με ελάχιστες δαπάνες χρόνου, εύκολα και χωρίς δεσμευτική ένταξη. Αυτή η νέα κατανόηση της πολιτικής μπορεί να περιγραφεί ως "εξαρτώμενη από τις καταστάσεις και το εκάστοτε πλαίσιο, προσανατολισμένη στην εμπειρία και την ανησυχία". Σύμφωνα με τον Paul Nolte, πολιτικό επιστήμονα, η δημοκρατία "γίνεται γεγονός της κοινωνίας των πολιτών. Δεν στοχεύει πλέον στη συμμετοχή του πολίτη στο κράτος, αλλά στην κριτική της εξουσίας".¹⁴

2.2.4.1 Μορφές πολιτικού ακτιβισμού // Διάφορα παραδείγματα

ΔΙΑΔΗΛΩΣΕΙΣ

Η επίδειξη μπορεί να προέλθει από τη λατινική λέξη "demonstrare" και μπορεί να μεταφραστεί ως να δείξει, να επισημάνει, να αποδείξει. Στον πολιτικό τομέα, μια διαδήλωση θεωρείται ότι είναι μια συγκέντρωση/ συγκέντρωση ανθρώπων στο δημόσιο χώρο που εκφράζουν τη γνώμη τους για ένα συγκεκριμένο θέμα. Πρόκειται για θεμελιώδες δικαίωμα που κατοχυρώνεται στο άρθρο 12 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.¹⁵

"Άρθρο 12, Ελευθερία του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι:

1. Κάθε πολίτης έχει δικαίωμα στην ελευθερία του συνέρχεσθαι ειρηνικά και στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι με άλλους σε όλα τα επίπεδα, ιδίως σε πολιτικά, συνδικαλιστικά και πολιτικά θέματα, το οποίο περιλαμβάνει το δικαίωμα όλων να ιδρύουν και να προσχωρούν σε συνδικαλιστικές οργανώσεις για την προστασία των συμφερόντων τους.
2. Τα πολιτικά κόμματα σε επίπεδο Ένωσης συμβάλλουν στην έκφραση της πολιτικής βούλησης των πολιτών της Ένωσης.»¹⁶

Παράδειγμα

Τίτλος: Μια Ευρώπη για ΌΛΟΥΣ - Η φωνή σας ενάντια στον εθνικισμό

Διοργανωτής: Demobüro, NaturFreundeBerlin e.V.

Στόχος: Να ζητήσουμε από όλους τους ευρωπαίους πολίτες να ψηφίσουν στις 26 Μαΐου 2019 και να αντισταθούν στον εθνικισμό και τον ρατσισμό.

Πού: σε 50 πόλεις, σε ολόκληρη την ΕΕ.

¹³ Dennis Hauk: Digitale Medien in der politischen Bildung: Anforderungen und Zugänge an das Politik-Verstehen im 21. Jahrhundert. Jena 2015. Page 55 ff.

¹⁴ Dennis Hauk: Digitale Medien in der politischen Bildung: Anforderungen und Zugänge an das Politik-Verstehen im 21. Jahrhundert. Jena 2015. Page 56

¹⁵ Available under: <https://de.wikipedia.org/wiki/Demonstration>. Last accessed on 02nd January 2021.

¹⁶ In: Charta der Grundrechte der Europäischen Union. 18th December 2000. Available under: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_de.pdf. Last accessed on 2nd June 2021.

Συμμετέχοντες: Δεκάδες χιλιάδες συμμετέχοντες, στο Βερολίνο και την Κολωνία, διαδήλωσαν περίπου 20.000 άνθρωποι. Στο Steyr- μια μικρή πόλη στην Αυστρία - 600 άτομα¹⁷¹⁸

MAHNWAKE

Οι αγρυπνίες είναι διαδηλώσεις που εφιστούν την προσοχή σε ένα κοινωνικό παράπονο ή σε θλιβερά γεγονότα του παρελθόντος. Είναι μια μορφή «μη βίαιης δράσης» και συχνά προγραμματίζονται για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Ήδη από το 1917, μια σιωπηλή διαμαρτυρία του κινήματος για τα δικαιώματα των γυναικών πραγματοποιήθηκε για αρκετές εβδομάδες στις ΗΠΑ.¹⁹

Παράδειγμα:

Τίτλος: Παρασκευές κατά της φτώχειας των ηλικιωμένων

Διοργανωτής: Ομάδα facebook "Παρασκευές κατά της φτώχειας των ηλικιωμένων".

Στόχος: Μείωση της φτώχειας μεταξύ των ηλικιωμένων

Πού: Στουτγάρδη και άλλες πόλεις

ΑΛΥΣΙΔΕΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Οι αλυσίδες ανθρώπων καλύπτουν κυρίως μεγάλες αποστάσεις κατά τη διάρκεια διαδηλώσεων. Μία από τις σημαντικότερες ήταν η ανθρώπινη αλυσίδα το 1989, με περίπου δύο εκατομμύρια ανθρώπους και μήκος πάνω από 600 χιλιόμετρα από την Εσθονία, τη Λετονία έως τη Λιθουανία. Οι χώρες αυτές διαδήλωσαν για την ανεξαρτησία τους. 20

Παράδειγμα:

Τίτλος: Μια λαϊκή αλυσίδα για το κλίμα μας

Διοργανωτής: Greenpeace

Στόχος: Να ζητήσουμε σαφείς αποφάσεις και συγκεκριμένη δράση για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

Πού: Λουξεμβούργο²¹

ΑΛΥΣΙΔΕΣ ΦΩΤΟΣ

Οι αλυσίδες φωτός αντιπροσωπεύουν την ειρηνική διαδήλωση και χρησιμοποιούνται συχνά για διαδηλώσεις κατά της ξενοφοβίας, της απανθρωπιάς και άλλων σχετικών ζητημάτων. Όλοι οι συμμετέχοντες ενώνονται με μια πηγή φωτός. Με αυτήν θέλουν να εφιστήσουν την προσοχή στα αντίστοιχα παράπονα.²²

Παράδειγμα:

Τίτλος: δεν υπάρχει συγκεκριμένος τίτλος, αλυσίδα φωτός ως απάντηση στην επίθεση στη χριστουγεννιάτικη αγορά στο Βερολίνο.

Διοργανωτής: Πάστορας Μάρκος Θωμάς

Στόχος: Να ζήσουμε μαζί ειρηνικά

Πού: Neuenkirchen²³

ΚΑΘΑΡΟΣ ΑΚΤΙΒΙΣΜΟΣ

Τρόπος συγκέντρωσης της προσοχής σε παράπονα, μέσω της χρήσης ψηφιακών διαύλων επικοινωνίας, όπως τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης

¹⁷ In: tagesschau. Ein Europa für alle. Zehntausende bei Demo für soziales Europa. 19th May 2019. Available under: <https://www.tagesschau.de/inland/demo-ein-europa-fuer-alle-101.html>. Last accessed on 1st June 2021.

¹⁸ <https://www.ein-europa-fuer-alle.de>

¹⁹ Διατίθεται στην ενότητα: <https://de.wikipedia.org/wiki/Mahnwache>. Τελευταία πρόσβαση στις 20 Ιουνίου 2021.

²⁰ Διατίθεται στην ενότητα: <https://de.wikipedia.org/wiki/Menschenkette>. Τελευταία πρόσβαση στις 20th Ιουνίου 2021.

²¹ Διατίθεται στην ενότητα: <https://www.greenpeace.org/luxembourg/de/aktualitaet/10972/eine-menschenkette-fur-unser-klima/>. Τελευταία πρόσβαση στις 20 Ιουνίου 2021.

²² Διατίθεται στην ενότητα: [https://de.wikipedia.org/wiki/Lichterkette_\(Επίδειξη\)](https://de.wikipedia.org/wiki/Lichterkette_(Επίδειξη)). Τελευταία πρόσβαση στις 20th Ιουνίου 2021.

²³ Διατίθεται στην ενότητα: <https://www.kirche-und-leben.de/artikel/neuenkirchen-lichterkette-als-zeichen-nach-anschlag-in-berlin>. Τελευταία πρόσβαση στις 20th Ιουνίου 2021.

²⁴ Διατίθεται στην ενότητα: <https://de.wikipedia.org/wiki/Cyberaktivismus>. Τελευταία πρόσβαση στις 20th Ιουνίου 2021.

Παράδειγμα:

Τίτλος: "#MeToo"

Διοργανωτής: Η φράση "Κι εγώ" αποδίδεται στην ακτιβίστρια Tarana Burke και, ενώ διαδόθηκε ως hashtag από την ηθοποιό Alyssa Milano.

Στόχος: Να ζητήσουμε από τις γυναίκες να αντιμετωπίσουν τη σεξουαλική παρενόχληση και την επίθεση.

Πού: στο διαδίκτυο, στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης²⁵

FLASHMOBS

Το Flashmob είναι, ας πούμε, μια δημιουργία λέξεων από διάφορες γλώσσες. Flash σημαίνει αστραπή στα αγγλικά και η λέξη mob προέρχεται από το λατινικό "κινητό vulgus" και σημαίνει ενθουσιώδες πλήθος. Ένα Flashmob είναι μια σύντομη συγκέντρωση ανθρώπων που διεξάγουν ασυνήθιστες δραστηριότητες. Στην αρχή, αυτά δεν είχαν πολιτικά κίνητρα, αλλά υπάρχουν τώρα πολυάριθμοι όχλοι που έχουν πολιτικά κίνητρα. Δεδομένου ότι αυτή η μορφή πολιτικού ακτιβισμού οργανώνεται μέσω των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας, συχνά αναφέρεται ως έξυπνος όχλος.²⁶²⁷

Παράδειγμα:

Τίτλος: Πρόκληση "Ιερουσαλήμ"

Διοργανώτρια: Η Melissa Mripota έκανε πρόκληση σε χορό // flashmob σε απευθείας σύνδεση στη Γερμανία.

Στόχος: Να βοηθήσουμε τους ανθρώπους κατά την κρίση του κορονοϊού να μεταδώσουν θετική ενέργεια.

Πού: εθνικά²⁸

ΑΙΤΗΜΑΤΑ

Η λέξη προέρχεται από το λατινικό "petitio" και σημαίνει αναφορά, αίτημα.²⁹

«Σύμφωνα με το άρθρο 227 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κάθε πολίτης μπορεί, ανά πάσα στιγμή, είτε ατομικά είτε σε συνεργασία με άλλους, να ασκήσει το δικαίωμά του να υποβάλει υπογεγραμμένο αίτημα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Κάθε πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή οποιοδήποτε πρόσωπο που κατοικεί σε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορεί, ατομικά ή σε συνεργασία με άλλους, να υποβάλει αίτημα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για ένα θέμα που εμπίπτει στους τομείς δραστηριότητας της Ένωσης και το οποίο τον επηρεάζει άμεσα. Οι εταιρείες, οι οργανισμοί ή οι ενώσεις που εδρεύουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση μπορούν επίσης να ασκήσουν αυτό το δικαίωμα αιτήματος, το οποίο διασφαλίζεται με Συνθήκη.»³⁰

Παράδειγμα:

Τίτλος: Γύψος για την ψυχή

Διοργανωτής: Επαγγελματική Ένωση Αυστριακών Ψυχολόγων

Στόχος: Καλύτερη φροντίδα των ατόμων με ψυχικές ασθένειες στην Αυστρία

Πού: στην Αυστρία³¹

²⁵ Διατίθεται στην ενότητα: <https://de.wikipedia.org/wiki/MeToo>. Τελευταία πρόσβαση στις 20 Ιουνίου 2021.

²⁶ Διατίθεται στην ενότητα: <https://de.wikipedia.org/wiki/Flashmob>. Τελευταία πρόσβαση στις 20 Ιουνίου 2021.

²⁷ Διατίθεται στην ενότητα: https://de.wikipedia.org/wiki/Smart_Mob. Τελευταία πρόσβαση στις 20 Ιουνίου 2021.

²⁸ Διατίθεται στην ενότητα: <https://www.mainpost.de/regional/schweinfurt/flashmob-mit-tanz-positive-energie-verspruehen-art-10512526>. Τελευταία πρόσβαση στις 20 Ιουνίου 2021.

²⁹ Διατίθεται στην ενότητα: <https://de.wikipedia.org/wiki/Petition>. Τελευταία πρόσβαση στις 20 Ιουνίου 2021.

³⁰ Διατίθεται στην ενότητα: <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/de/be-heard/petitions>. Τελευταία πρόσβαση στις 20 Ιουνίου 2021.

³¹ Διατίθεται στην ενότητα: <https://www.openpetition.eu/at/petition/online/fuer-eine-bessere-versorgung-von-menschen-mit-psychischen-erkrankungen-in-oesterreich>. Τελευταία πρόσβαση στις 20 Ιουνίου 2021.

2.2.5 Ποιός είναι ο ακτιβιστής;

Ορισμός

“Ένας ακτιβιστής αγωνίζεται για έναν κοινωνικό, περιβαλλοντικό ή πολιτικό στόχο, όπως ο τερματισμός του πολέμου, ο περιορισμός της κλιματικής αλλαγής και η κατάργηση της εργοστασιακής πλαισίωσης ή επιτήρησης, για παράδειγμα μέσω ενημερωτικών φυλλαδίων, μανιφέστων, αναφορών και διαδηλώσεων, καθώς επίσης συμμετοχής στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Ο ακτιβισμός μπορεί να είναι ατομικός ή να λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ), όπως η Διεθνής Αμνηστία, η Greenpeace ή η Peta ή κινήματα όπως οι Παρασκευές για το Μέλλον (FFF). Μπορεί να πραγματεύεται περιστάσεις που αφορούν άλλους ανθρώπους ή επηρεάζουν προσωπικά το άτομο.»³²

Ιστορική ανασκόπηση

Η λέξη ακτιβισμός χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά για τους εκπροσώπους της φιλοσοφικής κατεύθυνσης του ακτιβισμού και εντοπίζεται για πρώτη φορά το 1912 στο "Philosophen-Lexikon". Απέκτησε το πολιτικό της νόημα υπό τον εξπρεσιονιστή συγγραφέα Kurt Hiller και άλλους συγγραφείς το 1914, οι οποίοι απέδωσαν μια μορφή έκφρασης στον εξπρεσιονισμό και μια στάση απέναντι στον ακτιβισμό. Λόγω της κατάστασης σοκ κατά την οποία πολλοί άνθρωποι βρέθηκαν κατά τη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, αυτοί οι συγγραφείς ένωσαν τις δυνάμεις τους και ζήτησαν τη λεγόμενη "βούληση να αλλάξει ο κόσμος". Έτσι, μετά το 1918, εμφανίστηκαν πολυάριθμα λογοτεχνικά περιοδικά με θέληση για ακτιβισμό. Στη δεκαετία του 1920, ως «ακτιβιστής» περιγράφηκε ο εκπρόσωπος των εθνικισμών, όπως οι εκπρόσωποι Πολωνών ακτιβιστών, Γερμανών ακτιβιστών κ.λπ. Κατά τη διάρκεια της Εθνικοσοσιαλιστικής περιόδου, οι ακτιβιστές αναφέρονται κυρίως ως «υπερεθνικιστές στρατιώτες που εργάζονταν εναντίον του ναζιστικού καθεστώτος. Αντίθετα, μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, στις δίκες της Νυρεμβέργης, όσοι έπρεπε να δικαστούν ενώπιον του Δικαστηρίου και καταδικάστηκαν σε θάνατο, αποκαλέστηκαν ακτιβιστές. Μετά το 1950, ο όρος ακτιβιστής απέκτησε θετική χροιά στην Ανατολική Γερμανία, αλλά και ειδικά πλεονεκτήματα. Αυτή η λέξη ήρθε από τη ρωσική λέξη ακτιβιστής. Στο τέλος του κομμουνισμού κυκλοφόρησε τη λέξη και σήμερα ο Duden περιγράφει έναν ακτιβιστή ως "ιδιαίτερα πολιτικά ενεργό άτομο". Έκτοτε, η συχνότητα της λέξης ακτιβιστής στην ενεργό χρήση της γλώσσας αυξάνεται σταθερά.³³

2.2.5.1 Συλλογική δράση

Για να κατανοήσουμε καλύτερα τη συλλογική δράση ως μορφή ακτιβισμού, είναι απαραίτητο να κατανοήσουμε τη θεωρία της κοινωνικής ταυτότητας. Αυτή η θεωρία πηγαίνει πίσω στον Henri Tajfel και τον John C. Turner, οι οποίοι μελέτησαν ομαδικές διαδικασίες και συγκρούσεις που αναπτύσσονται σε ομάδες.

Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, οι άνθρωποι ανήκουν σε διαφορετικές ομάδες που θέλουν να αντιμετωπίζονται δίκαια. Εάν η ομάδα κάποιου βρίσκεται σε μειονεκτική θέση, τα μέλη της ομάδας που αντιπαθούν μπορούν να αναλάβουν δράση εναντίον της ως εξής:

- Μπορούν να αλλάξουν ομάδες και να ενταχθούν σε καλύτερη.
- Ωστόσο, αυτό δεν είναι πάντα δυνατό, επειδή μερικές φορές τα όρια των ομάδων είναι δύσκολο να ξεπεραστούν. Για παράδειγμα, μια γυναίκα, είναι δύσκολο να συμμετάσχει στην ομάδα των ανδρών (μόνο αλλάζοντας το βιολογικό της φύλο). Σε αυτή την περίπτωση, τα

³² Oliver Bendel: In: Gabler Wirtschaftslexikon. Aktivist. Definition: Was ist "Aktivist"? Available under: <https://wirtschaftslexikon.gabler.de/definition/aktivist-123241>. Last accessed on 1st June 2021.

³³ Matthias Heine: Aktivisten aller Länder, vereinigt euch! 26th February 2014. Available under: <https://www.welt.de/kultur/article125202875/Aktivisten-aller-Laender-vereinigt-euch.html>. Last accessed on 2nd June 2021.

μέλη της ομάδας θα μπορούσαν να λάβουν διάφορα μέτρα για να αισθανθούν ξανά "καλύτερα":

- ο π.χ. να κάνουν μια σύγκριση προς τα κάτω, δηλαδή να συγκρίνουν τον εαυτό τους με μια ομάδα που τα πάει ακόμη χειρότερα προκειμένου να φαίνονται καλύτεροι.
- ο να σταθούν συλλογικά εναντίον του - συλλογική δράση.

Η συλλογική δράση είναι, ας πούμε, μια μορφή διαμαρτυρίας που επικεντρώνεται στην αναβάθμιση της κοινωνικής θέσης της ίδιας της ομάδας, π.χ. στην ελαχιστοποίηση ή την εξάλειψη των διαρθρωτικών μειονεκτημάτων.³⁴

2.2.5.1 Sir Karl Popper: Ο ακτιβισμός ως έννοια της πολιτικής δράσης

Ο Sir Karl Popper (1902 - 1994), ιδρυτής του κριτικού ορθολογισμού, ο οποίος παραδέχεται ότι «μπορώ να κάνω λάθος, ότι μπορείτε να έχετε δίκιο και ότι μαζί μπορεί να φτάσουμε στην αλήθεια.», περιέγραψε τη στάση ενός ακτιβιστή στη «Δυστυχία της Ιστορικότητας» ως εξής: «η τάση προς δραστηριότητα και η αποστροφή σε οποιαδήποτε στάση παθητικής αποδοχής». Για τον Sir Karl Popper, αυτή η στάση είναι απαραίτητη για την αντιμετώπιση της ανόδου των ολοκληρωτικών μορφών της κοινωνίας. Θεωρεί ιδιαίτερα επιθυμητές τις κρατικές ή κοινωνικές μορφές που ζουν τη μορφή μιας πλουραλιστικής δημοκρατίας - κυρίως μέσω θεσμοθετημένης δημόσιας κριτικής και μέσω κριτικών-ορθολογικών συζητήσεων.^{35/36}

2.2.5.3 Henry David Thoreau // John Rawls // Jürgen Habermas // Hannah Arendt: Δημόσιος

Ανυπακοή

Για τη Hannah Arendt (1906 - 1975), η πολιτική είναι «η μορφή με την οποία η ελευθερία μπορεί να ξεδιπλωθεί και να αποκαλύψει μια αίσθηση ανθρώπινης δραστηριότητας» και βλέπει την πολιτική ανυπακοή ως μια μεγάλη δημοκρατική ευκαιρία αντίκτυπου. Αλλά η ιδέα της πολιτικής ανυπακοής που προσπαθεί να αλλάξει κάτι σε πολιτικό επίπεδο πηγαίνει πολύ πίσω στην ιστορία. Ήδη από το 1846, ο Αμερικανός Henry David Thoreau (1817 - 1862) δεν ήθελε να πληρώσει τους φόρους του επειδή δεν ήθελε να υποστηρίξει τη δουλεία από τη μία πλευρά και τον πόλεμο κατά του Μεξικού από την άλλη. Στη φυλακή, έγραψε ένα δοκίμιο με τίτλο "Το καθήκον της ανυπακοής προς το κράτος".³⁷

"Αλλά αν ο νόμος είναι τέτοιος που αναγκαστικά σε κάνει να προξενείς λάθος σε έναν άλλο, τότε, λέω, παραβίασε το νόμο." Πολλές επακόλουθες συγκρούσεις ακολούθησαν τη μέθοδο της πολιτικής ανυπακοής, όπως το κίνημα των πολιτικών δικαιωμάτων στις ΗΠΑ, μεταξύ άλλων, αλλά περιορίστηκαν περισσότερο στον αμερικανικό χώρο. Η Hannah Arendt είδε επίσης την πολιτική ανυπακοή ως αμερικανικό φαινόμενο. Ο John Rawls (1921 - 2002) όρισε την πολιτική ανυπακοή στο σημαντικό έργο του "Μια Θεωρία της Δικαιοσύνης" ως εξής:³⁸

34 Julia C. Becker: Kollektives Handeln – Außerparlamentarischer Aktivismus. In: The Inquisitive Mind. 2013 Ausgabe 3 / Politische Psychologie. Available under:

<https://de.in-mind.org/article/kollektives-handeln-ausserparlamentarischer-aktivismus>. Last accessed on 2nd June 2021.

35 Karl Popper: in: Das Elend des Historizismus zitiert von Ulrich Würdemann: Politisches. Aktivismus als Form politischen Handelns. 17. August 2013. Available

under: <https://www.2mecs.de/wp/2013/08/aktivismus/>. Last accessed on 2nd June 2021.

36 Available under: https://de.wikipedia.org/wiki/Karl_Popper#Popper_warnt_vor_totalitären_Gesellschaften. Last accessed on 2nd June 2021.

37 Anna Hollendung: Politische Prekarität. In: Zeitgenössische Diskurse des Politischen. Bd 17. 2020. Page 117. Available under: <https://www.nomos-elibrary.de/10.5771/9783748908005-117/4-hannah-arendt-und-die-fragilitaet-des-politischen>. Last accessed on 2. June 2021.

38 Henry David Thoreau, Über die Pflicht zum Ungehorsam gegen den Staat. Ein Essay. Zweispächtige Ausgabe. Dt. von Walter E. Richartz. Zürich: Diogenes 2004.

"για να εξηγήσει κανείς γιατί πρέπει να υπακούει μόνο στους νόμους που θεσπίζονται βάσει ενός δίκαιου συντάγματος. [...] Το πραγματικό ερώτημα είναι υπό ποιες συνθήκες και σε ποιο βαθμό είναι υποχρεωμένος κανείς να υπακούει σε άδικους κανονισμούς".³⁹

Στη συνέχεια, ο Rawls ορίζει την πολιτική ανυπακοή ως «δημόσια, μη βίαιη, ευσυνείδητη, αλλά πολιτική πράξη αντίθετη προς το νόμο, η οποία συνήθως αποσκοπεί στην αλλαγή των νόμων ή της κυβερνητικής πολιτικής».⁴⁰

Για τον Jürgen Habermas (1929), η πολιτική ανυπακοή είναι «στοιχείο μιας ώριμης πολιτικής κουλτούρας» και για τη Hannah Arendt «η κινητήρια δύναμη για την κοινωνική αλλαγή». Η Hannah Arendt ασχολήθηκε κυρίως με τις διατριβές του Σωκράτη στον Rawls και υποστήριξε την προσέγγιση «ότι το άτομο ως ηθικό υποκείμενο δεν πρέπει να γίνει ο βραχίονας της αδικίας».^{41/42/43}

39 John Rawls, Eine Theorie der Gerechtigkeit. Frankfurt a. M. 1979, Page 386.

40 John Rawls, Eine Theorie der Gerechtigkeit. Frankfurt a. M. 1979, Page 392.

41 Jürgen Habermas, „Ziviler Ungehorsam – Testfall für den demokratischen Rechtsstaat. Wider den autoritären Legalismus in der Bundesrepublik“. In: Peter Glotz (Hrsg.), Ziviler Ungehorsam im Rechtsstaat. Frankfurt a. M. 1983, 32.

42 Arendt, Hannah: „Ziviler Ungehorsam“. In: Zur Zeit. Politische Essays. Heraus- gegeben und mit einem Nachwort versehen von Marie Luise Knott. Aus dem Amerikanischen von Eike Geisel. München 1989. Page 138.

43 Andreas Braune: Ziviler Ungehorsam. Texte von Thoreau bis Occupy. Stuttgart 2019. Page 19.

2.3 Κριτική σκέψη

2.3.1 Προσεγγίσεις εξήγησης

"Η κριτική σκέψη δεν είναι συσσώρευση γνώσεων που μπορούν να εφαρμοστούν ανά πάσα στιγμή και σε οποιοδήποτε πλαίσιο. Είναι ένας τρόπος σκέψης που ακόμη και τα τρίχρονα μπορούν να χρησιμοποιήσουν – ενώ ακόμα και εκπαιδευμένοι επιστήμονες μπορούν να αποτύχουν." Ντάνιελ Γουίλιναμ⁴⁴

"Η κριτική προέρχεται από την ελληνική λέξη *kriuo*, που σημαίνει αναγνωρίζω, επιλέγω, δικάζω. Κριτική είναι η ανάλυση, η κρίση και η αξιολόγηση μιας υπόθεσης (υπόθεση σημαίνει η οντότητα στην οποία κατευθύνεται μια διαδικασία (στην προκειμένη περίπτωση η διαδικασία ανάλυσης, κρίσης και αξιολόγησης), μια διαδικασία, μια πράξη κ.λπ.⁴⁵

"Η κριτική σκέψη είναι μια σύνθετη έννοια η οποία δεν σχετίζεται μόνο με τον τομέα της εκπαίδευσης, αλλά καλύπτει και έναν πολύ ευρύτερο τομέα".⁴⁶

Χρησιμοποιούμε επίσης την κριτική σκέψη σε επαγγελματικές δραστηριότητες, στην καθημερινή επικοινωνία με άλλους και στην καθημερινή επίλυση προβλημάτων και στη λήψη αποφάσεων. Υπάρχουν επαγγελματίες κριτικοί που έχουν αναπτύξει τομείς της λεγόμενης μουσικής, της τέχνης, της λογοτεχνίας και της κριτικής ταινιών.

Η κριτική σκέψη είναι μια πολύπλοκη διαδικασία και τα αποτελέσματά της είναι:

- Ανάλυση και αξιολόγηση αξιώσεων,
- Εύρεση λόγων για αξιώσεις,
- Σύγκριση με άλλες ή/και αντίθετες αξιώσεις και δημιουργία αντιρρήσεων σε αξιώσεις
- Λήψη θέσης

Ως εκ τούτου, η κριτική σκέψη είναι η ανάλυση των γεγονότων προκειμένου να διαμορφωθεί μια κρίση. Η κριτική σκέψη είναι επίσης μια πολύπλοκη διαδικασία δημιουργικής συγκέντρωσης ιδεών και πηγών, αναδιαμόρφωσης εννοιών και πληροφοριών. Είναι ενεργή και διαδραστική γνωστική διαδικασία που συμβαίνει ταυτόχρονα σε πολλαπλά επίπεδα. Η κριτική σκέψη συνήθως κατευθύνεται προς σαφώς καθορισμένους στόχους, αλλά μπορεί επίσης να είναι μια δημιουργική διαδικασία, με λιγότερο σαφείς στόχους. Σε αυτή τη διαδικασία, είναι πολύ σημαντικό να συμπεριλάβουμε την αβεβαιότητα και την ελευθερία, καθώς και να απελευθερωνόμαστε από τον φόβο να κάνουμε λάθη. Ως εκ τούτου, το άτομο πρέπει να καλλιεργήσει ένα ριζοσπαστικό άνοιγμα στον αναδυόμενο εαυτό του.

44 Available under: <https://www.institut.edu.rs/en/primeri-dobre-prakse-razvoj-kritickog-misljenja/> Last accessed on 23rd September 2021.

45 Dragan Klaić: *Mobility of Imagination: A companion guide to international cultural cooperation*. Central European University Press 2007.

46 Available under: https://www.researchgate.net/publication/292996183_Kriticko_misljenje. Last accessed on 23rd September 2021.

2.3.2 Ποιος είναι ο κριτικός στοχαστής;

Η κριτική σκέψη περιλαμβάνει τις ακόλουθες διανοητικές δεξιότητες:⁴⁷

- Δυνατότητα ανάλυσης εννοιών, πληροφοριών και απόψεων
- Ικανότητα διάκρισης των σχετικών και άσχετων πληροφοριών σε ένα δεδομένο πλαίσιο
- Ικανότητα ερμηνείας πληροφοριών
- Δυνατότητα συνδυασμού προηγούμενης γνώσης και νέων πληροφοριών, καθώς και διαφορετικών πληροφοριών από διαφορετικούς τομείς
- Δυνατότητα σύνθεσης πληροφοριών
- Δυνατότητα οργάνωσης περιεχομένου σε ένα σημαντικό σύνολο
- Ικανότητα διάκρισης μεταξύ τεκμηριωμένων και αβάσιμων ισχυρισμών
- Ικανότητα αντίληψης του θέματος της συζήτησης από διαφορετικές απόψεις
- Ικανότητα αξιολόγησης πληροφοριών και απόψεων
- Δυνατότητα διαμόρφωσης απόψεων και παρουσίασης ιδεών
- Δυνατότητα αιτιολόγησης απόψεων και απόψεων
- Ικανότητα ανάληψης ενεργού ρόλου στην μαθησιακή κατάσταση
- Ικανότητα παρακολούθησης και αξιολόγησης της ίδιας της κατανόησης των πληροφοριών
- Ικανότητα προσανατολισμού της γνώμης του ατόμου προς την ορθότητα
- Η κριτική σκέψη καλλιεργεί και αναπτύσσει τις ακόλουθες πνευματικές αξίες: σαφήνεια, συνάφεια, βάθος, ακρίβεια, συνέπεια, συνοχή, λογική και αντικειμενικότητα.

⁴⁷ Διατίθεται στην ενότητα: https://www.researchgate.net/publication/292996183_Kriticko_misljenje. Τελευταία πρόσβαση στο 23 Σεπτεμβρίου 2021.

2.3.3 Μέθοδοι κριτικής σκέψης

Σωκρατική Μέθοδος⁴⁸

Ο Σωκράτης είναι Έλληνας φιλόσοφος, ιδρυτής της δυτικής φιλοσοφίας, ο πρώτος φιλόσοφος της ηθικής. Η «Σωκρατική Μέθοδος» έθεσε τα θεμέλια για τα δυτικά συστήματα λογικής και φιλοσοφίας. Το πρώτο μέρος της μεθόδου είναι η ειρωνεία. Ο Σωκράτης αρνήθηκε ότι γνώριζε την αλήθεια ακριβώς για να κάνει τους συνομιλητές του να αναζητήσουν την αλήθεια εκφράζοντας τις δικές τους απόψεις. Ως εκ τούτου, η μέθοδός του ήταν να κάνει ερωτήσεις και να μην δίνει απαντήσεις. Ο Σωκράτης ξεκινούσε τη συζήτηση κάνοντας ερωτήσεις με τη μορφή «Τι είναι το Χ;». Ο θεματικός κύκλος της αρχικής ερώτησης αποτελούταν από τις βασικές έννοιες της ηθικής ζωής, όπως η δικαιοσύνη, το θάρρος, η αρετή, η γνώση κ.λπ. Οι συνομιλητές του Σωκράτη νόμιζαν ότι γνώριζαν τις απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα επειδή είχαν υιοθετήσει αυθόρμητα μερικές από τις διαδεδομένες και βαθιά ριζομένες πεποιθήσεις εκ των προτέρων. Αφού ο συνομιλητής είχε ανακοινώσει αυτό που νόμιζε, ήταν η σειρά του συμπερασματικού μέρους της ειρωνικής διαδικασίας. Κατά τη διάρκεια αυτού του μέρους, η συζήτηση περνούσε από τη γενική στάση στα μεμονωμένα συμπεράσματα σχετικά με το θέμα της συζήτησης. Αυτό σημαίνει ότι ο Σωκράτης συνέχιζε να θέτει ερωτήματα, οδηγώντας τον συνομιλητή από την αρχική δήλωση στις λογικές συνέπειές του με τη μορφή στάσεων που εξηγούσαν με μεγαλύτερη σαφήνεια την έννοια της αρχικής απάντησης. Καθώς ο συνομιλητής αναλάμβανε την ευθύνη για τον περαιτέρω προσδιορισμό της αρχικής δήλωσης, ο Σωκράτης κατέληγε σε αρνητικό συμπέρασμα ως προς το περιεχόμενο της αλήθειας. Στο τέλος αυτού του μέρους της συζήτησης, ο συνομιλητής παραδεχόταν ότι δεν ήξερε αυτό που νόμιζε ότι ήξερε. Αυτός είναι ο σκοπός της ειρωνείας: να επιτρέψει στον συνομιλητή να απελευθερωθεί από την αυταπάτη αναγνωρίζοντας την αναληθή αρχική του πίστη. Όταν συνειδητοποίησε την άγνοιά του, ο συνομιλητής ήταν έτοιμος να συνεχίσει την αναζήτηση της αλήθειας.

Το δεύτερο μέρος της μεθόδου του Σωκράτη είναι η «μαιευτική». Σε αντίθεση με την ειρωνεία, αυτή η μέθοδος είναι επαγωγική και θετική. Επαγωγική επειδή η συζήτηση έρεε από ειδικούς σε γενικούς ορισμούς του θέματος. Θετική γιατί ο Σωκράτης δεν ήταν ικανοποιημένος με το αρνητικό αποτέλεσμα της ειρωνείας, αλλά ήθελε να μάθει την αλήθεια. Αλλά ακόμα και τότε, δεν έδινε στον συνομιλητή του μια έτοιμη απάντηση στην ερώτηση "Τι είναι το Χ;", αλλά έκανε ερωτήσεις όπως πριν. Τέτοιες πράξεις αντιστοιχούν στη βασική πεποίθησή του ότι η αλήθεια βρίσκεται ήδη σε ένα άτομο και ότι χρειάζεται μόνο βοήθεια για να την «γεννήσει». Ως σημείο εκκίνησης για περαιτέρω συζήτηση, έπαιρνε παραδείγματα από την καθημερινή ζωή και απόψεις που σχετίζονταν με το θέμα. Στη συνέχεια οδηγούσε τον συνομιλητή να παρατηρήσει τις ομοιότητες μεταξύ διαφορετικών γεγονότων και πραγμάτων. Το κρίσιμο μέρος της συζήτησης ήταν όταν ο Σωκράτης βοηθούσε τον συνομιλητή του να αναγνωρίσει σε αυτές τις ομοιότητες, τα κοινά βασικά χαρακτηριστικά φαινομενικά διαφορετικών φαινομένων. Με αυτόν τον τρόπο, αυτό που ήταν κοινό στην έννοια ή την αλήθεια του Χ προέκυπε από μεμονωμένες απόψεις.

Ο Robert Ennis, σύγχρονος Αμερικανός φιλόσοφος, ήταν ένας από τους πρώτους θεωρητικούς που ανέπτυξαν την έννοια της κριτικής σκέψης. Σύμφωνα με τον ίδιο, η κριτική σκέψη είναι η ικανότητα της ορθολογικής κρίσης για το τι πρέπει να πιστέψουμε ή τι να κάνουμε, και η οποία περιλαμβάνει τις αξίες της πνευματικής ειλικρίνειας και ανοίγματος, της αυτονομίας και της αυτοκριτικής, της πίστης στην αλήθεια και της ευαισθησίας. Σύμφωνα με τον Ennis, η κριτική σκέψη περιλαμβάνει τις δεξιότητες διάκρισης μεταξύ γεγονότων και αξιών, διάκρισης μεταξύ ρητών και σιωπηρών παραδοχών, διάκρισης μεταξύ αιτιολογημένων και αβάσιμων ισχυρισμών, αναγνώρισης σφαλμάτων, συμπερασμάτων και προσδιορισμού της ισχύος των επιχειρημάτων.⁴⁹

⁴⁸ Available under: <https://kultivisise.rs/sokratov-metod/> Last accessed on 23rd September 2021.

⁴⁹ Available on: <https://www.uio.no/studier/emner/uv/uv/UV9407/critical-thinking.pdf> Last accessed on 23rd September 2021.

Ο Matthew Lipman (1922-2010) είναι ένας από τους γνωστούς σύγχρονους θεωρητικούς της κριτικής σκέψης ως εκπαιδευτική έννοια. Ανέπτυξε μια συγκεκριμένη εκπαιδευτική έννοια στενά συνδεδεμένη με την κριτική σκέψη (φιλοσοφία για τα παιδιά). Ο τομέας της εκπαίδευσης είναι ένα εξαιρετικά γόνιμο έδαφος για υποδειγματική κριτική. Σε αυτό το πλαίσιο, η κριτική θα πρέπει να θεωρηθεί ως μια εκπαιδευτική έννοια της οποίας τα στοιχεία - όπως η κριτική ακρόαση, η ανάγνωση και η γραφή - αποτελούν σημαντικό μέρος της θετικής ανάπτυξης της εκπαίδευσης που ανταποκρίνεται στις ανάγκες των ατόμων και της κοινωνίας.⁵⁰

Η κριτική σκέψη συνδέεται με στοιχεία της διαδικασίας της δημιουργικότητας. Η αποκλίνουσα σκέψη είναι μια διαδικασία σκέψης στην οποία καταφέρνουμε να εξετάσουμε ένα πρόβλημα ή ένα έργο από διαφορετικές οπτικές γωνίες και να προσπαθήσουμε να βρούμε αρκετές πιθανές, μερικές φορές πολύ ασυνήθιστες λύσεις σε αυτό. Ο ίδιος ο όρος μπορεί να συνδεθεί με τη διάσημη φράση "σκεφτείτε έξω από το κουτί" και με τη δημιουργικότητα γενικά.

Ο J. P. Guilford είπε ότι η γνώμη μπορεί να είναι συγκλίνουσα (λογική σκέψη, αναζήτηση της σωστής λύσης) και αποκλίνουσα (δημιουργία νέων ιδεών, διασκέδαση με τη διαδικασία αναζήτησης - εύρεση όσο το δυνατόν πιο σωστών λύσεων). Οι δημιουργικοί άνθρωποι έχουν αποκλίνουσα γνώμη. Οι άνθρωποι που χρησιμοποιούν συγκλίνουσα σκέψη, αν και έξυπνοι (έχουν την ικανότητα να σκέφτονται), ενδεχομένως να μην είναι ανεκτικοί: πιστεύουν ότι υπάρχει ένας "σωστός και λάθος τρόπος για να λύσουν ένα πρόβλημα". Μερικές από τις τεχνικές της αποκλίνουσας σκέψης είναι η ανταλλαγή ιδεών, η διατήρηση ενός ημερολογίου, η ελεύθερη γραφή, η νοητική ή θεματική χαρτογράφηση.⁵¹

Ο Mihay Csikszentmihalyi (1975) έδειξε ότι τα άτομα που συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία μάθησης, όταν αμφισβητούνται αρκετά, δείχνουν ικανοποίηση και βελτιωμένη ικανότητα σκέψης και κατανόησης. Τα άτομα που επιτυγχάνουν τέτοια πλήρη συμμετοχή κατανοούν ότι όταν βάζουν αρκετή ενέργεια και προσπάθεια στη μάθησή τους, συμμετέχουν στη διαδικασία μάθησης, αισθάνονται ικανοποίηση και βαθιά βιωματικά επιτεύγματα.⁵²

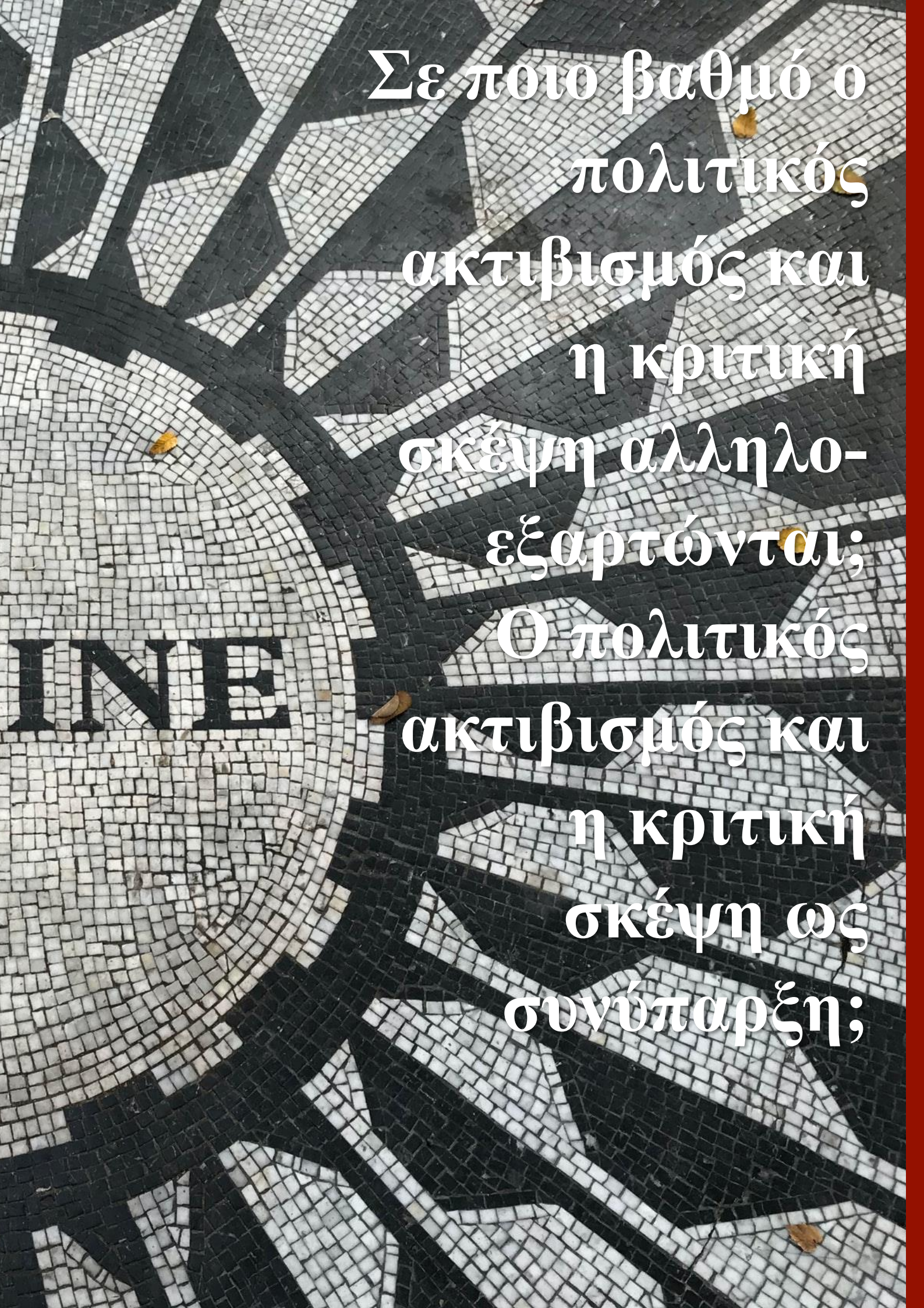
Για να κατανοήσουμε πώς να βελτιώσουμε τη διαδικασία της κριτικής σκέψης, είναι πολύ σημαντικό να κατανοήσουμε τα κίνητρα για μάθηση και σκέψη. Σύμφωνα με την Carol Dweck, μια Αμερικανίδα ψυχολόγο, τα άτομα μπορούν να τοποθετηθούν σε ένα συνεχές σύμφωνα με τις σιωπηρές πεποιθήσεις τους για το από πού προέρχονται οι ικανότητες. Μερικοί πιστεύουν ότι η επιτυχία τους βασίζεται σε έμφυτες ικανότητες. Αυτοί λέγεται ότι έχουν μια «σταθερή» θεωρία της νοημοσύνης (σταθερή νοοτροπία). Άλλοι, που πιστεύουν ότι η επιτυχία τους βασίζεται στη σκληρή δουλειά, τη μάθηση, την κατάρτιση και την επιμονή, έχουν μια «ανάπτυξη» ή «σταδιακή» θεωρία της νοημοσύνης (νοοτροπία ανάπτυξης). Συμβουλεύει τους γονείς να διδάξουν στα παιδιά τους να αγαπούν τις προκλήσεις, να γοητεύονται από τα λάθη, να απολαμβάνουν να προσπαθούν σκληρά και να συνεχίζουν να μαθαίνουν. Με αυτόν τον τρόπο, τα παιδιά τους δεν χρειάζεται να είναι σκλάβοι για να επαινεθούν. Θα έχουν ένα δια βίου μονοπάτι για να χτίσουν και να αποκαταστήσουν τη δική τους αυτοπεποίθηση.

50 Available under: <https://theconversation.com/why-children-should-study-philosophy-23404> Last accessed on 23rd September 2021.

51 Available under: https://www.researchgate.net/publication/292996183_Kriticko_misljenje. Last accessed on 23rd September 2021.

52 Available under: https://www.researchgate.net/publication/292996183_Kriticko_misljenje. Last accessed on 23rd September 2021.

Σε ποιο βαθμό ο
πολιτικός
ακτιβισμός και
η κριτική
σκέψη αλληλο-
εξαρτώνται;
Ο πολιτικός
ακτιβισμός και
η κριτική
σκέψη ως
συνύπαρξη;

3/ ΣΕ ΠΟΙΟ ΒΑΘΜΟ Ο ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΑΚΤΙΒΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ ΑΛΛΗΛΟΕΞΑΡΤΩΝΤΑΙ; Ο ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΑΚΤΙΒΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ ΩΣ ΣΥΝΥΠΑΡΞΗ;

Εκτός από τις θεσμικές και νομικές, πολιτικοοικονομικές και κοινωνικοπολιτισμικές πτυχές, η προώθηση της δημοκρατικής ιθαγένειας απαιτεί επίσης προσοχή ως προς την εκπαιδευτική διάσταση: πράγματι, ο πυρήνας της δημοκρατίας δεν έγκειται στην ισότιμη υποβολή όλων των ανθρώπων στο νόμο, αλλά στη δυνατότητα συνειδητής και κριτικής συμμετοχής στη δημόσια ζωή.

Τα τελευταία τριάντα χρόνια, διάφορες μορφές πολιτικού ακτιβισμού στη δημόσια πολιτική έχουν αναδυθεί από τους πολίτες σε όλο τον κόσμο, αντιπροσωπεύοντας έναν μετασχηματισμό της δημοκρατικής και πολιτικής συμμετοχής στις ευρωπαϊκές χώρες. Οι αλλαγές αυτές επηρέασαν τον τομέα της εκπαίδευσης, καθιστώντας αναγκαία την προσαρμογή των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, δεδομένου ότι η εκπαίδευση και η δημοκρατική συμμετοχή αποτελούν ουσιαστικό συνδυασμό, από την αρχαιότητα. Κατά την ελληνορωμαϊκή περίοδο, η βασική ιδέα της εκπαίδευσης βασίστηκε σε θεμελιώδεις έννοιες, αυτές της παιδείας και των ανθρωπιάς, οι οποίες συνδέονταν με την πολιτική διάσταση του ανθρώπου.

Τα κυρίαρχα μοντέλα αγωγής του πολίτη ήταν: το ακαδημαϊκό μοντέλο / θεωρητικό, βασισμένο στην εξήγηση και τη συζήτηση πολλών εννοιών με αφηρημένο τρόπο, και αυτό του εργαστηρίου / πρακτικό, το οποίο στρέφεται και ανοίγεται - ακόμη και με μεθόδους προσομοίωσης - στη λειτουργική πολιτική (πραγματική πολιτική). Μια σημαντική συμβολή στην ανάπτυξη της ενεργού εκπαίδευσης για την ιδιότητα του πολίτη τις τελευταίες δεκαετίες είναι αναμφίβολα αυτή του Αμερικανού φιλοσόφου και εκπαιδευτικού J. Dewey, ο οποίος επηρέασε πολλούς από τους Ευρωπαίους συναδέλφους του. Στο έργο του «Δημοκρατία και Εκπαίδευση», ο John Dewey αντιμετωπίζει την πρόκληση της παροχής ποιοτικής δημόσιας εκπαίδευσης σε μια δημοκρατική κοινωνία. Σε αυτό το κλασικό έργο, ο Dewey ζητά την πλήρη ανανέωση της δημόσιας εκπαίδευσης και υποστηρίζει τη συγχώνευση των επαγγελματικών και στοχαστικών σπουδών στην εκπαίδευση και την αναγκαιότητα της καθολικής εκπαίδευσης για την πρόοδο του ατόμου και της κοινωνίας. Για τον Dewey, αυτό που έχει σημασία δεν είναι μόνο ότι μια δημοκρατική τάξη παρέχει μέσα για την εξάλειψη των επιπτώσεων των οικονομικών ανισοτήτων, έτσι ώστε όλα τα μέλη των νέων γενεών να έχουν την ευκαιρία να μορφωθούν και να εκπαιδευτούν, αλλά πάνω απ' όλα, "οι τροποποιήσεις των παραδοσιακών πολιτιστικών ιδανικών, τα παραδοσιακά μαθήματα σπουδών και οι παραδοσιακές μέθοδοι διδασκαλίας και πειθαρχίας είναι απαραίτητες για να κρατήσουν όλους τους νέους υπό εκπαιδευτική επιρροή μέχρι να αποκτήσουν την εξουσία να είναι κύριοι των δικών τους οικονομικών θεμάτων και της κοινωνικής τους σταδιοδρομίας"⁵³

Η ανάλυση του Dewey αναγνωρίζει ότι το άτομο έχει υπεύθυνο και ενεργό ρόλο στην εκπαίδευσή του και στην οικοδόμηση δημοκρατικών κοινωνιών, γεγονός που αναγκαστικά διδάσκει τον καθένα να ενεργεί ανεξάρτητα, αναπτύσσοντας τις δικές του δεξιότητες κριτικής σκέψης.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΑΚΤΙΒΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

Είναι κοινή πεποίθηση των φιλοσόφων και των εκπαιδευτικών που έχουν ασχοληθεί με το ζήτημα της εκπαίδευσης για την ενεργό συμμετοχή στα κοινά, ότι η πολιτική εκπαίδευση μπορεί να επιτευχθεί σε

⁵³ Dewey, John: Democracy and Education. The Pennsylvania State University. 2001. Page 103.

διαφορετικά μαθησιακά πλαίσια: σε οικογενειακά, σχολικά και εξωσχολικά πλαίσια, καθώς και υπό μιας δια βίου προοπτικής.

Από παιδαγωγική άποψη, ο τρόπος διδασκαλίας του πολιτικού ακτιβισμού απαιτεί μη παραδοσιακές μεθόδους, αλλά βασίζεται στην προσέγγιση της αυτοεκπαίδευσης ως πολιτών που ζουν σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο. Μια πολύ δημοφιλής μεθοδολογική προσέγγιση στη δημοκρατική και ενεργό εκπαίδευση για την ιδιότητα του πολίτη, για όλους τους ανθρώπους, ήταν η διδακτική προσέγγιση βασισμένη στη «φιλοσοφία για τα παιδιά», η οποία εμφανίστηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες τη δεκαετία του 1970 χάρη στο έργο του Lipman, φιλοσόφου και ιδρυτή του Ινστιτούτου για την Πρόοδο της Φιλοσοφίας για τα Παιδιά (IAPC). Η θεωρία του Lipman είναι εμπνευσμένη από τις σκέψεις των Dewey, Vygotsky και Piaget και εστιάζει στην πρακτική της φιλοσοφίας ως εργαλείου μέσω του οποίου μπορούν να εκπαιδευτούν βασικές δεξιότητες για την οικοδόμηση δημοκρατικής σκέψης. Αυτό αποδεικνύει ότι η εκπαίδευση στην κριτική σκέψη είναι ένα από τα θεμέλια για την κατάρτιση των ανθρώπων για πολιτικό ακτιβισμό. Πράγματι, σύμφωνα με την προσέγγιση του Lipman, σε οποιοδήποτε εκπαιδευτικό μονοπάτι, η άσκηση της κριτικής σκέψης, η αντιμετώπιση ζητημάτων και προβλημάτων που διεγείρουν την αναζήτηση της γνώσης, η σύγκριση με διαφορετικές υποθέσεις ερμηνείας του κόσμου είναι ουσιώδη στοιχεία. Είναι μια «διαδικασία που στοχεύει στην οικοδόμηση και την ανοικοδόμηση προοπτικών για τον κόσμο» (Sharp, 2006), που καλλιεργεί την ικανότητα να παρουσιάζει το άτομο τις ιδέες του και να αντίζει τον εαυτό του στη δυναμική σύγκριση με τις ιδέες των άλλων και οποιασδήποτε τροποποίησης.⁵⁴⁵⁵

3.1 Παραδείγματα συνύπαρξης πολιτικού ακτιβισμού και κριτικής σκέψης

Η πολιτιστική ανάπτυξη της κοινωνίας βασίζεται στην ύπαρξη συγκρούσεων και στην ανθρώπινη ικανότητα να τις ξεπεράσουμε διαλεκτικά. Για το λόγο αυτό, για τον ιστορικό Luciano Canfora, η στάση των γονέων και των δασκάλων θα πρέπει να είναι να διδάσκουν στα παιδιά να βλέπουν τα αντίθετα οράματα της πραγματικότητας με κριτικό μυαλό, χωρίς προκαταλήψεις και ριζοσπαστισμό. Έτσι, γίνεται απαραίτητο να εκπαιδύσουμε τους μαθητές στη χρήση της κριτικής σκέψης, δηλαδή στην απόκτηση μιας "ψυχικής συνήθειας" που απαιτεί από τους μαθητές να επικεντρωθούν στη σκέψη τους και πώς να τη βελτιώσουν. Όπως έγραψε ο φιλόσοφος Έντγκαρ Μόριν στο *The Well-Made Head*, ο πρώτος σκοπός της διδασκαλίας διατυπώθηκε από τον Montaigne: «Ένα καλοφτιαγμένο κεφάλι είναι καλύτερο από ένα καλοφτιαγμένο κεφάλι». Ένα από τα πιο αποτελεσματικά μέσα για να διδάξετε στους μαθητές να σκέφτονται κριτικά είναι η συζήτηση, και ιδίως η συζήτηση που διέπεται από το πρωτόκολλο.

Πρόσφατα, το ιταλικό σχολείο εισήγαγε και αυτή τη μεθοδολογία. Το Υπουργείο Παιδείας, Πανεπιστημίου και Έρευνας (MIUR) και το Εθνικό Ινστιτούτο Τεκμηρίωσης, Καινοτομίας και Εκπαιδευτικής Έρευνας (INDIRE) προωθούν την έναρξη της συζήτησης στο δημοτικό σχολείο, αλλά ακόμα και τα πανεπιστήμια συχνά το παραβλέπουν (με κάποιες σπάνιες εξαιρέσεις). Εκτός από κάποιες λοιπόν εξαιρέσεις, τα πανεπιστήμια δεν ενσωματώνουν τη συζήτηση στη διδακτική μεθοδολογία τους. Ο De Conti στο άρθρο του «Χρησιμοποιώντας τη Συζήτηση στις Πανεπιστημιακές Διαλέξεις», εξετάζει τις πιο χαρακτηριστικές πτυχές της συζήτησης, τονίζοντας την υιοθέτησή τους στην πανεπιστημιακή παιδαγωγική. Σε αυτό, ο De Conti διερευνά διάφορες ιδέες και επιλογές για την υιοθέτησή τους.

⁵⁴ Διαθέσιμο στο: <https://pdfslide.tips/documents/filozofija-za-decu-kao-kreiranje-zone-narednog-razvojasindeks-j-pesic.html>. Τελευταία πρόσβαση 23 Σεπτεμβρίου 2021.

⁵⁵ Διαθέσιμο στο: <https://pdfslide.tips/documents/filozofija-za-decu-kao-kreiranje-zone-narednog-razvojasindeks-j-pesic.html>. Τελευταία πρόσβαση 23 Σεπτεμβρίου 2021.

**Ενεργός
πολιτικός
ακτιβισμός
στην Ευρώπη
και τις χώρες
της**

4/ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΑΚΤΙΒΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ

4.1 Πολιτικός ακτιβισμός στην Ευρώπη

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι μια αλλαγή έλαβε χώρα στην ευρωπαϊκή πολιτική τον 21ο αιώνα. Υπάρχουν σίγουρα τάσεις προοδευτικού ακτιβισμού μετά από διάφορες ισχυρές κρίσεις που έπληξαν τον ευρωπαϊκό χώρο τα τελευταία χρόνια, όπως η οικονομία, η μετανάστευση, ακόμη και η πρόσφατη κρίση του κορωνοϊού. Αυτές οι τάσεις πολιτικού ακτιβισμού που βασίζονται στην κριτική σκέψη έχουν θετική επίδραση στον εκδημοκρατισμό της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και στην καταπολέμηση της ριζοσπαστικοποίησης, καθώς φαίνεται να υπερβαίνουν τη θεσμική πολιτική και να εκφράζουν άμεσα τις φωνές των ευρωπαίων πολιτών. Στο πλαίσιο αυτό, προκύπτουν πολλά ερωτήματα:

- Είναι αρκετά αποτελεσματικές;
- Είναι σωστά συντονισμένες;
- Ή όπως αναρωτιέται ο B. Dreano: "Υπάρχουν κινήματα σε κάθε ευρωπαϊκή χώρα, αλλά υπάρχει μια συζήτηση που να αφορά ολόκληρη την Ευρώπη;". Ή μήπως ακόμη και η ένταση και η συχνότητα του πολιτικού ακτιβισμού και του ακτιβισμού της κοινωνίας των πολιτών, ο οποίος σύμφωνα με τον Richard Young (2019) της Carnegie Europe έχει αυξηθεί δραματικά, έχει αλλάξει με τρόπο που θα μπορούσε να επηρεάσει τη ζωή των ευρωπαίων πολιτών;⁵⁷

4.1.1 Από ιστορική άποψη

Η έννοια του ακτιβισμού συνδέεται στενά με το ρεαλιστικό φιλοσοφικό κίνημα καθώς και με την έκφραση του εθελοντισμού. Η ρεαλιστική άποψη του κόσμου τείνει όχι μόνο να παρατηρεί τον κόσμο αλλά και να προσπαθεί να τον βελτιώσει, με βάση την εσωτερική ηθική των πολιτών. Με προϋπόθεση την κριτική σκέψη, η οποία αναπτύσσεται μέσω της εκπαίδευσης, διάφορες θεωρητικές μορφές ακτιβισμού μετατράπηκαν σε κινήματα και πρωτοβουλίες ακτιβισμού. Από ιστορική άποψη, λοιπόν, θα μπορούσαμε να θέσουμε ως σύντομη φιλοσοφική βάση για τον ακτιβισμό, τη φιλοσοφία του εθελοντισμού από τον Νίτσε και την έννοια της «συνειδητής δράσης» στον νεο-ιδεαλισμό.

Από τη φιλοσοφική του βάση μέχρι σήμερα, υπάρχουν διάφορες εκφράσεις και αλλαγές στην έννοια του ακτιβισμού. Συγκεκριμένα, όσον αφορά τον πολιτικό και τον δημόσιο ακτιβισμό, στις ευρωπαϊκές δημοκρατίες παρατηρούμε κυρίως τη μείωση των συμβατικών μορφών πολιτικής συμμετοχής, συμπεριλαμβανομένης της πτώσης της προσέλευσης των ψηφοφόρων, της στιγματισμένης συμμετοχής των κομμάτων και άλλων παραδοσιακών μορφών πολιτικής δέσμευσης. Η μακροπρόθεσμη παρακμή υποδηλώνει ότι οι βασικές λειτουργίες των εν λόγω δημοκρατιών διαβρώνονται, θέτοντας σε κίνδυνο τη νομιμότητά τους.⁵⁸

Τι συμβαίνει λοιπόν όταν μιλάμε για ευρωπαϊκή δημοκρατία;

⁵⁷Richard Young: Civic Activism Unleashed: New Hope or False Dawn for Democracy? 31st January 2019. Available under: <https://carnegieeurope.eu/2019/01/31/civic-activism-unleashed-new-hope-or-false-dawn-for-democracy-pub-78202>. Last accessed on 1st August 2021.

⁵⁸Wiebke Drews: Going, Goin, ... Reviving? Political Activism in Modern Europe. Abstract. Available under: <https://ecpr.eu/Events/Event/PaperDetails/28682>. Last accessed on 1st August 2021.

Σε κάθε περίπτωση, δεν μπορούμε να είμαστε αυστηρά απαισιόδοξοι, καθώς έχουν προκύψει διάφορες μορφές δέσμευσης τον τρέχοντα αιώνα. Μερικά εντυπωσιακά παραδείγματα είναι η πολιτική διαμαρτυρίας και ο ακτιβισμός στο διαδίκτυο. Ως εκ τούτου, η μείωση των συμβατικών μορφών συμμετοχής δεν είναι απαραίτητα ανησυχητική. Ίσως θα μπορούσαμε να την περιγράψουμε περισσότερο ως αλλαγή στο ύφος της συμμετοχής παρά ως γενική αδιαφορία του κοινού. Αλλά αυτό το νέο στυλ είναι αρκετά δυνατό;

4.1.2 Ευρωπαϊκός πολιτικός ακτιβισμός

Προκειμένου να παρατηρηθεί το φαινόμενο του πολιτικού ακτιβισμού στο πολύπλοκο σύστημα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, οι πρωτοβουλίες θα πρέπει να αναλυθούν ανάλογα με τον «κυρίαρχο» τομέα ενδιαφέροντος τους και να παρατηρηθούν τα κινήματα πολιτικού ακτιβισμού που προέκυψαν σε ευρωπαϊκό έδαφος. Για παράδειγμα, ορισμένα από αυτά προέκυψαν λόγω οικονομικών συνθηκών, άλλα ως είδος αντίδρασης στην υποβάθμιση του περιβάλλοντος του πλανήτη μας, άλλα ως μορφή αντίδρασης από νέους πολίτες -ιδίως φοιτητές- εντός εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και τα οποία διαρκούν, και τέλος άλλα ως πολιτιστικά σχόλια μέσω καλλιτεχνικών εκφράσεων και πολιτιστικών έργων.

Μερικά πρόσφατα παραδείγματα από τον 21ο αιώνα, τα οποία αντιπροσωπεύουν τις παραπάνω αναφορές θα μπορούσαν να είναι τα εξής:

"Το 2002, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Φόρουμ (ΕΚΤ) στη Φλωρεντία ξεκίνησε με πορεία ενός εκατομμυρίου ανθρώπων, και τα επακόλουθα ΕΔΤ στο Παρίσι (2003) και στη συνέχεια στο Λονδίνο (2004) συγκέντρωσαν πάνω από 50.000 ακτιβιστές. Οι ελληνικές διαδηλώσεις, οι βρετανικές εκστρατείες *uncut*, οι γαλλικές κινητοποιήσεις νέων και φοιτητών, καθώς και οι ισπανικές και πορτογαλικές διαμαρτυρίες στις πλατείες κατήγγειλαν όλες τις ευρωπαϊκές πολιτικές με σχεδόν κοινά επιχειρήματα, αλλά χωρίς σημαντικό συντονισμό.»⁵⁹

Ένα άλλο αξιοσημείωτο παράδειγμα πολιτικού και δημόσιου ακτιβισμού και ισχυρής συλλογικής πρωτοβουλίας των πολιτών ήταν αυτό που προέκυψε και έπληξε την Ευρώπη μετά την καταστροφική οικονομική κρίση, γύρω στο 2008. Τα κινήματα των Αγανακτισμένων και των Καταλήψεων ξεχύθηκαν με αφορμή το κύμα της οικονομικής κρίσης που είχε καταστροφικές επιπτώσεις στην επισφάλεια και την ανεργία των νέων. Ωστόσο, τα αιτήματα αυτού του κινήματος επικεντρώθηκαν ακόμη περισσότερο στην κρίση της δημοκρατίας, επισημαίνοντας τα πραγματικά και διαρθρωτικά όρια της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας. Οι ακτιβιστές καταγγέλλουν μια «κενή δημοκρατία», καθώς οι πολιτικές που έχουν πραγματικό αντίκτυπο στη ζωή τους αποφασίζονται σε κύκλους όπου οι πολίτες δεν έχουν καμία επιρροή.⁶⁰

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα ήταν το κίνημα "M15" στην Ισπανία μετά την κρίση, ένα κίνημα που κατήγγειλε όχι μόνο τα μέτρα λιτότητας, αλλά και την έννοια της θεσμικής δημοκρατίας εν γένει, θρηνώντας για τον επιβλητικό της χαρακτήρα. Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να τονίσουμε ότι αυτό το κίνημα, αρχικά ακτιβιστικό, μετατράπηκε εν μέρει σε μέλος του συνασπισμού της ισπανικής κυβέρνησης από τον Ιανουάριο του 2020.

Παρόμοιες αντιδράσεις, αλλά από επαγγελματική-επιστημονική άποψη, προήλθαν επίσης από οικονομολόγους, διανοούμενους και ακαδημαϊκούς μετά την κρίση του ευρώ. Οι ειδικοί ακτιβιστές δημοσίευσαν δεκάδες προσφυγές, βιβλία και άρθρα κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου,

⁵⁹Available under: <https://www.bbc.com/news/av/world-europe-54130150>. Last accessed on 1st August 2021.

⁶⁰Geoffrey Pleyers: "Beyond Occupy: progressive activists in Europe", Open Democracy, 8th October 2012. Available under: <https://www.opendemocracy.net/en/beyond-occupy-progressive-activists-in-europe/>. Last accessed on 23rd September 2021.

αναπτύσσοντας τόσο αυστηρές αναλύσεις όσο και δηλώσεις πολιτικής που υπογράμμισαν τον παραλογισμό του τρόπου με τον οποίο η ΕΕ και οι εθνικές κυβερνήσεις χειρίζονταν την κρίση (βλέπε, για παράδειγμα, το έργο του γαλλικού "Les Economistes Attérés"). Αυτό το είδος πρωτοβουλίας συχνά περιγράφεται από ειδικούς στη βιβλιογραφία του ακτιβισμού ως "επιχειρηματολογία της δημοκρατίας".^{61/62}

4.2 Τρέχουσα κατάσταση στις επιμέρους χώρες

Αλλά ποιά ακριβώς είναι η κατάσταση στις ευρωπαϊκές χώρες αυτή τη στιγμή; Ποιά είναι η τρέχουσα κατάσταση του πολιτικού ακτιβισμού στην Ευρώπη;

Θα μπορούσαμε να παρατηρήσουμε ότι σήμερα οι σημαντικότερες συλλογικές δράσεις ακτιβιστών λαμβάνουν τη μορφή πολιτικών διαδηλώσεων, συχνά με μη πολιτικό υπόβαθρο, και ακτιβιστικών εκστρατειών στο διαδίκτυο και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Οι πιο εμφανείς τομείς δράσης είναι: Κλίμα, Ανθρώπινα Δικαιώματα, Υγεία.

Συγκεκριμένα, μια ιστορική κινητοποίηση πραγματοποιήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2019, λίγο πριν από τη σύνοδο κορυφής του ΟΗΕ για το κλίμα. Εκατομύρια νέοι, συντονισμένοι μέσω του διαδικτύου και παρακινούμενοι από προσκλήσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και hashtags, βγήκαν στους δρόμους σε όλο τον κόσμο για να απαιτήσουν πιο αποτελεσματική δράση για την κλιματική αλλαγή. Το ίδιο συνέβη και στις μεγαλύτερες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες με συντονισμένες διαδηλώσεις στο Αμβούργο, τις Βρυξέλλες, το Βερολίνο, το Λονδίνο κ.λπ. Η δράση τους συνεχίζεται μέχρι σήμερα, με λιγότερη ένταση αλλά με αξιοσημείωτη συνοχή.⁶³

Ένα παρόμοιο φαινόμενο, αλλά με διαφορετικό θέμα, εμφανίστηκε στη Γαλλία το 2018 και συνεχίζεται μέχρι σήμερα (σε μικρότερες ομάδες). Είναι το λεγόμενο κίνημα των κίτρινων γιλέκων. Μια μικτή, σχεδόν απολιτική ομάδα ανθρώπων που άρχισαν να διαδηλώνουν κατά της οικονομικής αδικίας και έφτασαν μέχρι τα πολιτικά δικαιώματα και την αστυνομική καταστολή. Θα μπορούσε αυτό το κίνημα, εκτός από την έντασή του, να επιφέρει μόνιμη αλλαγή;

Τέλος, δεν πρέπει να ξεχνάμε τις εκστρατείες Provacx (υπέρ του εμβολιασμού) που εμφανίστηκαν πρόσφατα σε όλο τον κόσμο μετά την πανδημία του ιού Corona. Οι θεωρίες συνωμοσίας και τα αντιεμβολιαστικά μηνύματα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης εξαπλώθηκαν γρήγορα σε όλο τον κόσμο από τότε που ξεκίνησε η υγειονομική κρίση. Σε απάντηση, αρκετοί επιστήμονες (συχνά με τη μορφή ομάδων δημόσιας υγείας) μίλησαν δυνατά για να καταπολεμήσουν την παραπληροφόρηση και να προβάλλουν την ανάγκη προστασίας μέσω του εμβολιασμού. Η υπεράσπιση, τα επιστημονικά επιχειρήματα, η εμπειρογνωμοσύνη και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης συνδυάστηκαν σε μια διαρκή πρωτοβουλία πολιτικού ακτιβισμού.⁶⁴

⁶¹Available under: <http://www.atterres.org/article/les-economistes-atterrés-réagissent-aux-sujets-proposés-à-l'épreuve-de-spécialité-du-bac-ses>. Last accessed on 1st August 2021.

⁶²Geoffrey Pleyers: "Beyond Occupy: progressive activists in Europe", Open Democracy. 8th October 2012. Available under: <https://www.opendemocracy.net/en/beyond-occupy-progressive-activists-in-europe/>. Last accessed on 23rd September 2021.

⁶³Rafael Cereceda, Cristina Abellan-Matamoros: Millions of young people march for climate in historic mobilization. 20th September 2019. Available under: <https://www.euronews.com/2019/09/20/global-climate-strikes-kick-off-ahead-of-un-summit-on-climate-change>. Last accessed on 1st August 2021.

⁶⁴Megan Molteni: An Army of Volunteers Is Taking On Vaccine Disinformation Online. 15th June 2020. Available under: <https://www.wired.com/story/can-a-keyboard-crusade-stem-the-vaccine-infodemic/>. Last accessed on 1st August 2021.

4.2.1 Βέλτιστες πρακτικές πολιτικού ακτιβισμού στις χώρες των εταίρων του έργου

Σε ολόκληρη την Ευρώπη, υπάρχουν πολλά αξιοσημείωτα παραδείγματα έργων υπό το έμβλημα του πολιτικού ακτιβισμού και της κριτικής σκέψης. Κατά συνέπεια, θα θέλαμε να επισημάνουμε ορισμένες από αυτές τις ορθές πρακτικές. Προκειμένου να αντικατοπτριστεί η ποικιλομορφία του πολιτικού ακτιβισμού και της κριτικής σκέψης, πρόκειται να αναφέρουμε παραδείγματα από διάφορους τομείς της καθημερινής ζωής - όπως το περιβάλλον, η εκπαίδευση, η πολιτική, η κοινωνία και ο πολιτισμός.

Οικολογικά υποκινούμενος πολιτικός ακτιβισμός στην Αυστρία

Η κατάληψη του Hainburger Au

Το Δεκέμβριο του 1983, η κυβέρνηση είχε αποφασίσει την κατασκευή μονάδας παραγωγής ενέργειας στο Δούναβη. Πολλοί άνθρωποι δεν συμφωνούσαν με αυτό και σχηματίστηκαν ομάδες διαμαρτυρίας. Ωστόσο, η κυβέρνηση δεν τους άκουσε. Μόνο όταν εκατοντάδες άνθρωποι πραγματοποίησαν πορεία διαμαρτυρίας προς την Αι και την κατέλαβαν, σταμάτησε η εκποίηση. Υπήρξε μια τεράστια αντιπαράθεση μεταξύ των διαδηλωτών και της αστυνομίας και τελικά ολοκληρώθηκε με τη διακοπή της κατασκευής του σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και τη ίδρυση ενός εθνικού πάρκου. Η διαμαρτυρία στράφηκε κατά της κατασκευής του σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας προκειμένου να διασφαλιστεί η διατήρηση του τοπίου γύρω από το ποτάμι. Αυτό ήταν συνέπεια ενός αναδυόμενου περιβαλλοντισμού στη δεκαετία του 1980. Αν και το έργο αυτό είχε αρχικά ευρεία έγκριση και μόνο μικρές πρωτοβουλίες πολιτών αντιτάχθηκαν σε αυτό, προκάλεσε στη συνέχεια κύματα αγανάκτησης όταν το WWF Austria ξεκίνησε όλο και περισσότερο εκστρατείες κατά αυτής της κατασκευής. Αυτή η δράση διαμαρτυρίας ήταν ένα γεγονός που χαρακτήριζε στη μνήμη του λαού της Αυστρίας και εξακολουθεί να αποτελεί θέμα συζήτησης γενιές αργότερα, καθώς αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα στη Δεύτερη Δημοκρατία όσον αφορά την περιβαλλοντική πολιτική. Οι διαδηλωτές υποστηρίχθηκαν από διάφορα πολιτικά στρατόπεδα, το WWF και την Αυστριακή Φοιτητική Ένωση, αλλά και από τον βραβευμένο με Νόμπελ Κόνραντ Λορέντζ. Η εν λόγω δράση εισήγαγε ακόμη και αίτημα για δημοψήφισμα.⁶⁵⁶⁶

Οικολογικά υποκινούμενος πολιτικός ακτιβισμός στη Σερβία

«Υπερασπιστείτε τους ποταμούς της Stara Planina - Odbranim reke Stare planine»

Ο κύριος στόχος του κινήματος Defend the Rivers of Stara Planina (Balkan Mountains) (DRSP) είναι να απαγορευθεί η κατασκευή υδροηλεκτρικών σταθμών μικρής κλίμακας (SHPPs), όχι μόνο στη Stara Planina, αλλά σε ολόκληρη την επικράτεια της Σερβίας, λόγω των εξαιρετικά επιβλαβών επιπτώσεων που έχουν στους φυσικούς πόρους, καθώς και στην ποιότητα ζωής του τοπικού πληθυσμού. Ο οργανισμός τάσσεται επίσης υπέρ της χρήσης ηλιακής, αιολικής ενέργειας και ενέργειας από βιομάζα για την παραγωγή ηλεκτρισμού. Στην ομώνυμη ομάδα του FB συζητούνται πιθανές λύσεις και δράσεις, ανταλλάσσονται ειδήσεις, εκφράζονται απόψεις και αναλύσεις εμπειρογνομόνων και σχολιάζονται διάφορες ιδέες και προτάσεις.

Το κίνημα ξεκίνησε στα τέλη της δεκαετίας του 1980, όταν κάτοικοι της Temska και άλλων χωριών αντιτάχθηκαν στο σχέδιο εκτροπής του νερού από τον ποταμό Toplodolska στη λίμνη Zavojsko. Το 2017, το υπουργείο ανέλαβε και πάλι την πρωτοβουλία να τοποθετήσει σωλήνες στον ποταμό. Σε απάντηση, οι άνθρωποι που αργότερα ίδρυσαν το κίνημα Defend the Rivers of Stara Planina οργάνωσαν μια παράσταση με τίτλο "River Prayer" στον ποταμό Temištica. Η παράσταση προσέλκυσε μεγάλη προσοχή από το κοινό και ενημέρωσε τον πληθυσμό για το θέμα αυτό. Στις αρχές του 2018,

⁶⁵Available under: <https://www.hdgoe.at/hainburger-au>. Last accessed on 23rd September 2021.

⁶⁶Available under: <https://wirprotestieren.at/proteste-oesterreich/>. Last accessed on 23rd September 2021.

δημιουργήθηκε μια ομάδα στο Facebook με στόχο τη διάδοση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τις επιβλαβείς συνέπειες των μικρών υδροηλεκτρικών σταθμών. Μέχρι τον Δεκέμβριο του 2019, η ομάδα είχε συγκεντρώσει πάνω από 85.000 μέλη. Έκτοτε, ο αριθμός των μελών αυξάνεται σταθερά. Ως αποτέλεσμα, η ομάδα έχει γίνει ένας σημαντικός διάυλος ανταλλαγής απόψεων, εμπειριών και κάθε είδους σχετικών πληροφοριών. Ως αποτέλεσμα των επιτευγμάτων και των αγώνων των ακτιβιστών τους, το 2020 η κυβέρνηση εξέδωσε απαγόρευση για την κατασκευή νέων υδροηλεκτρικών σταθμών τα επόμενα 15 χρόνια στο έδαφος της Stara planina. Ωστόσο, ο αγώνας για τη διατήρηση των ποταμών και της φύσης σε ολόκληρη τη χώρα συνεχίστηκε και τράπηκε σε ένα από τα μεγαλύτερα και πιο ισχυρά οικολογικά κινήματα στη Σερβία.

Περισσότερα: <https://novastaraplanina.com/en/>⁶⁷

Πολιτικά υποκινούμενος ακτιβισμός στην Ιταλία

Πώς να εμπλέξετε τους ηλικιωμένους στη δημοκρατική συμμετοχή της χώρας στην οποία ζουν; Το έργο «Αόρατα Ταλέντα: ενθάρρυνση των ταλέντων των 80+», που υποστηρίζεται από το ευρωπαϊκό πρόγραμμα Erasmus+, έχει ως στόχο να υποστηρίξει τη μάθηση, τη συμμετοχή και την αναγνώριση των πολιτών άνω των 80 ετών ως ενεργών πολιτών. Έρευνες έχουν δείξει ότι η μάθηση και η συμμετοχή στη μετέπειτα ζωή είναι απαραίτητες για την ευημερία, την υγεία και την κοινωνική δέσμευση. Ωστόσο, οι ηλικιωμένοι που δεν έχουν συνηθίσει να ακούγονται οι φωνές τους και να μοιράζονται τις ιδέες τους με άλλους τείνουν να συμμετέχουν ελάχιστα σε δραστηριότητες που περιλαμβάνουν προληπτική συμμετοχή.

Περισσότερα: <https://www.invisible-talents.eu/>⁶⁸

Πολιτικά υποκινούμενος ακτιβισμός στη Γερμανία

Το πιο γνωστό παράδειγμα στη Γερμανία είναι οι «διαδηλώσεις της Δευτέρας» στη Λειψία και σε άλλες πόλεις της πρώην ΓΛΔ. Οι πολίτες βγήκαν στους δρόμους για να διαδηλώσουν για το άνοιγμα των συνόρων, για τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ελευθερία και τη δημοκρατία. Οι διαδηλώσεις αυτές οδήγησαν στην «πτώση του τείχους» στις 09.11.1989.

Ακτιβισμός με κίνητρα υπέρ της εκπαίδευσης στην Ελλάδα

Το Goldendawnwatch.org είναι μια μοναδική πρωτοβουλία - που διοργανώνεται από την Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, το Ελληνικό Παρατηρητήριο κατά του Φασισμού και των Ρατσιστικών Εκφράσεων στα ΜΕΣΑ Μαζικής Ενημέρωσης, τον Αντιφασιστικό Σύνδεσμο Αθηνών και Πειραιά και το Συμβούλιο Ένταξης των μεταναστών του Δήμου Αθηναίων, με στόχο:

- να παρακολουθήσουν τη δίκη της (επισήμως πλέον) εγκληματικής οργάνωσης και του πρώην πολιτικού κόμματος "Χρυσής Αυγής" από την αρχή μέχρι το τέλος.
- «να δημοσιοποιήσει όλες τις πληροφορίες σχετικά με τις ενέργειες της Χρυσής Αυγής και να ρίξει φως σε όλες τις πτυχές της διαδικασίας
- να παρέχει συνεχή και αξιόπιστη ενημέρωση για κάθε πολίτη, στην Ελλάδα και το εξωτερικό, για όλα όσα συμβαίνουν εντός και εκτός της αίθουσας του δικαστηρίου, καθ' όλη τη διάρκεια της δίκης
- να παρέχει αναλύσεις από ειδικούς, δικηγόρους και την ομάδα παρακολούθησης της GDW
- να κρατήσει τη Χρυσή Αυγή και τις πράξεις της στο φως».

Από εκπαιδευτική άποψη, το έργο της Golden Dawn Watch παρείχε μια υποδειγματική βιβλιογραφία για το υπό διερεύνηση θέμα, αναλύσεις, σχόλια, δημοσιευμένες απόψεις και συνεντεύξεις από ειδικούς

⁶⁷ Διατίθεται στην ενότητα: <https://novastaraplanina.com/en/>. Τελευταία πρόσβαση 23 Σεπτεμβρίου 2021.

⁶⁸ Διατίθεται στην ενότητα: <https://www.invisible-talents.eu/>. Τελευταία πρόσβαση 23 Σεπτεμβρίου 2021.

και συνηγόρους του χώρου. Με τη μορφή ενός ελεύθερα προσβάσιμου ψηφιακού εργαλείου εκπαίδευσης/πληροφόρησης, η GDW συνέχισε την υπόθεση για να εμπλέξει τους ανθρώπους στον αγώνα κατά του φασισμού, της ρητορικής μίσους, των πρακτικών διακρίσεων και του ρατσισμού.

(Το λογότυπο του οργανισμού από την επίσημη ιστοσελίδα του, που παρατίθεται παραπάνω)

Όχι μόνο παρατήρησαν αντικειμενικά και παρουσίασαν, χρόνο με το χρόνο την υπόθεση και μέρα με τη μέρα την τελική διαδικασία, αλλά συνέβαλαν και στην πιο ανοικτή δημοκρατική εκπαιδευτική πρακτική σε εθνικό επίπεδο. Μια δίκαιη και προοδευτική πρακτική του πολιτικού ακτιβισμού μέσω της διάδοσης ποιοτικών πληροφοριών στο διαδίκτυο, που σχετίζονται με το ευαίσθητο ζήτημα του φασισμού. Όλα αυτά σε έναν κόσμο γεμάτο ψευδείς ειδήσεις και ρητορική μίσους. Και γιατί; Επειδή, για να ξαναχρησιμοποιήσουμε τα δικά τους λόγια, «πιστεύουμε ότι μόνο ένα καλά ενημερωμένο και ευαίσθητοποιημένο κοινό μπορεί να αναπτύξει μια ισχυρή αντίσταση στην εξάπλωση του ρατσισμού, του φασισμού και του νεοναζισμού και τελικά του φόβου».⁶⁹

Ακτιβισμός με κίνητρα υπέρ της εκπαίδευσης στην Ελλάδα

Μια άλλη εξαιρετική βέλτιστη πρακτική του πολιτικού ακτιβισμού από εκπαιδευτική άποψη, πάντα στον ελληνικό τομέα, δεν είναι άλλη από τη διοργάνωση του Συνεδρίου EUDEC Greece, το 2018. Η ελληνική έκδοση του EUDEC, δηλαδή το περιφερειακό παρακλάδι της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Δημοκρατικής Εκπαίδευσης - ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός που εργάζεται σε όλη την Ευρώπη - ήταν μια μοναδική ευκαιρία να ενωθούν και να παρουσιαστούν όλα τα εναλλακτικά εκπαιδευτικά προγράμματα στην Ελλάδα. Οργανώθηκε στην Κρήτη και συγκέντρωσε διάφορα προοδευτικά και δημοκρατικά μυαλά από τη χώρα μας και από όλη την Ευρώπη, για να:

- ανοίξει τον διάλογο για τα δικαιώματα των παιδιών σε σχέση με την εκπαίδευση.
- συνδεθεί η εκπαίδευση με την κοινωνική οργάνωση και να δοθεί η δυνατότητα ανάδυσης ενός σχεδίου κοινωνικής χειραφέτησης.
- συμβάλει στη διάδοση των δημοκρατικών αξιών και στον επαναπροσδιορισμό του δημοκρατικού κράτους.
- να δικτυωθεί η υπερεθνική τάξη.
- δημιουργήσει ανοικτές εκπαιδευτικές δομές, προσβάσιμες στις μειονότητες, μέσω συνεργατικών εγχειρημάτων.
- αποτελέσει εργαλείο εξεύρεσης πόρων για τη δημιουργία ενός μακροπρόθεσμου προγράμματος εισαγωγής δημοκρατικών μεθόδων στα δημόσια σχολεία και εδραίωσης της δημοκρατίας στο σχολικό σύστημα. (Στόχοι του συνεδρίου, eudec.gr)⁷⁰

⁶⁹ Διατίθεται στην ενότητα: <https://goldendawnwatch.org>. Τελευταία πρόσβαση 1 Αύγουστου 2021.

⁷⁰ Διατίθεται στην ενότητα: <https://www.eudec.gr>. Τελευταία πρόσβαση 1 Αύγουστου 2021.

(Φωτογραφία από τον επίσημο ιστότοπο της EUDEC Greece που παρατίθεται παραπάνω)

Η πρωτοβουλία αυτή στοχεύει στην προώθηση των δημοκρατικών αξιών μέσω σύγχρονων εκπαιδευτικών μέσων, ενώ παράλληλα εμπλέκει εκατοντάδες μαθητές, εκπαιδευτικούς, γονείς και «ειδικούς» στον τομέα της εκπαίδευσης μέσω διασκεδαστικών διαδραστικών δραστηριοτήτων που υπερβαίνουν κατά πολύ τα πρότυπα ενός τυπικού συνεδρίου.

4.2.2 Βέλτιστες πρακτικές κριτικής σκέψης στις χώρες των εταίρων του έργου

Βέλτιστες πρακτικές για την ενθάρρυνση των πολιτών να σκέφτονται κριτικά στην Αυστρία **Η Αυστρία είναι ελεύθερη**

Η πρωτοβουλία αυτή ξεκίνησε τον Μάιο του 2020 και ιδρύθηκε από την επιχειρηματία Edith Brötzner. Από τον Απρίλιο του 2021, η «Αυστρία είναι ελεύθερη» είναι μια μη κερδοσκοπική ένωση της οποίας τα έργα θα παρουσιαστούν λεπτομερέστερα τις επόμενες εβδομάδες και μήνες.

Ο στόχος του "Austria is Free" είναι να υπενθυμίσει στους πολίτες ότι η ελεύθερη, ανεξάρτητη και κριτική σκέψη είναι επιθυμητή, επιτρέπεται και επί του παρόντος απαιτείται περισσότερο από ποτέ. Επειδή η σιωπηλή αποδοχή και απλά η ελπίδα για καλύτερες εποχές μόνο αρκετές δεν είναι. Η ελεύθερη γνώμη και οι κριτικές ερωτήσεις δεν πρέπει να εξοστρακίζονται, να καταγγέλλονται και να λογοκρίνονται. Οι ειδικοί των οποίων οι ιδέες και τα ευρήματα διαφέρουν από αυτές της κυβέρνησης υποβαθμίζονται σε "συνωμοσιολογικές θεωρίες".⁷¹

Οικολογική Βέλτιστη Πρακτική Κριτικής Σκέψης στη Σερβία

"Αγώνες για το Κλίμα"

Σε αυτή τη σειρά εκδηλώσεων, οι διοργανωτές του «System Change not Climate Change» κάλεσαν σε συζήτηση για την κλιματική κρίση. Η εκδήλωση διοργανώθηκε μαζί με το Ινστιτούτο Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου της Βιέννης και άλλα ινστιτούτα και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Συζητήθηκε η προοπτική πιο δίκαιων μεταβάσεων και ποια θα μπορούσαν να είναι τα επόμενα βήματα.⁷²

⁷¹ Διατίθεται στην ενότητα: <https://www.oesterreichistfrei.info>. Τελευταία πρόσβαση στις 12 Αυγούστου 2021.

⁷² Διατίθεται στην ενότητα: <http://systemchange-not-climatechange.at/de/kaempfe-ums-klima/>. Τελευταία πρόσβαση στις 12 Αυγούστου 2021.

Οικολογική Βέλτιστη Πρακτική Κριτικής Σκέψης στη Σερβία

"Δικαίωμα στο νερό - Pravo na vodu"⁷³

Η πρωτοβουλία «Δικαίωμα στο Νερό» είναι ένα δίκτυο διαφόρων ακτιβιστών με στόχο την προστασία του θεμελιώδους δικαιώματος στο νερό και τη διατήρηση των λιμνών, των ποταμών, των πηγών και των υπόγειων υδάτων που απειλούνται από τη ρύπανση, την ιδιωτικοποίηση και την επιθετική εκμετάλλευση. Μέσα από την επιστημονική και κριτική συζήτηση στα ελεύθερα μέσα ενημέρωσης, τις συζητήσεις σε πάνελ, τις παραστάσεις, τα βίντεο κ.λπ., αυξάνουν την ευαισθητοποίηση και την προσοχή των πολιτών.

Η πρωτοβουλία θέλει να αντιμετωπίσει τα πολυάριθμα προβλήματα στην αντιμετώπιση του καθαρού νερού, τον αντίκτυπο που έχει αυτό στους πολίτες και πόσο σημαντικό είναι το νερό να παραμείνει δημόσιο αγαθό και να μην ιδιωτικοποιηθεί με στόχο το κέρδος. Όλοι θα πρέπει να έχουν πρόσβαση στο νερό για να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες.

Μέσα από μια σειρά συζητήσεων με ειδικούς και πολίτες, βίντεο, κείμενα, συνεργασία με καλλιτέχνες, η πρωτοβουλία έχει ως στόχο να επηρεάσει τον τρόπο ενημέρωσης των ανθρώπων και να ενισχύσει τη σημασία της πρόσβασης σε καθαρό νερό για όλους.

Η PolEko!, η πολιτική οικολογία, στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας Δικαίωμα στο Νερό και το έργο «Νερό, Δημοκρατία και Δίκαιη Ενεργειακή Μετάβαση», διοργάνωσε εκδήλωση για την Παγκόσμια Ημέρα Ποταμών για ακτιβιστές και ευρύ κοινό. Η εκδήλωση περιελάμβανε διαβουλεύσεις με ντόπιους ακτιβιστές και παρουσίαση της «Εισαγωγής στη Δίκαιη Ενεργειακή Μετάβαση», ακολουθούμενη από συζήτηση. Η μετάβαση από ένα σύστημα που χρησιμοποιεί κυρίως μη ανανεώσιμες ενέργειες (ορυκτά καύσιμα) στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (αιολική ενέργεια, ηλιακή ενέργεια κ.λπ.) είναι μία από τις σημαντικότερες προκλήσεις που πρέπει να ξεπεραστούν, προκειμένου να αποφευχθεί η συνέχιση της καταστροφής του πλανήτη και η κλιματική αλλαγή. Η παρουσίαση άγγιξε πολλά θέματα που σχετίζονται με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και την περιβαλλοντική ανάπτυξη, με βασικό ερώτημα: «Θα είναι η ενεργειακή μετάβαση προς το συμφέρον των πολιτών και ανάλογη με τις ανάγκες των τοπικών κοινωνιών, ή προς το συμφέρον ιδιωτών επενδυτών και εταιρειών;»⁷⁴

Οικολογική βέλτιστη πρακτική κριτικής σκέψης στη Γερμανία

Ο REZO, ένας Γερμανός You-Tuber γνωστός για τα μουσικά του βίντεο, δημοσίευσε ένα βίντεο στις 18 Μαΐου 2019, το οποίο ονόμασε "Καταστροφή του CDU" και στο οποίο εξετάζει κριτικά την πολιτική για το κλίμα των κυβερνώντων κομμάτων. Οι δηλώσεις του για μια «αποτυχία» της πολιτικής στο ζήτημα του κλίματος, που προέκυψαν από ολοκληρωμένη και βάσιμη έρευνα, οδήγησαν σε ενίσχυση της επανεξέτασης της πολιτικής για το κλίμα από πολιτικούς και ιδιώτες καταναλωτές. Ειδικότερα, οι νέοι εντάχθηκαν στο κίνημα Thunberg "Παρασκευές για το μέλλον".

Βέλτιστες πρακτικές για την προώθηση της κριτικής σκέψης μέσω της τέχνης στην Ελλάδα

Εργαστήριο Καινοτομίας LATRA σε στρατόπεδο προσφύγων στη Λέσβο.

Το κοινωνικά καινοτόμο και δημιουργικό πρακτορείο LATRA έχει επιτρέψει σε δημιουργούς, παραγωγούς και κοινωνικούς επιχειρηματίες να αναπτύξουν διάφορα δημιουργικά έργα που καθοδηγούνται από την τεχνολογία μαζί με την κοινότητα των προσφύγων. Με σύνθημα «Χτίστε τον

⁷³ Διατίθεται στην ενότητα: <https://pravonavodu.weebly.com/?fbclid=IwAR3IMXBY-kIYjVCitWFCavLH67IijUYT4pmm71qmINPOFLfCvraY-peWPA>. Τελευταία πρόσβαση στις 12 Αυγούστου 2021.

⁷⁴ Διατίθεται στην ενότητα: https://pravonavodu.weebly.com/?fbclid=IwAR1i_VSylGR7OouG_FoGvKY_ky7XjfJ34IjiCoiSv_MlrV8KB5gWV8gZl9E. Τελευταία πρόσβαση στις 12 Αυγούστου 2021.

κόσμο καλύτερα», το έργο Latra έδωσε μια μοναδική ευκαιρία σε μέρος της προσφυγικής κοινότητας που κατοικεί στην Ελλάδα, να εκφραστεί ανοιχτά με δημιουργικά μέσα, προκειμένου να προσφέρει κάποιες προσαρμοστικές και ανθεκτικές απαντήσεις στη μεταναστευτική κρίση. Η τέχνη, η δημιουργικότητα, η εκπαίδευση και η καινοτομία ήταν οι παράγοντες που ενέπνευσαν αυτό το έργο, το οποίο τιμήθηκε με το Βραβείο Αναγνώρισης Διαπολιτισμικών Επιτευγμάτων από το Αυστριακό Υπουργείο Εξωτερικών (2018) και κέρδισε την πρώτη θέση στον Παγκόσμιο Διαγωνισμό Be.Creative (2017).⁷⁵

(Φωτογραφία από την επίσημη σελίδα του LATRA στο Facebook, <https://www.facebook.com/LATRALESVOS/>)

Βέλτιστες πρακτικές για την προώθηση της κριτικής σκέψης μέσω της τέχνης στην Ελλάδα

Οι καλλιτέχνες που συμμετείχαν στο Φεστιβάλ “Body Politics” και το οποίο παρουσιάστηκε στη Στέγη Ιδρύματος Ωνάση, προέρχονταν από διαφορετικές γωνιές του πλανήτη, όλοι εκτός Δύσης, και παρουσίασαν τις ιστορίες τους μέσα από ασυνήθιστες παραστάσεις που έκαναν το κοινό να σκεφτεί. Όλοι χρησιμοποίησαν το σώμα τους ως πεδίο έκφρασης για να κάνουν τα σχόλιά τους πάνω σε διάφορα προκλητικά κοινωνικά ζητήματα. Το σώμα, λοιπόν, ως «όχημα αντίστασης» και η τέχνη ως εργαλείο κριτικής σκέψης.

(Φωτογραφία από την παράσταση, από το <https://www.onassis.org/whats-on/body-politics>)⁷⁶

⁷⁵ Διατίθεται στην ενότητα: <https://latra.gr>. Τελευταία πρόσβαση 1 Αυγούστου 2021.

⁷⁶ Διατίθεται στην ενότητα: <https://www.onassis.org/whats-on/body-politics>. Τελευταία πρόσβαση 23^η Σεπτεμβρίου 2021.

Βέλτιστες πρακτικές για την προώθηση της κριτικής σκέψης μεταξύ των παιδιών στη Σερβία

Το πρόγραμμα "Φιλοσοφία με τα παιδιά" υλοποιείται στο Βελιγράδι στο DKC από την καθηγήτρια φιλοσοφίας Marija Poronić. Είναι ένα από τα πολύ δημοφιλή και αποτελεσματικά προγράμματα για την ανάπτυξη δεξιοτήτων σκέψης σε παιδιά ηλικίας τριών έως δεκάξι / δεκαοκτώ ετών. Το πρόγραμμα ξεκίνησε από τον Αμερικανό φιλόσοφο και εκπαιδευτικό Matthew Lipman πριν από περισσότερο από τριάντα χρόνια, καθώς η «Φιλοσοφία με τα Παιδιά» έχει δώσει διάφορες μορφές και τρόπους εφαρμογής, εμπνευσμένους από την ιστορία της φιλοσοφίας, αλλά όχι για να διδάξει φιλοσοφία. Αντιθέτως, διδάσκει απόψεις στα παιδιά (επιχειρηματολογία, εννοιολογία, προβληματική, εξήγηση, ανάλυση.) Το πρόγραμμα αυτό υλοποιείται μέσα από δραστηριότητες με τη μορφή διαλόγου, όπου δίνεται έμφαση στη σκέψη, την κατανόηση και τον προβληματισμό. Η εστίαση στη σκέψη είναι σημαντική όταν εργάζεστε με παιδιά σε αυτή την ηλικία. Στόχος είναι τα παιδιά να «απαλλαγούν» από τα πρότυπα και τις προκαταλήψεις και να εκφράσουν τις δεξιότητες σκέψης τους μέσω μιας απλής και ελκυστικής μεθόδου εργασίας. Πλεονεκτήματα του να κάνεις φιλοσοφία με τα παιδιά: να βασίζεσαι στον εαυτό σου και να σκέφτεσαι ανεξάρτητα, να διαμορφώνεις ανεξάρτητες στάσεις, να είσαι περήφανος για τη διορατικότητα σου, να είσαι γενναίος στη σκέψη. Τα αποτελέσματα επιτυγχάνονται διαβάζοντας ενδιαφέρουσες ιστορίες, ακούγοντας μουσική, παρακολουθώντας ταινίες, παίζοντας διαφορετικά παιχνίδια.⁷⁷

Βέλτιστες πρακτικές για την προώθηση της κριτικής σκέψης μέσω της τέχνης στη Σερβία

Ένα παράδειγμα ορθής πρακτικής μέσω της οποίας οι καλλιτέχνες προκαλούν, εμπλέκουν και καθοδηγούν το κοινό να σκεφτεί κριτικά είναι το Θέατρο Kosztolányi Dezső, από τη Σουμπότιτσα της Σερβίας. Αυτό το θέατρο ιδρύθηκε το 1994 και από τότε κάνει το κοινό να σκέφτεται, αντιμετωπίζοντας το με έκπληξη, διεγείροντάς την περιέργειά του και σαγηνεύοντάς το. Με τα χρόνια, το θέατρο έχει εξελιχθεί σε ένα πειραματικό σχήμα, το λεγόμενο καλλιτεχνικό θέατρο, που χαρακτηρίζεται από μοναδικές μεθόδους εργασίας και την αισθητική των παραγωγών του András Urbán. Τα έργα παίζονται στα ουγγρικά, με σερβικούς υπότιτλους από το 2007. Τα τελευταία χρόνια, ο θίασος έχει φιλοξενηθεί σε διάφορα φεστιβάλ θεάτρου στην Ευρώπη, την Ασία, τη Νότια Αμερική. Ο θεσμός είναι συνεχώς παρών στα σημαντικότερα φεστιβάλ θεάτρου στην Ουγγαρία και τη Σερβία, καθώς επίσης σε άλλες θεατρικές εκδηλώσεις στην περιοχή. Το θέατρο δίνει ιδιαίτερη έμφαση στα σύγχρονα εργαστήρια, συνδέοντας οργανικά την τοπική και την παγκόσμια πραγματικότητα. Το θέατρο Kosztolányi Dezső⁷⁸ έχει αποδείξει ότι οι πειραματικές παραστάσεις μπορούν επίσης να εισέλθουν στον mainstream χώρο, ενώ από καλλιτεχνική άποψη το θέατρο έχει κερδίσει μια σημαντική θέση στην περιοχή. Στο όνομα της ποικιλομορφίας, το θέατρο Kosztolányi Dezső εγκαινίασε το Τραμ της Επιθυμίας το 2006. Πρόκειται για μια μοναδική, ετήσια σειρά εκδηλώσεων που έχει ως στόχο να παρουσιάσει στο κοινό του Vojvodin καλλιτέχνες που είναι επαναστατικοί, συναρπαστικοί και πρώτης τάξεως στο δικό τους είδος θεατρικής παράστασης. Από το 2009, το θέατρο διοργανώνει το δικό του φεστιβάλ, στον κεντρικό σιδηροδρομικό σταθμό Desiré. Αυτό το σύγχρονο, διεθνές περιφερειακό φεστιβάλ θεάτρου και χορού έχει γίνει σημαντικός θεσμός για την πολιτιστική ζωή της περιοχής.

Βέλτιστες πρακτικές για την προώθηση της κριτικής σκέψης για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των πόλεων στη Σερβία

Το Škograd επανεξετάζει τη σχέση μεταξύ του σχολείου και του οικισμού στην περιφέρεια της πόλης και θέλει να συμβάλει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής στην πόλη. Μαζί με τα παιδιά, τους γείτονες

⁷⁷ Διατίθεται στην ενότητα: <https://www.facebook.com/Filozofija-sa-decom-111052890256699>. Τελευταία πρόσβαση στις 23 Σεπτεμβρίου 2021.

⁷⁸ Διατίθεται στην ενότητα: <http://www.kosztolanyi.org/en/>. Τελευταία πρόσβαση στις 23 Σεπτεμβρίου 2021.

και το προσωπικό του σχολείου "Vlada Obradović Kamenji", μιλούν, διοργανώνουν εργαστήρια όπου σκέφτονται, φαντάζονται και συνεργάζονται για το πώς να βελτιώσουν τη γειτονιά της Ledine, μιας γειτονιάς στο Βελιγράδι.⁷⁹

Το Škograd ιδρύθηκε με τη συγχώνευση τριών ομάδων το φθινόπωρο του 2016. Βρέθηκαν με μια κοινή επιθυμία να επανεξετάσουν τη σχέση μεταξύ εκπαίδευσης και πόλης και με τη θέληση να εξερευνήσουν αυτή τη σχέση στο πλαίσιο του Ledine. Το Škogled αντιπροσωπεύει μια συλλογική κοινωνική δέσμευση με την ιδέα της οικοδόμησης κοινωνικών ικανοτήτων που απευθύνονται από τους πολίτες στην κοινωνία. Η ομάδα συγκεντρώνει ειδικούς από τους τομείς της ψυχολογίας, της εκπαίδευσης, της τέχνης, του σχεδιασμού, της αρχιτεκτονικής και της αστικοποίησης. Μέσα από διεπιστημονική συνεργασία, η ομάδα επιδιώκει να ανακαλύψει και να ερμηνεύσει δημιουργικές και αστικές πρακτικές και να τις εφαρμόσει με νέες σχέσεις που έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν θετικά την ποιότητα ζωής στην πόλη. Η Σχολή Αστικής Πρακτικής (Gradska Gerila) δεσμεύεται να οικοδομήσει τον διάλογο και να εμπλέξει την κοινότητα στη διαδικασία ανάπτυξης νέων εννοιών για κοινόχρηστους δημόσιους χώρους. Στο πλαίσιο ενός μεταπτυχιακού, η ομάδα είχε ως στόχο να καθοδηγήσει το κάλεσμα των αρχιτεκτόνων ώστε να σκεφτούν το περιβάλλον, τις αλλαγές του, τους δρώντες και τον δικό τους ρόλο σε αυτές τις διαδικασίες. Από το 2013, το ŠUP διερευνά νέες τοπικές συμμετοχικές πρακτικές σχεδιασμού μέσω συναντήσεων με πολίτες, ειδικούς, επενδυτές και αξιωματούχους της πόλης.

Περισσότερες πληροφορίες στο: <https://skograd.org/en/home-en/>⁸⁰

Βέλτιστες πρακτικές για την προώθηση της κριτικής σκέψης για την αντιμετώπιση των ευκαιριών συμμετοχής των πολιτών στη Σερβία

Το Κέντρο Πολιτιστικής Απολύμανσης (CZKD) είναι ένας μη κερδοσκοπικός πολιτιστικός θεσμός του οποίου το έργο βασίζεται στην κριτική σκέψη και την πολιτιστική και καλλιτεχνική παραγωγή. Μέσα από την πολιτιστική και κοινωνική δέσμευση στην οποία συμμετείχαν χιλιάδες άνθρωποι, η CZKD εκφράζει πρωτοβουλίες για την πολιτικοποίηση και την εκ νέου εξισορρόπηση του δημόσιου χώρου, του πολιτισμού και της τέχνης.⁸¹

Ιδρύθηκε σε μια εποχή πολέμου και προσωρινής καταστροφής, το κέντρο έχει καταφέρει να γίνει ένας θεσμός αντίστασης. Εγκαινιάστηκε στην "Πρώτη Απολύμανση", την 1η Ιανουαρίου 1995, με την ακλόνητη πεποίθηση ότι ο εθνικισμός, η ξеноφοβία και κάθε είδους βία μπορούν να αμφισβητηθούν με τον ίδιο τρόπο που δημιουργούνται - μέσω του πολιτισμού, της τέχνης και του δημόσιου λόγου. Έκτοτε, το κέντρο υπήρξε θεσμός κριτικής σκέψης και επιβεβαίωσης του δικαιώματος στην εξέγερση, χωρίς διαχωρισμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δικαιοσύνης, της τέχνης, του πολιτισμού και της αλήθειας. Από την ίδρυσή του, το CZKD έχει οργανώσει αρκετές χιλιάδες διαφορετικά προγράμματα: Θεατρικά έργα, παραστάσεις, εκθέσεις, συναυλίες, δημόσιες συζητήσεις, προβολές ταινιών, εργαστήρια, σεμινάρια, συνέδρια, διαλέξεις και σύνθετα πειράματα απόδοσης. Το CZKD είναι ένας χώρος πολιτικού και πολιτιστικού διαλόγου, ένας δημόσιος χώρος ανοιχτός τόσο στην κριτική όσο και στην επιβεβαίωση.

Ένα από τα χαρακτηριστικά του Κέντρου Πολιτιστικής Απολύμανσης (CZKD) είναι η ικανότητά του να ανταποκρίνεται γρήγορα στα τρέχοντα πολιτιστικά φαινόμενα, να διατυπώνει απαντήσεις σε καθημερινά αναδυόμενα προβλήματα και ερωτήματα, γεγονός που το διακρίνει σε μια εποχή περιορισμένης θεσμικής ευελιξίας λόγω της πολιτικής κομματοκρατίας και του περιορισμού του ανεξάρτητου πολιτισμού από ένα επιβαλλόμενο μοντέλο δράσης. Το CZKD προσφέρει πρωτοβουλίες σε ιδιώτες και οργανισμούς με την ευκαιρία να υλοποιήσουν προγράμματα, έργα, συναντήσεις και δράσεις αλληλεγγύης. Μέσω της μακροπρόθεσμης πλατφόρμας «Εντεταλμένος Δημόσιος Χώρος»

⁷⁹ Διατίθεται στην ενότητα: <https://skograd.org/en/home-en/> Τελευταία πρόσβαση στις 23 Σεπτεμβρίου 2021.

⁸⁰ Διατίθεται στην ενότητα: <https://skograd.org/en/home-en/> Τελευταία πρόσβαση στις 23 Σεπτεμβρίου 2021.

⁸¹ Διατίθεται στην ενότητα: <https://www.czkd.org/en/> Τελευταία πρόσβαση στις 23 Σεπτεμβρίου 2021.

προσφέρουμε κάτι το «απρόβλεπτο»: ένα άνοιγμα σε απρογραμματίστες δυνατότητες που προκύπτουν τόσο από την επίσημη όσο και από την ανεξάρτητη κουλτούρα.

Εκτός από την εφαρμογή ιδεών στην πράξη, η οργανική σύνδεση μεταξύ κειμένου και πλαισίου είναι μια άλλη αρχή της πολιτικής και της ποιητικής του CZKD. Εάν ο πολιτισμός είναι δημόσιο αγαθό, και αν οι διαφορές, οι διασπασμοί και τα διαλείμματα, οι συγκρούσεις και ο ανταγωνισμός αποτελούν τη βάση της κοινωνίας - τότε αυτό είναι το πνεύμα του CZKD.

Η παραγωγική διαδικασία στο CZKD βασίζεται στη συλλογικότητα και τη συνεργασία στην κοινότητα, αποτελούμενη από καλλιτέχνες, ακτιβιστές, θεωρητικούς, ΜΚΟ, διεθνείς και τοπικές πολιτιστικές, καλλιτεχνικές και ανθρωπιστικές πρωτοβουλίες, και αυτή η δυναμική συνεργασίας αναπτύσσει το CZKD τόσο σε περιφερειακό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Το CZKD αγωνίζεται και επιτυγχάνει μια αμφίδρομη συνεργασία: επισκέψεις, συμπαραγωγή, υποστήριξη και ανταλλαγή είναι μόνο μερικοί από τους τρόπους για την ανάπτυξη ενός δυναμικού δημόσιου χώρου. Το CZKD μπορεί να είναι οικοδεσπότης και φιλοξενούμενος.

Το πρόγραμμα του CZKD περιλαμβάνει ποικίλες δραστηριότητες:

- Παραγωγή πολιτιστικών εκδηλώσεων: θεατρικά έργα, εκθέσεις, παραστάσεις, διάφορες δημόσιες πολιτιστικές και πολιτικές «χειρονομίες».
- Δημιουργία ψηφιακής πλατφόρμας για την επιβεβαίωση της προοδευτικής πολιτικής.
- Ανάπτυξη δημόσιου χώρου για ευέλικτες και ταχείες απαντήσεις σε κοινωνικά ζητήματα, με στόχο τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής.
- Προώθηση και υποστήριξη της συνεργασίας μεταξύ καλλιτεχνών και ακτιβιστών σε τοπικό επίπεδο και σε γειτονικές χώρες, καθώς και συνεργασία με πολιτιστικούς οργανισμούς και ιδρύματα στην Ευρώπη και τον κόσμο.
- Προώθηση της συνεργασίας μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, ιδίως σε σχέση με τον πολιτισμό και τα ανθρώπινα δικαιώματα.
- Ενίσχυση της ανάπτυξης της κοινωνίας των πολιτών στη Σερβία.

Περισσότερες πληροφορίες στο: <https://www.czkd.org/en/>⁸²

Βέλτιστες πρακτικές για την προώθηση της κριτικής σκέψης μεταξύ των μαθητών στην Ιταλία

Ρουτίνες σκέψης

Πώς μπορούν οι μαθητές να αποκτήσουν πολιτικές δεξιότητες, και ειδικότερα αυτό που ονομάζεται κριτική σκέψη; Μια απάντηση από διδακτική άποψη είναι, για παράδειγμα, το έργο Κάνοντας τη Μάθηση Ορατή (MVL) που αναπτύχθηκε στο Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ. Στο πλαίσιο αυτού του έργου, αναπτύχθηκαν επιχειρησιακές πρακτικές, οι Ρουτίνες Σκέψης, με έμφαση ακριβώς στον όρο "ρουτίνα", καθώς αναφέρεται στο στόχο ότι η "εκπαίδευση κριτικής σκέψης" μπορεί να γίνει μια κοινή πρακτική, και μάλιστα μια ρουτίνα. Ένα από τα εργαλεία για να το συνειδητοποιήσουμε αυτό είναι η ομαδική μάθηση, που ορίζεται ως "μια ομάδα ανθρώπων που είναι συναισθηματικά, διανοητικά και αισθητικά εμπλεκόμενοι στην επίλυση προβλημάτων, τη δημιουργία προϊόντων και την εκχώρηση νοήματος". Μια ομάδα στην οποία ο καθένας μαθαίνει τόσο ανεξάρτητα όσο και χάρη στους άλλους» (PZ & Reggio Children, 2001).⁸³

Βέλτιστες πρακτικές για την προώθηση της κριτικής σκέψης για την καταπολέμηση των τάσεων ριζοσπαστικοποίησης στην Ιταλία

⁸² Διατίθεται στην ενότητα: <https://www.czkd.org/en/>. Τελευταία πρόσβαση 23 Σεπτεμβρίου 2021.

⁸³ Διατίθεται στην ενότητα: <http://innovazione.indire.it/avanguardieeducative/integrazione-mltv/>. Τελευταία πρόσβαση 24 Σεπτεμβρίου 2021.

Πώς μπορούν οι εκπαιδευτικοί να βοηθήσουν στην αποτροπή των μορφών ριζοσπαστικοποίησης;

Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ - Πρόληψη της ριζοσπαστικοποίησης μέσω του προγράμματος Ικανοτήτων Κριτικής Σκέψης (που χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα Erasmus+ Βασική Δράση 2, Στρατηγικές Συμπράξεις στον Τομέα της Σχολικής Εκπαίδευσης) έχει ως στόχο να ανταποκριθεί στις προκλήσεις και την ανάγκη πρόληψης της ριζοσπαστικοποίησης στα σχολεία, παρέχοντας ευκαιρίες κατάρτισης για τους εκπαιδευτικούς στον τομέα αυτό και αναπτύσσοντας, δοκιμάζοντας και προωθώντας μια καινοτόμο προσέγγιση που περιλαμβάνει τη χρήση συνεργατικών εργαλείων.

Το έργο έχει αναπτύξει ένα καινοτόμο και συνεργατικό πρόγραμμα επαγγελματικής ανάπτυξης για την πρόληψη της ριζοσπαστικοποίησης στα σχολεία σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Το πρόγραμμα PRACTICE ανοίκει στις Ανοικτές Εκπαιδευτικές Πηγές με στόχο:

- Προώθηση της κριτικής σκέψης και αποτελεσματικών στρατηγικών για τη συνεργασία με τους μαθητές σε τοπικά, εθνικά και διεθνή ζητήματα.
- Ανάπτυξη προσωπικών δεξιοτήτων κριτικής σκέψης στους μαθητές μέσω μικρής ομαδικής εργασίας και άλλων δραστηριοτήτων.
- Αποτελεσματική αντιμετώπιση αμφιλεγόμενων ζητημάτων, αμφισβητώντας την παραπληροφόρηση των μαθητών
- Αμφισβήτηση ψευδών μύθων και προώθηση της κατανόησης και της εκτίμησης της διαφορετικότητας
- Ενσωμάτωση βασικών γνώσεων σχετικά με τον ριζοσπαστισμό
- Βελτίωση των δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών και των διευθυντών σχολείων στον εντοπισμό και την εκτόνωση πιθανών κινδύνων⁸⁴

⁸⁴ Διατίθεται στην ενότητα: <https://practice-school.eu/oer-radicalization-prevention-programme/>. Τελευταία πρόσβαση στις 23 Σεπτεμβρίου 2021.

Φωτογραφία: NeONBRAND στο Unsplash

5/ ΠΟΙΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ;

Η κριτική σκέψη συνδέεται γενικά με δεξιότητες που επιτρέπουν σε κάποιον να διαμορφώσει συνειδητές, αυτορρυθμιζόμενες κρίσεις και να αντλήσει ερμηνείες, αναλύσεις, αξιολογήσεις και συμπεράσματα. Αυτό ισχύει για όλους τους τομείς της ανθρώπινης ζωής και περιλαμβάνει συγκεκριμένα την εκπαίδευση, τη συλλογή πληροφοριών, τον αλφαριθμητισμό σχετικά με τα μέσα ενημέρωσης και το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο.

Κριτική σκέψη είναι η ικανότητα του ατόμου να αντανakλά και να αμφισβητεί πληροφορίες, στάσεις και δηλώσεις:

- Προσεχτική κρίση και αξιολόγηση πληροφοριών και δηλώσεων
- Σεβασμός και εκτίμηση για άλλες απόψεις (ακόμα και σε περίπτωση διαφωνίας)
- Στάση που βλέπει θετικά την αμφισβήτηση μιας θέσης και πρόθυμα, ώστε να αλλάξει η εκάστοτε θέση ενόψει νέων πληροφοριών

Η κριτική σκέψη επηρεάζεται από δύο βασικούς παράγοντες:

- Από την ανατροφή - εδώ είναι όπου όλοι όσοι εμπλέκονται στην ανατροφή ενός ατόμου διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο.
- Από την κληρονομιά και το περιβάλλον της οικογένειας.

Ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζονται οι στάσεις και οι πληροφορίες σε μια οικογενειακή δομή επηρεάζει σε πολύ μεγάλο βαθμό τους νέους. Για παράδειγμα, είναι ανοικτή η συζήτηση, αντιμετωπίζονται με σεβασμό οι άλλες απόψεις; Συμπεριλαμβάνονται στη συζήτηση και εκτιμώνται όλοι οι συμμετέχοντες; Συμπληρώνονται με νέα στοιχεία ή αμφισβητούνται οι πηγές πληροφοριών;

5.1 Εκπαίδευση (γνώση ιστορικών γεγονότων, μέσα προπαγάνδας, νεολαικισμός)

«Η προώθηση της κριτικής σκέψης περιλαμβάνει τους ίδιους τους διοργανωτές: οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να είναι ανοικτοί να εξετάσουν τη σκέψη τους, να την επεκτείνουν και να είναι προετοιμασμένοι να αντικαταστήσουν τις απόψεις τους όταν είναι απαραίτητο, καθώς οι νέες γνώσεις αντικαθιστούν τις παλιές».⁸⁵

Ένας σημαντικός παράγοντας είναι το σύστημα στο οποίο μεγαλώσαμε. Αυτό περιλαμβάνει τη δομή και το εκπαιδευτικό επίπεδο της οικογένειας, τον κύκλο των φίλων, καθώς και τη σχολική σταδιοδρομία των μαθητών (βλέπε κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο).

Η σχολική εκπαίδευση πρέπει επίσης να εξεταστεί στο πλαίσιο του πολιτικού συστήματος του κράτους: η πολιτική εκπαίδευση και η αξιολόγηση των ιστορικών γεγονότων εξαρτώνται αμοιβαία. Στη σχολική εκπαίδευση, η κριτική σκέψη τείνει να διδάσκεται μέσω της στάσης των εκπαιδευτικών και μέσω της μεθόδου που εφαρμόζουν οι εκπαιδευτικοί στα σχολικά μαθήματα. Ως μέθοδος, η κριτική σκέψη εξακολουθεί να λαμβάνει πολύ λίγη προσοχή κατά την κατάρτιση των εκπαιδευτικών. Όταν διδάσκεται η κριτική σκέψη, οι μαθητές έχουν τη δύναμη να σκέφτονται πιο ανεξάρτητα και να αμφισβητούν τι τους διδάσκεται.

Ωστόσο, η κριτική σκέψη μπορεί να προωθηθεί αποτελεσματικά στην τάξη:

- Καταρχάς, είναι σημαντικό οι εκπαιδευτικοί να καταστήσουν την προώθηση της κριτικής σκέψης έναν δεδηλωμένο διδακτικό στόχο. Υπάρχει ευρύ φάσμα ελπιδοφόρων τρόπων με τους οποίους αυτό μπορεί να εφαρμοστεί στην τάξη: από τις (καθοδηγούμενες) συζητήσεις στην τάξη έως τα παιχνίδια ρόλων, από τη ρητή διδασκαλία γενικών αρχών κριτικής σκέψης έως τη στενή σύνδεσή της με συγκεκριμένο θεματικό περιεχόμενο.
- Οι μαθητές μπορούν να μάθουν όχι μόνο γνωστικά εργαλεία αλλά και, σε κάποιο βαθμό, μια κριτική στάση. Μέχρι στιγμής, το μεγαλύτερο μέρος της διαθέσιμης έρευνας για την κριτική σκέψη προέρχεται από τον αγγλόφωνο κόσμο. Για το γερμανόφωνο σχολικό πλαίσιο, ωστόσο, η έρευνα παρέχει ενδείξεις για το πώς οι εκπαιδευτικοί μπορούν να υποστηρίξουν τους μαθητές τους στην αμφισβήτηση γεγονότων και στην ανάπτυξη ανεξάρτητων επιχειρημάτων στο πλαίσιο της διδασκαλίας τους.

"Ο Klaus-Peter Hufer, ένας από τους πιο γνωστούς πολιτικούς εκπαιδευτές ενηλίκων, γράφει: "Γιατί οι πολιτικοί "εκπαιδευτικοί" πρέπει πάντα να τονίζουν ότι είναι "επικριτικοί"; Μοιάζει με mantra. [...] Κατά την κατανόησή μου, η πολιτική εκπαίδευση είναι πάντα κρίσιμη, διαφορετικά, σε αυτό που οργανώνεται δεν θα υπήρχε ούτε "πολιτική" ούτε "εκπαίδευση". Θα ήταν εκπαίδευση, κατήχηση ή διέγερση με σκοπό να εξαναγκαστεί η προθυμία συμμόρφωσης εκ μέρους των συμμετεχόντων. Δεν θα ήταν εκπαίδευση, αλλά το αντίθετο." ((Hufer 2013, σ. 120). Σύμφωνα με τον Hufer, ο ισχυρισμός για εξάσκηση κριτικών ικανοτήτων περιλαμβάνεται στην ίδια την έννοια της εκπαίδευσης. Σημαίνει η ικανότητα να

⁸⁵ Dirk Jahn: „Was es heißt, kritisches Denken zu fördern. Ein pragmatischer Beitrag zur Theorie und Didaktik kritischen Nachdenkens“. In: Mediamanual Texte 2013. Nr. 28. Page 7. Available under: https://www.mediamanual.at/mediamanual/mm2/themen/kompetenz/mmt_1328_kritischesdenken_OK.pdf. Last accessed on 23rd September 2021.

«χρησιμοποιεί κανείς τη διάνοιά του χωρίς την καθοδήγηση κάποιου άλλου» (Kant 1967, σ. 55).»⁸⁶

Η πραγματικότητα της πολιτικής εκπαίδευσης στα γερμανικά σχολεία, ωστόσο, είναι ότι τα μαθήματα πολιτικής και ιστορίας είναι κατώτερα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, διδάσκονται μόνο κατά διαστήματα ή καθόλου. Είτε δεν υπάρχουν καθηγητές ή "άλλα μαθήματα είναι πιο σημαντικά".

Στη Βουλγαρία, η πολιτική και συνεπώς η πολιτική εκπαίδευση εξακολουθούν να μην αποτελούν τακτικό μάθημα ούτε 30 χρόνια μετά τη δημοκρατική αλλαγή. Η συζήτηση για την εκπαίδευση πάνω στην κριτική σκέψη πρέπει ταυτόχρονα να περιλαμβάνει την κατάρτιση των εκπαιδευτικών ως προς τον γραμματισμό τους στα μέσα ενημέρωσης.

Στην ιστορία της ανθρωπότητας, η πρόσβαση σε πληροφορίες για σχεδόν οποιοδήποτε θέμα ενδιαφέρει, δεν ήταν ποτέ πιο γρήγορη. Η άλλη όψη του νομίσματος όμως, είναι ότι υπάρχουν επίσης ψευδείς αναφορές, παρερμηνείες και εξαπάτηση που παρουσιάζονται στα μέσα ενημέρωσης μεταμφιεσμένες σε πληροφορίες.

Το "googling" είναι εδώ και πολύ καιρό ένας κοινός όρος για τη λήψη πληροφοριών από το διαδίκτυο. Σε αντίθεση με τις εγκυκλοπαίδειες, για τις οποίες καταβλήθηκαν χρήματα και οι οποίες για πολλά χρόνια χρησίμευαν για την αναζήτηση γενικών πληροφοριών στα νοικοκυριά, οι πληροφορίες διατίθενται δωρεάν. Οι χρήστες συχνά δεν σκέφτονται ότι κάθε ερώτημα γνώσης "κοστίζει" δεδομένα. Εκτός από τον έλεγχο των γνώσεων, η ανάκτηση πληροφοριών περιλαμβάνει πάντα τον έλεγχο της πηγής (βλ. εκπαίδευση γραμματισμού στα μέσα ενημέρωσης).

Η αρχή του Wiki περιγράφεται εδώ ως παράδειγμα για τη δυνατότητα απόκτησης πληροφοριών:

Ένα wiki (στη χαβανέζικη γλώσσα σημαίνει γρήγορος) είναι ένας ιστότοπος του οποίου το περιεχόμενο μπορεί όχι μόνο να διαβαστεί από τους επισκέπτες, αλλά και να υποστεί άμεσα επεξεργασία. Στόχος είναι η συλλογή γνώσεων και εμπειριών, καθώς και η πρόσβαση για μεγάλο αριθμό χρηστών σε κατανοητή μορφή. Το πιο γνωστό παράδειγμα αυτού είναι η διαδικτυακή εγκυκλοπαίδεια Wikipedia, η οποία βρίσκεται στην κορυφή της λίστας των ιστότοπων, στους οποίους ο χρήστης έχει πρόσβαση με σκοπό τη συλλογή πληροφοριών. Η αρχή ενός μεγάλου αριθμού χρηστών που επεξεργάζονται τις πληροφορίες οδηγεί στη συλλογή και αναθεώρηση πολλών γνώσεων ξανά και ξανά.

Στο παρελθόν, αυτή η προσφορά συλλογής γνώσεων αρχικά προσέελκυσε πολλή κριτική. Μέχρι σήμερα, φυσικά, πρέπει να ειπωθεί ότι αυτή η πηγή δεν πρέπει να είναι η μόνη πηγή έρευνας. Η κριτική σκέψη περιλαμβάνει πάντα τη σύγκριση πολλών πηγών και την εξαγωγή κατάλληλων συμπερασμάτων. Εδώ ερχόμαστε στη σημασία του γραμματισμού στα μέσα ενημέρωσης.

Γραμματισμός στα μέσα ενημέρωσης (ψευδείς ειδήσεις, μέσα μαζικής ενημέρωσης, νέα μέσα)

«Ο γραμματισμός στα μέσα ενημέρωσης περιλαμβάνει τόσο την απόκτηση δεξιοτήτων για τη διαχείριση των ψηφιακών μέσων όσο και την ανάπτυξη κριτικού προβληματισμού σχετικά με τη χρήση των μέσων ενημέρωσης και το περιεχόμενο τους. Και τα δύο είναι εκπαιδευτικό περιεχόμενο που προάγει τον γενικό γραμματισμό στα μέσα ενημέρωσης. Η διδασκαλία του κριτικού γραμματισμού στα μέσα ενημέρωσης παραμένει στη διακριτική ευχέρεια του ατόμου, των γονέων και του εκάστοτε σχολείου. Ο όρος κριτικός γραμματισμός στα μέσα ενημέρωσης περιλαμβάνει την ικανότητα κριτικής σκέψης. Η έρευνα έχει να κάνει με τη χρήση

⁸⁶ Kerstin Pohl: Kritik: Wie kritisch soll politische Bildung sein? 19th March 2015. Available under: <https://www.bpb.de/gesellschaft/bildung/politische-bildung/193192/kritik>. Last accessed on 20th July 2021.

διαφορετικών πηγών για να αποφευχθεί η εξαπάτηση από ψευδείς ειδήσεις και η πιθανότητα να παρασυρθεί κανείς από συνωμοσιολόγους.

Ως εκ τούτου, είναι πολύ σημαντικό να έχουμε δεξιότητες για την αποκρυπτογράφηση των ψευδών ειδήσεων.

Η κριτική σκέψη αποτελεί βασική δεξιότητα του γραμματισμού στα μέσα ενημέρωσης και στις πληροφορίες, και είναι καθήκον των βιβλιοθηκών να την εκπαιδεύουν και να την προωθούν. Οι συζητήσεις γύρω από τα Fake News έχουν οδηγήσει σε μια νέα έμφαση στον γραμματισμό στα μέσα ενημέρωσης ευρύτερα, καθώς και στο ρόλο των βιβλιοθηκών και άλλων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στη διδασκαλία τους.

Όταν τα Λεξικά της Οξφόρδης ανακοίνωσαν ότι η «μετα-αλήθεια» ήταν η λέξη της χρονιάς για το 2016, πολλοί βιβλιοθηκονόμοι συνειδητοποίησαν ότι πρέπει να κάνουν κάτι για να εκπαιδεύσουν και να προωθήσουν την κριτική σκέψη - μια κρίσιμη δεξιότητα για να πλοηγηθούν στην κοινωνία της πληροφορίας.»

Η IFLA έχει δημιουργήσει αυτό το infographic οκτώ απλών βημάτων (με βάση το άρθρο του 2016 «Πώς να εντοπίσετε ψευδείς ειδήσεις» από το FactCheck.org), για να ανακαλύψετε την επαληθευστικότητα ενός συγκεκριμένου άρθρου ειδήσεων μπροστά σας. Κατεβάστε το infographic, εκτυπώστε το, μεταφράστε το και μοιραστείτε το στο σπίτι, στη βιβλιοθήκη, στην κοινότητά σας και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Όσο περισσότερο τρέφουμε τη σοφία μας, τόσο πιο σοφός γίνεται ο κόσμος.⁸⁷

Άλλα θέματα που είναι απαραίτητα για την εκπαίδευση στον γραμματισμό στα μέσα ενημέρωσης:

⁸⁷ Διατίθεται στην ενότητα: <https://www.ifla.org/publications/node/11174>. Τελευταία πρόσβαση στις 20 Ιουλίου 2021.

- Προστασία δεδομένων - Το διαδίκτυο δεν έχει νομικό κενό
- Κυβερνοεκφοβισμός - Νομικό υπόβαθρο και τρόποι αντιμετώπισής του
- Ευαισθητοποίηση σχετικά με τον εθισμό στα μέσα ενημέρωσης
- Μαθαίνοντας να κριτικάρουμε τον εθισμό
- Αναλογιζόμαστε τη συμπεριφορά του ατόμου στα μέσα ενημέρωσης
- Ψηφιακή ηθική
- Ενσωμάτωση των ερευνητικών ευρημάτων σε εκπαιδευτικά προγράμματα και προγράμματα σπουδών
- Ρύθμιση συναισθημάτων
- Ενίσχυση της αυτοπεποίθησης
- Εκτίμηση του ατόμου

5.2 Το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο ως σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει την κριτική σκέψη

Ο όρος "κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο" αντιπροσωπεύει μια δέσμη χαρακτηριστικών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να περιγράψουν ένα άτομο ή μια ομάδα ανθρώπων. Αναφέρεται σε διάφορες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες που επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα τη ζωή του ατόμου. Αυτά περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, το επίπεδο εκπαίδευσης, τον οικονομικό πλούτο των γονέων, την ιθαγένεια που έχει κάποιος και το αν μεγάλωσε με αδέλφια.

Το επίπεδο εκπαίδευσης ποικίλλει σημαντικά σε όλες τις κοινωνίες, όπως και η αντίστοιχη οικονομική κατάσταση, καθώς και η οικογενειακή κατάσταση. Αυτοί οι παράγοντες επηρεάζουν επίσης το σχηματισμό κριτικής σκέψης και παιδείας στα μέσα ενημέρωσης. Ως εκ τούτου, πιστεύουμε ότι πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στους νέους από κοινωνικοοικονομικά δύσκολο υπόβαθρο και ότι πρέπει να καταρτιστούν στην κριτική σκέψη μέσω της εκπαίδευσης. Για την κριτική σκέψη οι κοινωνικοοικονομικές πτυχές είναι σημαντικές:

- Ο καπιταλισμός δεδομένων και η αμφισβήτηση της χρησιμότητας και της ιδιοκτησίας.
- Cui bono (για ποιανού όφελος); Πρέπει επίσης να ρωτάτε πάντα ποιος επωφελείται από τις πληροφορίες:
 - Είναι δωρεάν ή κοστίζει τα δεδομένα σας. Καπιταλισμός δεδομένων; Τα δεδομένα είναι ο νέος χρυσός
 - Ποιός ανέθεσε τη μελέτη;
 - Ποιά εικόνα υποστηρίζεται;
 - Ποιά είναι η οικονομική προκατάληψη των μέσων ενημέρωσης;
 - Ποιός επωφελείται από τις πληροφορίες που διαδίδονται;

Στις κοινωνικές σχέσεις των ανθρώπων, συζητούνται συχνά διαφορετικές απόψεις. Και εδώ, συνίσταται να κάνετε κρίσιμες ερωτήσεις σχετικά με τη βάση επί της οποίας πραγματοποιείται η συζήτηση.

Πέντε ερωτήσεις ως παραδείγματα εφαρμογής κριτικής σκέψης:

Ερώτηση 1: Ποια είναι η πηγή της δήλωσης;

Είναι δική του άποψη, ή γνώμη που βασίζεται σε συχνά επαναλαμβανόμενες δηλώσεις. Αλλά επίσης, ποιος επωφελείται από τη δήλωση;

Ερώτηση 2: Τι ειπώθηκε;

Είναι η παρατήρηση ενός ατόμου, ή μια άποψη που έχει συχνά επαναληφθεί;

Υπάρχουν γεγονότα που υποστηρίζουν αυτή τη δήλωση, έχουν αυτά τα γεγονότα ενδεχομένως αφαιρεθεί από το πλαίσιο;

Ερώτηση 3: Πού έγινε η δήλωση;

Το άκουσα σε μια προσωπική συζήτηση, ή στα ΜΜΕ; Το πού περιλαμβάνει επίσης το πλαίσιο στο οποίο έγινε η δήλωση.

Ερώτηση 4: Γιατί ειπώθηκε;

Υπάρχει κάποιο υπόβαθρο σε αυτά που ειπώθηκαν; Μπορεί να υπάρχει κάποιος συγκεκριμένος σκοπός; Συμφωνώ με τον σκοπό και το ιστορικό των όσων ειπώθηκαν;

Ερώτηση 5: Πώς;

Σε ποιο τόνο, με ποιά στάση ειπώθηκε; Μπορείτε να μάθετε τον τόνο στις συζητήσεις, καθώς και στα σχόλια ή τις ειδήσεις / ταινίες.

g

f

e

d

c

6/ ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ - Η ΜΗΧΑΝΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΑΚΤΙΒΙΣΜΟΥ;

Η κριτική σκέψη γίνεται επιτακτική ανάγκη του σύγχρονου κόσμου. Υπάρχουν τουλάχιστον δύο λόγοι για αυτό. Μια σύγχρονη δημοκρατική κοινωνία απαιτεί έναν ενεργό πολίτη που σκέφτεται, αναλογίζεται, αξιολογεί και αποφασίζει, έτσι ώστε μόνο οι πολίτες με ανεπτυγμένες δεξιότητες κριτικής σκέψης θα είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του σύγχρονου δημοκρατικού κόσμου.⁸⁸

Τα χαρακτηριστικά του σύγχρονου κόσμου είναι οι εξαιρετικές τεχνολογικές εξελίξεις, μια περίοδος ταχείας και συνεχούς αλλαγής, η έκθεση των ατόμων σε μεγάλο όγκο πληροφοριών και ένα σημαντικό αυξημένο επίπεδο διαθεσιμότητας πληροφοριών, το οποίο απαιτεί μια ενεργή, στοχαστική και κριτική προσέγγιση που αμφισβητεί τα δεδομένα.

Εκτιμάται ότι τα επόμενα δέκα χρόνια, το 100% της παγκόσμιας γνώσης που έχουμε σήμερα, θα είναι μόνο το 10% της διαθέσιμης βάσης γνώσεων. Το 1992 ο Phillips έγραψε ότι το μεγαλύτερο μέρος των γνώσεών μας έχει διάρκεια ζωής δέκα ετών ή λιγότερο και στη συνέχεια γίνεται ανακριβές ή παρωχημένο. Υπό αυτές τις συνθήκες, είναι εξαιρετικά σημαντικό να διδάξουμε στους νέους και στα παιδιά πώς να χρησιμοποιούν πληροφορίες για κριτική σκέψη και να μην τους αναγκάζουμε να συλλέγουν τόσες πληροφορίες με τις οποίες δεν ξέρουν τι να κάνουν. Τα άτομα πρέπει να γνωρίζουν πώς να προσεγγίζουν νέες ιδέες από διαφορετικές οπτικές γωνίες, πώς να κρίνουν την αξιοπιστία και την αξία τους και πώς να καθορίζουν τη συνολική αξία των ιδεών με βάση τις δικές τους ανάγκες και στόχους.⁸⁹

Ο Henri Giroud υπό την ισχυρή επιρροή των παιδαγωγικών ιδεών του Paul Freire για την κριτική σκέψη, μπορεί να ερμηνευτεί κυρίως από πολιτική άποψη, ως μια μορφή άσκησης ελευθερίας που στοχεύει στη δημιουργία μιας εμπειρίας νοήματος της ζωής για κάθε άτομο στην τάξη, αλλά και στην προώθηση του κοινού καλού και στη δημιουργία μιας πραγματικής δημοκρατίας (καταστροφή των κυβερνητικών δομών). Οι υποστηρικτές ενθαρρύνουν τη συμπόνια και την κατανόηση προς τους άλλους εντός της τάξης, αλλά και σε άλλες κοινότητες στις οποίες ανήκουν, αναγνωρίζουν αυταρχικές τάσεις μέσα τους, επανεξετάζουν κοινά αποδεκτές πεποιθήσεις και μύθους που δίνουν νομιμότητα σε παλιές και εξουθενωτικές κοινωνικές πρακτικές, ενώ εξετάζουν επίσης και την προσωπική και κοινωνική υπηρεσία με στόχο τον εκδημοκρατισμό αυτών των κοινοτήτων. Η παιδαγωγική θεμελίωση της χειραφέτησης βλέπει τα εκπαιδευτικά προγράμματα ως «ένα πολιτικό σχέδιο που δημιουργεί συνθήκες προσωπικής αυτονομίας και θέτει ως γενικό στόχο την απελευθέρωση και την άσκηση της ελευθερίας» (Giroud, 2013: 226).⁹⁰

Αναφερόμενος στην εναλλακτική παιδαγωγική προσέγγιση του Freire, δηλώνει ότι «κάθε προοδευτικό όραμα μάθησης πρέπει να περιλαμβάνει παιδαγωγικές αρχές που χαρακτηρίζονται από μια τάση διαλόγου, επανεξέτασης και επικοινωνίας».⁹¹

⁸⁸ Διαθέσιμο στον σύνδεσμο: https://www.researchgate.net/publication/292996183_Kriticko_misljenje. Τελευταία πρόσβαση στις 23 Σεπτεμβρίου 2021.

⁸⁹ Διαθέσιμο στον σύνδεσμο: http://147.91.75.9/manage/shares/Quality_of_education/Susreti-pedagoga-2020-Zbornik-radova.pdf Τελευταία πρόσβαση στις 23 Σεπτεμβρίου 2021.

⁹⁰ Διαθέσιμο στον σύνδεσμο: http://147.91.75.9/manage/shares/Quality_of_education/Susreti-pedagoga-2020-Zbornik-radova.pdf Τελευταία πρόσβαση στις 23 Σεπτεμβρίου 2021.

⁹¹ Paulo Freire: Pedagogy of the Oppressed. 1968: <https://generojournal.org/download/genero-23-2019-pp-245-250.pdf>. Τελευταία πρόσβαση στις 23 Σεπτεμβρίου 2021.

7/ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΩΣΤΕ ΝΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Μια ματιά στον ορισμό της ικανότητας που σχετίζεται με την ιδιότητα του πολίτη σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ένωση:

Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμπεριέλαβε την ικανότητα που σχετίζεται με την ιδιότητα του πολίτη στις βασικές ικανότητες για τη διά βίου μάθηση. Στο Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς, βρίσκουμε τον ορισμό του:

Η ικανότητα που σχετίζεται με την ιδιότητα του πολίτη είναι η ικανότητα να ενεργεί ως υπεύθυνος πολίτης και να συμμετέχει πλήρως στην πολιτική και κοινωνική ζωή, με βάση την κατανόηση των κοινωνικών, οικονομικών, νομικών και πολιτικών εννοιών και δομών, καθώς και των παγκόσμιων εξελίξεων και της βιωσιμότητας.

Σημειώνεται ότι οι δεξιότητες αυτές απαιτούν γνώση και κατανόηση σημαντικού περιεχομένου, μεταξύ των οποίων: Οι τρέχουσες υποθέσεις καθώς και η κριτική ερμηνεία σημαντικών γεγονότων στην εθνική, ευρωπαϊκή και παγκόσμια ιστορία, γεγονός που μας επαναφέρει στον πολύ στενό δεσμό που υπάρχει μεταξύ της ανάπτυξης του πολιτικού ακτιβισμού και της κριτικής σκέψης για την εξασφάλιση της πλήρους κατανόησης των δικαιωμάτων και των ευθυνών κάθε πολίτη.

Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέδωσε σύσταση σχετικά με τις βασικές ικανότητες για τη διά βίου μάθηση τον Μάιο του 2018, η οποία καθορίζει επίσης τις βασικές γνώσεις και στάσεις που απαιτούνται για την απόκτηση ικανοτήτων σχετικών με την ιδιότητα του πολίτη:

Οι αρμοδιότητες του υπεύθυνου πολίτη αναφέρονται στην ικανότητα αποτελεσματικής συνεργασίας με άλλους για το κοινό ή το δημόσιο συμφέρον, συμπεριλαμβανομένης της βιώσιμης ανάπτυξης της κοινωνίας. Αυτό περιλαμβάνει την κριτική σκέψη και τις ολοκληρωμένες δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων, καθώς και την ικανότητα ανάπτυξης επιχειρημάτων και εποικοδομητικής συμμετοχής σε κοινοτικές δραστηριότητες και λήψη αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα, από τοπικές και εθνικές έως ευρωπαϊκές και διεθνείς. Αυτό περιλαμβάνει επίσης την ικανότητα πρόσβασης, κριτικής κατανόησης και αλληλεπίδρασης με τα παραδοσιακά και νέα μέσα ενημέρωσης και κατανόησης του ρόλου και των λειτουργιών των μέσων ενημέρωσης στις δημοκρατικές κοινωνίες.

Εν κατακλείδι, ο πολιτικός ακτιβισμός -που αποτελεί πολιτική αρμοδιότητα- και η κριτική σκέψη συνδέονται.

8/ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Το χρηματοδοτούμενο από το Erasmus+ έργο Πολιτικός Ακτιβισμός και Κριτική Σκέψη (PACT) προβλέπεται να έχει διάρκεια 24 μηνών, με στόχο την γόνιμη ανταλλαγή ορθών πρακτικών μεταξύ των χωρών-εταίρων στον ευρύτερο τομέα του πολιτικού ακτιβισμού – της ενεργού άσκησης της ιδιότητας του πολίτη – της δημοκρατικής συμμετοχής – της διατήρησης των ευρωπαϊκών αξιών, ενόψει της αυξημένης ριζοσπαστικοποίησης που παρατηρήθηκε το τελευταίο χρονικό διάστημα. Σε κάθε περίπτωση, διευκρινίζεται ότι η απόκτηση των απαραίτητων εργαλείων – όπως το συλλογικό διαδικτυακό άρθρο της ομάδας που θα διανεμηθεί ευρέως – για την αναγνώριση του πολιτικού ακτιβισμού και της δέσμευσης για κοινωνική πρόνοια, δεν είναι το μόνο βήμα προς τα εμπρός για την προώθηση του έργου. Στην πραγματικότητα, μετά την ολοκλήρωση του άρθρου εντός του πρώτου έτους, αρκετά βήματα σχεδιάζονται από την κοινοπραξία υπέρ του έργου.

8.1 Επόμενα βήματα: βλέψεις και βιωσιμότητα του έργου

Πιο συγκεκριμένα, η αποκάλυψη του προβλήματος του ριζοσπαστισμού σε διάφορους τομείς, καθώς και η ευαισθητοποίηση σχετικά με τη συμμετοχή των πολιτών, η βελτίωση των μεθόδων κριτικής σκέψης, ο πολιτικός ακτιβισμός και η άτυπη μάθηση είναι οι κύριοι στόχοι μας. Για τον σκοπό αυτό, σχεδιάσαμε μια στρατηγική σειρά δράσεων που θα πραγματοποιηθούν κατά το δεύτερο μισό του έργου. Καταρχάς, η διανομή του συλλογικού άρθρου θα πραγματοποιηθεί με στόχευση όχι μόνο στους συμμετέχοντες οργανισμούς, δηλαδή σε εκπαιδευτικούς και εθελοντές, αλλά και εκτός του οργανωτικού πυρήνα του έργου PACT, δηλαδή σε περιφερειακά όργανα για την εκπαίδευση, σε τοπικές αρχές, σε ΜΚΟ και ιδρύματα που συνεργάζονται με ενήλικες, εκπαιδευτές, καθηγητές σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Οι πλατφόρμες EPAL και Erasmus+ Results είναι μόνο μερικά από τα κανάλια που θα χρησιμοποιηθούν για τη διασφάλιση ευρείας διάχυσης και, επιπλέον, τα αποτελέσματα του έργου θα εφαρμοστούν σε εξειδικευμένες μεθόδους εργασίας των συμμετεχόντων ιδρυμάτων. Σύμφωνα με το περίγραμμα του έργου, μετά την έναρξη και τη διακρατική συνάντηση της εταιρικής σχέσης, προβλέπονται βραχυπρόθεσμες εκδηλώσεις κατάρτισης κοινού-προσωπικού για το δεύτερο έτος του PACT με επίκεντρο τον τρόπο ενίσχυσης του πολιτικού ακτιβισμού.

Επιπλέον, κατά τη διάρκεια της τελικής διακρατικής συνάντησης, όλοι οι εταίροι θα αναλογιστούν σχετικά με το μέλλον του έργου, με έμφαση στη βιωσιμότητά του, και θα αξιολογήσουν την πρόοδο που έχει σημειωθεί. Ας ελπίσουμε ότι, ήδη με την ηλεκτρονική έκδοση και την ακόλουθη διάδοση του άρθρου μας, οι αναγνώστες θα πειστούν με μεγαλύτερη ευκολία να συμμετάσχουν πιο ενεργά σε διαδικασίες λήψης πολιτικών αποφάσεων και σε κοινωνικά θέματα, αφορμώμενοι από τις πρόσφατες σχεδιασμένες και βελτιστοποιημένες μεθόδους μας και το έργο των εταίρων για την αποφυγή τάσεων ριζοσπαστικοποίησης.

Η συμμετοχή συνεργατών υψηλής ποιότητας θα αυξήσει την ευαισθητοποίηση πολύ πέρα από τους συμμετέχοντες εταίρους, χάρη στα καθιερωμένα δίκτυά τους σε διάφορους τομείς (εκπαίδευση ενηλίκων, συμμετοχή των πολιτών, τομέας πολιτισμού και τεχνών). Για παράδειγμα, προτεραιότητα των εταίρων κατά τη διάρκεια του δεύτερου έτους και μετά την ολοκλήρωση του έργου, θα είναι η παρουσίαση των αποτελεσμάτων του σε εκπαιδευτικά ιδρύματα και σε κέντρα κατάρτισης εκπαιδευτικών, τα οποία στη συνέχεια θα μπορούσαν να εφαρμόσουν τις νέες μεθόδους και τις βέλτιστες πρακτικές στην εκπαίδευσή τους, σε μια προσπάθεια δημιουργίας μιας αλυσίδας γνώσης. Επιπλέον, το έργο θα εμπλουτίσει με περιεχόμενο τη δική του ιστοσελίδα, ώστε όλοι οι ενδιαφερόμενοι άνθρωποι (εκπαιδευτές, εκπαιδευόμενοι, ιδρύματα εκπαίδευσης ενηλίκων, πανεπιστήμια, σχολές κατάρτισης εκπαιδευτικών, υπεύθυνοι χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής κ.λπ.) να μπορούν να ενημερωθούν για την τρέχουσα κατάσταση του έργου και, στη συνέχεια, για τα αποτελέσματα και τις προσεγγίσεις του PACT.

Τέλος, το PACT είναι και θα συνεχίσει να είναι ενεργό στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όπως και η επιτυχημένη σελίδα του στο Facebook, με τακτικές αναρτήσεις και ενημερώσεις από τους συνεργάτες, ενώ το φυλλάδιο που συνέταξε το Akademie für Politische Bildung und demokratiefördernde Maßnahmen με το περιεχόμενο του έργου θα διαβιβαστεί σε διάφορα ιδρύματα εκπαίδευσης ενηλίκων και σε οργανισμούς που ασχολούνται με το θέμα, με στόχο τη δημιουργία ενός μηχανισμού μόχλευσης των αποτελεσμάτων του έργου σε ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα.

9/ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Arendt, Hannah, “Ziviler Ungehorsam“. In: Zur Zeit. Politische Essays. Heraus- gegeben und miteinem Nachwort versehen von Marie Luise Knott. Aus dem Amerikanischen von Eike Geisel. München 1989.

Bendel, Oliver: In: Gabler Wirtschaftslexikon. Aktivist. Definition: Was ist “Aktivist”? Available under: <https://wirtschaftslexikon.gabler.de/definition/aktivist-123241>. Last accessed on 1st June 2021.

Becker, Julia C.: Kollektives Handeln – Außerparlamentarischer Aktivismus. In: The Inquistive Mind. 2013 Ausgabe 3 / Politische Psychologie. Available under: <https://de.in-mind.org/article/kollektives-handeln-ausserparlamentarischer-aktivismus>. Last accessed on 2nd June 2021.

Braune, Andreas: Ziviler Ungehorsam. Texte von Thoreau bis Occupy. Stuttgart 2019.

Cereceda, Rafael , Abellan-Matamoros Cristina: Millions of young people march for climate in historic mobilization. 20th September 2019. Available under: <https://www.euronews.com/2019/09/20/global-climate-strikes-kick-off-ahead-of-un-summit-on-climate-change>. Last accessed on 1st August 2021.

De Conti, Manuel: Using Debate in University Lectures, in Form@re - Open Journal Per La Formazione in: Rete. 19(1). 2019. Available under: <https://doi.org/10.13128/formare-24533>. Last accessed on 23rd September 2021.

Dewey, John: Democracy and Education. The Pennsylvania State University. 2001.

Drews, Wiebke: Going, Goin, ... Reviving? Political Activism in Modern Europe. Abstract. Available under: <https://ecpr.eu/Events/Event/PaperDetails/28682>. Last accessed on 1st August 2021.

Duden. Available under: <https://www.duden.de/rechtschreibung/Aktivismus>. Last accessed on 2nd June 2021.

Freire, Paulo: Pedagogy of the Oppressed. 1968. Available under: <https://generojournal.org/download/genero-23-2019-pp-245-250.pdf>. Last accessed on 23rd September 2021.

Habermas, Jürgen: “Ziviler Ungehorsam – Testfall für den demokratischen Rechtsstaat. Wider den autoritären Legalismus in der Bundesrepublik“. In: Peter Glotz (Hrsg.), Ziviler Ungehorsam im Rechtsstaat. Frankfurt a. M. 1983.

Hamer, Sarah: Was ist eigentlich ... Aktivismus?. In: frauenseiten.bremen. mitschreiben. mitreden. 24. Nov. 2020. Available under: <https://frauenseiten.bremen.de/blog/was-ist-eigentlich-aktivismus/>. Last accessed on 2nd June 2021.

Heine, Matthias: Aktivisten aller Länder, vereinigt euch! 26th February 2014. Available under: <https://www.welt.de/kultur/article125202875/Aktivisten-aller-Laender-vereinigt-euch.html>. Last accessed on 2nd June 2021.

Hauk, Dennis: Digitale Medien in der politischen Bildung: Anforderungen und Zugänge an das Politik-Verstehen im 21. Jahrhundert. Jena 2015.

Hollendung, Anna: Politische Prekarität. In: Zeitgenössische Diskurse des Politischen. Bd 17 2020. Available under: <https://www.nomos-elibrary.de/10.5771/9783748908005-117/4-hannah-arendt-und-die-fragilitaet-des-politischen>. Last accessed on 2nd June 2021.

Jahn, Dirk: “Was es heißt, kritisches Denken zu fördern. Ein pragmatischer Beitrag zur Theorie und Didaktik kritischen Nachdenkens“. In: Mediamanual Texte 2013. Nr. 28. Page 7. Available under: https://www.mediamanual.at/mediamanual/mm2/themen/kompetenz/mmt_1328_kritischesdenken_OK.pdf. Last accessed on 23rd September 2021.

In: Charta der Grundrechte der Europäischen Union. 18th December 2000. Available under: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_de.pdf. Last accessed on 2nd June 2021.

In: Tagesschau. Ein Europa für alle. Zehntausende bei Demo für soziales Europa. 19th May 2019. Available under: <https://www.tagesschau.de/inland/demo-ein-europa-fuer-alle-101.html>. Last accessed on 1st June 2021.

Klaic, Dragan: Mobility of Imagination: A companion guide to international cultural cooperation, Central European University Press 2007.

Kultureller und politischer Aktivismus. In: H-Soz-Kult, 05.02.2016. Available under: <https://www.hsozkult.de/event/id/event-79951>. Last accessed on 2nd June 2021.

Molteni, Megan: An Army of Volunteers Is Taking On Vaccine Disinformation Online. 15th June 2020. Available under: <https://www.wired.com/story/can-a-keyboard-crusade-stem-the-vaccine-infodemic/>. Last accessed on 1st August 2021.

Pleyers, Geoffrey: “Beyond Occupy: progressive activists in Europe”, Open Democracy. 8. October 2012. Available under: <https://www.opendemocracy.net/en/beyond-occupy-progressive-activists-in-europe/>. Last accessed on 23rd September 2021.

Pohl, Kerstin: Kritik: Wie kritisch soll politische Bildung sein? 19th March 2015. Available under: <https://www.bpb.de/gesellschaft/bildung/politische-bildung/193192/kritik>. Last accessed on 20th July 2021.

Popper, Karl: in: Das Elend des Historizismus zitiert von Ulrich Würdemann: Politisches. Aktivismus als Form politischen Handelns. 17th August 2013. Available under: <https://www.2mecs.de/wp/2013/08/aktivismus/>. Last accessed on 2nd June 2021.

Pot, Mirjam: Affirmative Überidentifikation als Taktik der Kritik. Am Beispiel der Freunde des Wohlstands. Masterarbeit Wien 2015. Available under:

http://othes.univie.ac.at/40241/1/2015-11-03_0702883.pdf. Last accessed on 28. February 2021.

Rawls, John: Eine Theorie der Gerechtigkeit. Frankfurt a. M. 1979.

Thoreau, Henry David: Über die Pflicht zum Ungehorsam gegen den Staat. Ein Essay. Zweisprachige Ausgabe. Dt. von Walter E. Richartz. Zürich: Diogenes 2004.

Tomanovic, Smiljka; Stanojevic, Dragab: MLADI – NASA Sadasnjost. Istrazivanje socialnih biografija mladih u Srbiji. 2012. Available under: <https://isi.f.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2019/04/Smiljka-Tomanovic-et-al-Mladi-nasa-sada%C5%A1njost.pdf>. Last accessed on 23rd September 2021.

Würdemann, Ulrich: Aktivismus – das ist was?. 28th November 2020. Available under: <https://www.2mecs.de/wp/2013/08/aktivismus/>. Last accessed on 2nd June 2021.

Uehlinger, Hans-Martin (1988: 67) zitiert in: Mirjam Pot: Affirmative Überidentifikation als Taktik der Kritik. Am Beispiel der Freunde des Wohlstands. Masterarbeit Wien 2015. Available under: http://othes.univie.ac.at/40241/1/2015-11-03_0702883.pdf, Last accessed on 28th February 2021. Available under: https://www.wien.gv.at/wiki/index.php?title=Hakan_G%C3%BCrsbs, Last accessed on 3rd June 2017.

Young, Richard: Civic Activism Unleashed: New Hope or False Dawn for Democracy? 31st January 2019. Available under: <https://carnegieeurope.eu/2019/01/31/civic-activism-unleashed-new-hope-or-false-dawn-for-democracy-pub-78202>. Last accessed on 1st August 2021.

Available under: <https://www.bbc.com/news/av/world-europe-54130150>. Last accessed on 1st August 2021.

Available under: https://moodle.jku.at/jku2015/pluginfile.php/178409/mod_resource/content/1/Artikel%20G%C3%BCrses.pdf. Last accessed on 09th June 2017.

Available under: <https://de.wikipedia.org/wiki/Demonstration>. Last accessed on 2nd January 2021.

Available under: <https://www.ein-europa-fuer-alle.de>. Last accessed on 1st June 2021.

Available under: <https://de.wikipedia.org/wiki/Mahnwache>. Last accessed on 1st June 2021.

Available under: <https://de.wikipedia.org/wiki/Menschenkette>. Last accessed on 1st June 2021.

Available under: <https://www.greenpeace.org/luxembourg/de/aktualitaet/10972/eine-menschenkette-fur-unser-klima/>. Last accessed on 1st June 2021.

Available under: [https://de.wikipedia.org/wiki/Lichterkerette_\(Demonstration\)](https://de.wikipedia.org/wiki/Lichterkerette_(Demonstration)). Last accessed on 20th June 2021.

Available under: <https://www.kirche-und-leben.de/artikel/neuenkirchen-lichterkerette-als-zeichen-nach-anschlag-in-berlin>. Last accessed on 20th Jun 2021.

Available under: <https://de.wikipedia.org/wiki/Cyberaktivismus>. Last accessed on 20th June 2021.

Available under: <https://de.wikipedia.org/wiki/MeToo>. Last accessed on 20th June 2021.

Available under: <https://de.wikipedia.org/wiki/Flashmob>. Last accessed on 20th June 2021.

Available under: https://de.wikipedia.org/wiki/Smart_Mob. Last accessed on 20th June 2021.

Available under: <https://www.mainpost.de/regional/schweinfurt/flashmob-mit-tanz-positive-energie-verspruehen-art-10512526>. Last accessed on 20th Jun 2021.

Available under: <https://de.wikipedia.org/wiki/Petition>. Last accessed on 20th June 2021.

Available under: <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/de/be-heard/petitions>. Last accessed on 20th June 2021.

Available under: <https://www.openpetition.eu/at/petition/online/fuer-eine-bessere-versorgung-von-menschen-mit-psychischen-erkrankungen-in-oesterreich>. Last accessed on 20th June 2021.

Available under:

https://de.wikipedia.org/wiki/Karl_Popper#Popper_warnt_vor_totalitären_Gesellschaften. Last accessed on 2nd June 2021.

Available under: <https://www.institut.edu.rs/en/primeri-dobre-prakse-razvoj-kritickog-misljenja/> Last accessed on 23rd September 2021.

Available under: https://www.researchgate.net/publication/292996183_Kriticko_misljenje. Last accessed on 23rd September 2021.

Available under: <https://kultivisise.rs/sokratov-metod/>. Last accessed on 23rd September 2021.

Available on: <https://www.uio.no/studier/emner/uv/uv/UV9407/critical-thinking.pdf>. Last accessed on 23rd September 2021.

Available under: <https://theconversation.com/why-children-should-study-philosophy-23404>. Last accessed on 23rd September 2021.

Available under: <https://pdfslide.tips/documents/filozofija-za-decu-kao-kreiranje-zone-narednog-razvojasindeks-j-pesic.html>. Last accessed on 23rd September 2021.

Available under: <http://www.atterres.org/article/les-economistes-atterrés-réagissent-aux-sujets-proposés-à-l'épreuve-de-spécialité-du-bac-ses>. Last accessed on 1st August 2021.

Available under: <https://www.hdgoe.at/hainburger-au>. Last accessed on 1st August 2021.

Available under: <https://wirprotestieren.at/proteste-oesterreich/>. Last accessed on 1st August 2021.

Available under: <https://novastaraplanina.com/en/>. Last accessed on 23rd September 2021.

Available under: <https://www.invisible-talents.eu/>. Last accessed on 23rd September 2021.

Available under: <https://goldendawnwatch.org>. Last accessed on 1st August 2021.

Available under: <https://www.eudec.gr>. Last accessed on 1st August 2021.

Available under: <https://www.oesterreichistfrei.info>. Last accessed on 12th August 2021.

Available under: <http://systemchange-not-climatechange.at/de/kaempfe-ums-klima/>. Last accessed on 12th August 2021.

Available under: https://pravonavodu.weebly.com/?fbclid=IwAR3lMXBY-kIYjVCitWFCAvLH67lijUYT4pmm71qmINPOFLfCvraY_-peWPA. Last accessed on 12th August 2021.

Available under: https://pravonavodu.weebly.com/?fbclid=IwAR1i_VSylGR7OouG_FoGvKY_ky7XjfJ34IjiCoiSv_MlrV8KB5gWV8gZl9E. Last accessed on 12th August 2021.

Available under: <https://latra.gr>. Last accessed on 1st August 2021.

Available under: <https://www.onassis.org/whats-on/body-politics>. Last accessed on 23rd September 2021.

Available under: <https://www.facebook.com/Filozofija-sa-decom-111052890256699>. Last accessed on 23rd September 2021.

Available under: <http://www.kosztolanyi.org/en/> Last accessed on 23rd September 2021.

Available under: <https://skograd.org/en/home-en/> Last accessed on 23rd September 2021.

Available under: <https://www.czkd.org/en/> Last accessed on 23rd September 2021.

Available under: <http://innovazione.indire.it/avanguardieeducative/integrazione-mltv/>. last accessed on 24th September 2021.

Available under: <https://practice-school.eu/oer-radicalization-prevention-programme/>. Last accessed on 23rd September 2021.

Available under : https://www.researchgate.net/publication/292996183_Kriticko_misljenje. Last accessed on 23rd September 2021.

Available under: http://147.91.75.9/manage/shares/Quality_of_education/Susreti-pedagoga-2020-Zbornik-radova.pdf. Last accessed on 23rd September 2021.